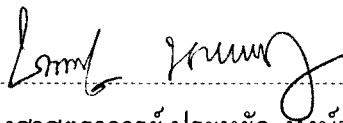
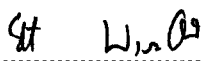
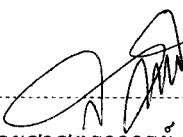

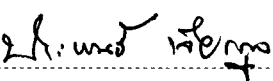
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: ศึกษากรณีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล นางครุณี กุลวงศ์
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ฐปนรรต พรหมอินทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

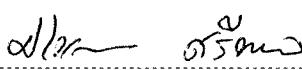

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ฐปนรรต พรหมอินทร์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
การเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 11 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2550

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ชูปนรรต พรหมอินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ คุณพ่ออุทัย ศรีสวัสดิ์ คุณแม่เนียม ศรีสวัสดิ์ ผู้ให้กำเนิด และสั่งสอน ให้มีความขยันและอดทน ขอขอบพระคุณ คุณพัชรี ทองพรหมราช คุณสมพร ศรีอยุธยา คุณพรรณี แก้วเกร็ด คุณชูจิต เพชรอยู่ พันจ่าอากาศเอกวิระเดช กุลวงศ์ และ เด็กชายนครินทร์ กุลวงศ์ พี่สาวและครอบครัวของผู้วิจัย ที่ส่งเสริม สนับสนุน และให้กำลังใจในการศึกษาตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณพิชัย สุขสบาย โรงพยาบาลท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ คุณไพจิตร สุขสบาย องค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำด้านภาษาต่างประเทศ คุณกาญจนา วิสุทธีวัฒน์ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น และคุณนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาช่วยค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผู้ร่วมงานสำนักงานองค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี เพื่อนนักศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นผลงานที่เกิดจากความร่วมมือให้การสนับสนุนจากทุกท่าน ที่ได้กล่าวมาและอีกหลายท่านในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีซึ่งมิได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ และหากมีประโยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบแต่ทุกท่านทั้งที่กล่าวมาแล้วและไม่สามารถกล่าวมาแล้วทุกท่าน

ครุณี กุลวงศ์

ปีการศึกษา 2549

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: ศึกษากรณีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี

ผู้วิจัย นางครุณี กุลวงศ์ ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ฐปนรรต พรหมอินทร์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.เสนีย์ คำสุข ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่สนับสนุนการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี (2) เพื่อศึกษาถึงบทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี (3) เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 398 คน โดยใช้แบบสอบถาม และกลุ่มสตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ และแบบทุติยภูมิ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าสถิติไคสแควร์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี แต่ครอบครัวญาติ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี (2) บทบาท ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะทำหน้าที่ในการประสานงานกับแกนนำในชุมชนโดยตรง และจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (3) สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ควรมีมนุษยสัมพันธ์เข้าประชาชนในชุมชนได้ดี และส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

คำสำคัญ ฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง สตรี ชุมชน เทศบาลนครอุดรธานี

Thesis title: Women as Election Voting Bases: A Case Study of Udon Thani Municipality
Researcher: Mrs. Darunee Kullawong; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Thapanat Prom-in, Associate Professor; (2) Dr. Senee Comsook, Assistant Professor **Academic year :** 2006

ABSTRACT

The objectives of this research were to study (1) supporting factors that enabled women to be voting bases in Udon Thani Municipality; (2) the roles and methods of female to be voting bases in Udon Thani Municipality; and (3) future trends for female to be voting bases in Udon Thani Municipality.

The research was based on a sample population of 398 residents of Udon Thani Municipality aged 18 and over, from whom data were collected using a questionnaire, and 33 women who were community chairmen in Udon Thani Municipality, from whom data were collected using in-depth interviews. After preliminary and secondary data collection, data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and Chi Square, as well as content analysis.

The research findings were (1) Age, education, occupation and income were not supporting factors that enabled women to be voting bases, but family relations were a supporting factor that enabled women in Udon Thani Municipality to be voting bases; (2) The major role of the voting bases was to coordinate directly with the community leaders. The methods they used were handing out leaflets and introductory cards of the candidates and putting up posters; and (3) Women who want to be voting bases in Udon Thani Municipality should have good human relations skills and should get along well with the people in the community. The majority of the sample population supported the idea of having women work as voting bases in their community.

Key words: Voting bases, Women, Community, Udon Thani Municipality

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
กรอบแนวคิด	5
สมมติฐาน.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แนวคิด ทฤษฎี.....	9
1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง.....	9
1.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์.....	15
1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	21
1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งและฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	30
1.5 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย และบทบาท.....	37
1.6 แนวคิดเกี่ยวกับสตรี.....	42
2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
1. ประชากรและกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	59
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ตอนที่ 1 ปัจจัยในด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล.....	67
ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี.....	83
ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	94
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี.....	100
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัย.....	103
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
สรุปการวิจัย.....	108
อภิปรายผล.....	112
ข้อเสนอแนะ.....	119
บรรณานุกรม.....	121
ภาคผนวก.....	124
ก. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์).....	125
ข. แบบสอบถาม.....	127
ค. แบบสัมภาษณ์.....	138
ง. แผนที่ชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี.....	145
ประวัติผู้วิจัย.....	147

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 1..... 62
ตารางที่ 3.2	จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 2..... 62
ตารางที่ 3.3	จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 3..... 63
ตารางที่ 3.4	จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 4..... 64
ตารางที่ 4.1	ปัจจัยส่วนบุคคล (แบบสอบถาม)..... 68
ตารางที่ 4.2	ปัจจัยส่วนบุคคล (แบบสัมภาษณ์)..... 70
ตารางที่ 4.3	ปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านเครือข่าย..... 72
ตารางที่ 4.4	การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ..... 74
ตารางที่ 4.5	การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์..... 76
ตารางที่ 4.6	การตอบแทนบุญคุณ..... 78
ตารางที่ 4.7	บทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขต เทศบาลนครอุดรธานี..... 83
ตารางที่ 4.8	วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขต เทศบาลนครอุดรธานี..... 87
ตารางที่ 4.9	แนวโน้มในอนาคตของสตรีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งใน ชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี..... 94
ตารางที่ 4.10	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีใน ชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี..... 100
ตารางที่ 4.11	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณี มีความสัมพันธ์ทางเครือข่าย..... 103
ตารางที่ 4.12	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณี มีความสัมพันธ์ทางการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ..... 104
ตารางที่ 4.13	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณี มีความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์..... 104

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.14	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณี มีความสัมพันธ์ทางการตอบแทนบุญคุณ..... 105
ตารางที่ 4.15	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทในการเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี..... 106
ตารางที่ 4.16	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับวิธีการในการเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี..... 106

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	
กรอบแนวคิดการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน เขตเทศบาลนครอุดรธานี.....	5

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ถือเอาประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ เป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ประชาชนมอบหมายให้ใช้อำนาจแทน ซึ่งประชาชนสามารถกำกับ ควบคุมตรวจสอบ และถอดถอนทวงอำนาจคืนได้ ประชาชนจะต้องเลือกตัวแทนของตนโดยผ่านระบบการเลือกตั้ง ถือเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกว่ากร็อง และสนับสนุนให้มีการจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ

การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการออกเสียงเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน การเลือกตั้งยังเป็นกระบวนการเลือกสรรรัฐบาล หรือบุคคลที่จะมาทำการปกครองประเทศ และเป็นการสร้างความชอบธรรม ให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองให้เป็นไปโดยสันติ การเลือกตั้งยังมีบทบาทสำคัญในการยุติข้อขัดแย้งในระบบการเมือง โดยการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ไว้ ทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินใจของผู้เลือกตั้ง วิธีการเช่นนี้จึงช่วยให้การสืบต่ออำนาจทางการเมืองการปกครองเป็นไปอย่างสันติวิธี ไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม

สำหรับประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่า การเลือกตั้งที่ผ่านมาไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยมากนัก เช่น ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ถึงร้อยละ 50 ผลการวิจัยหลายชิ้นก็ยืนยันว่าประชาชนไปใช้สิทธิเพราะผลประโยชน์ หรือถูกระดมมากกว่าที่จะไปใช้สิทธิเพราะความสำนึกในหน้าที่ และความสำคัญของการเลือกตั้ง หรือมีการทุจริตการเลือกตั้งหลายวิธี เช่น การซื้อเสียง การใช้หัวคะแนน การใช้อิทธิพล เป็นต้น

พฤติกรรมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยในหลายด้าน ๆ แต่ที่สำคัญ คือ วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) และค่านิยมทางสังคม เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ (patron-client) และค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวกับเรื่องของความกตัญญูกตเวที ค่านิยมเกี่ยวกับความมีน้ำใจกว้างขวาง และใจนักเลง ค่านิยมเกี่ยวกับการแจกสิ่งของในลักษณะของทาน ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้จากกรณียุทธศาสตร์หาเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งของไทยจะมีรูปแบบ

ค่านิยมเกี่ยวกับความมีน้ำใจกว้างขวาง และใจนักเลง ค่านิยมเกี่ยวกับการแจกสิ่งของในลักษณะของทาน ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้จากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งของไทยจะมีรูปแบบและวิธีในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมือง และค่านิยมของสังคมไทยทั้งสิ้น เช่น การหาเสียงโดยใช้ระบบหัวคะแนน การแจกสิ่งของ หรือการซื้อเสียง เป็นต้น (อัครเมศวร์ ทองนวล 2540: 11-12) และจะพบว่า ผู้ที่ชนะการเลือกตั้งมักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย เป็นผู้ที่สามารถใช้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม (ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท) และยังเป็นผู้ที่สามารถสร้างอำนาจและอิทธิพล โดยอาศัยโครงสร้างทางสังคมที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน (สมบัติ จันทรวงษ์ 2530: 13) และสามารถนำเอาสิ่งเหล่านี้ไปปรับใช้กับการหาเสียงของตนได้อย่างเหมาะสม

ปัจจัยดังกล่าว ส่งผลให้การเลือกตั้งทั่วไปของไทยในระดับประเทศที่มีมากกว่า 20 ครั้ง จึงเต็มไปด้วยปัญหามากมาย โดยเฉพาะในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เช่น ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง การใช้อิทธิพล การใช้กลวิธีที่ทุจริตต่าง ๆ ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการระดมคนไปเลือกตั้ง ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะการปกครองท้องถิ่นของไทยอ่อนแอ และถูกรวบงำจากส่วนกลางมาเป็นระยะเวลาานาน การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงขาดประสิทธิภาพ ไม่มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นอัน และยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ทำให้การพัฒนาไม่สามารถดำเนินไปตามรูปแบบที่อารยะประเทศนิยมปฏิบัติ

การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของชาติ เพราะถ้าหากทุก ๆ ท้องถิ่นมีความมั่นคง และมีเสถียรภาพภายในท้องถิ่นเอง แล้วนำทุก ๆ ท้องถิ่นมารวมกัน ประเทศก็จะเป็นประเทศที่มีความเจริญมั่นคง ท้องถิ่นยังมีความสำคัญในฐานะกระจุกเงาสะท้อนทิศทางการเลือกตั้งในระดับชาติ กล่าวคือ ถ้าหากการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีปัญหา ก็แสดงว่าการเลือกตั้งระดับชาติก็มีปัญหาเช่นกัน ดังเช่นที่ประเทศไทยประสบอยู่ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็จะมุ่งแก้ไขปัญหาคู่ในระดับประเทศเพียงระดับเดียว โดยที่ละเลยการแก้ปัญหาการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้นไม่สามารถทำได้ เพราะหน่วยงานปกครองท้องถิ่นได้กระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ทั้งจังหวัด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล ดังนั้น การแก้ปัญหาให้ประสบผลสำเร็จจึงต้องดำเนินการควบคู่กันไปทั้ง 2 ระดับ เมื่อปัญหาของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหมดไป ก็ย่อมส่งผลให้การเลือกตั้งในระดับประเทศมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมตามไปด้วย

การเลือกตั้งในประเทศไทยนั้น บุคคลที่ถูกเรียกว่า “หัวคะแนน” หรือ “ฐานคะแนนเสียง” จะมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาวะการขาดแคลนคะแนนเสียงที่เป็นกลุ่มเป็นก้อน (block votes) ของกลุ่มผลประโยชน์หรือพรรคการเมืองก็ตามบุคคลที่สามารถควบคุมการตัดสินใจ ในการลงคะแนนเสียงของประชาชนหลายๆ คนด้วยวิธีการบางประการ ก็จะกลายเป็นหัวคะแนน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้นำชุมชน เจ้าที่ดิน นักเลง เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะเป็นหัวคะแนนได้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องแย่งชิงหัวคะแนนเหล่านั้น บางคนก็ถูกสังหารในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เงินของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการซื้อตัวหัวคะแนนและอำนวยความสะดวกให้แก่พวกเขาในการรวบรวมคะแนนเสียง ก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการแย่งชิงตัวหัวคะแนน นอกเหนือไปจากการชักจูง และ/หรือการข่มขู่หัวคะแนนเหล่านั้น

ไม่ว่าจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งประเภทใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องมีฐานคะแนนเสียงหรือหัวคะแนนที่จะทำหน้าที่ในการช่วยเหลือเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในอดีตฐานคะแนนเสียงหรือหัวคะแนนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย ซึ่งอาจเป็นเพราะอุดมการณ์และอุดมคติของสมาชิกในสังคมที่บ่งชี้ให้เห็นว่าสตรีคือยกว่าบุรุษในทุกบทบาทและทุกฐานะ โครงสร้างสังคมที่กำหนดรูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหญิงและชาย หรือแม้กระทั่งสัญลักษณ์ต่าง คำพังเพย สุภาษิต คำสอน หรือนิทาน ที่แสดงให้เห็นความด้อยกว่าของสตรี (ภัสสร ลิมานนท์ 2527: 1) แต่ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม กระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยมากขึ้น สตรีเริ่มมีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการเรียกร้องสิทธิให้สตรีมีสิทธิเท่าเทียมผู้ชาย ประกอบกับสังคมให้การยอมรับสตรีมากขึ้นโดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยกตัวอย่าง การเลือกตั้งทั่วไประดับชาติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 สตรีได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 22 คน ร้อยละ 5.59 และเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 47 คน ร้อยละ 9.40 และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเมื่อปี 2538 สตรีได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 136 คน ร้อยละ 6.3 และในปี 2542 สตรีได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 168 คน ร้อยละ 7.7 และการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาเทศบาล ในปี 2538 สตรีได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิก สภาเทศบาล จำนวน 160 คน ร้อยละ 8.2 และในเดือนธันวาคม ปี 2542 (เลือกตั้ง 64 จังหวัด) สตรีได้รับเลือกตั้ง จำนวน 142 คน ร้อยละ 9.8 (วิระดา สมสวัสดิ์ 2546: 19-22) จะเห็นได้ว่าทั้งการเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ในแต่ละครั้งจะมีสตรีได้รับการเลือกตั้งและได้เข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองทุกครั้งและจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น และสตรีที่ได้ดำรงตำแหน่งนักปกครองและบริหารงานส่วนท้องถิ่น เมื่อปี 2542 สามารถจำแนกได้ดังนี้ ได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน ร้อยละ 20 สมาชิก

สภากรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ร้อยละ 16.7 สมาชิกสภาเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 31 คน ร้อยละ 11.9 สมาชิกสภาจังหวัด จำนวน 135 คน ร้อยละ 6.3 สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 286 คน ร้อยละ 10.9 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1,142 คน ร้อยละ 9.1 กำนัน จำนวน 122 คน ร้อยละ 1.7 และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1,293 คน ร้อยละ 2.1 (วิเคราะห์ สวสศ 2546: 23) นั้นแสดงให้เห็นว่าสตรีมีความสนใจในการเมืองมากขึ้น และสังคมมองเห็นความสำคัญของสตรีมากขึ้น อีกทั้ง จากการศึกษาส่วนตัวของผู้ศึกษาอย่างไม่เป็นทางการในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ทราบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการเลือกตั้งทั้งระดับชาติ (สส. สว.) และระดับท้องถิ่น (ส.อบจ. ส.อบต. สท.) นั้น จะมีสตรีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง (หัวคะแนน) ให้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น สตรีจึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นเป้าหมาย และมีความสำคัญในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง อาจเป็นเพราะสตรีมีความรับผิดชอบสูง มีความสุขุมรอบคอบในการวางแผนและการดำเนินการ มีความอ่อนโยน รู้จักสร้างแรงจูงใจ และสร้างความสัมพันธ์ได้ดีกว่าบุรุษ จึงเป็นที่ยอมรับของผู้สมัครรับเลือกตั้งเลือกให้ทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงให้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาต้องการจะศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี และการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีนั้นมีบทบาทและใช้วิธีการใดในการทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งศึกษาถึงแนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งอาจนำมาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาและก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองในชุมชนท้องถิ่นให้มีความแข็งแกร่ง มีเสถียรภาพมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศมีความเจริญมั่นคงตามไปด้วย

2. วัตถุประสงค์

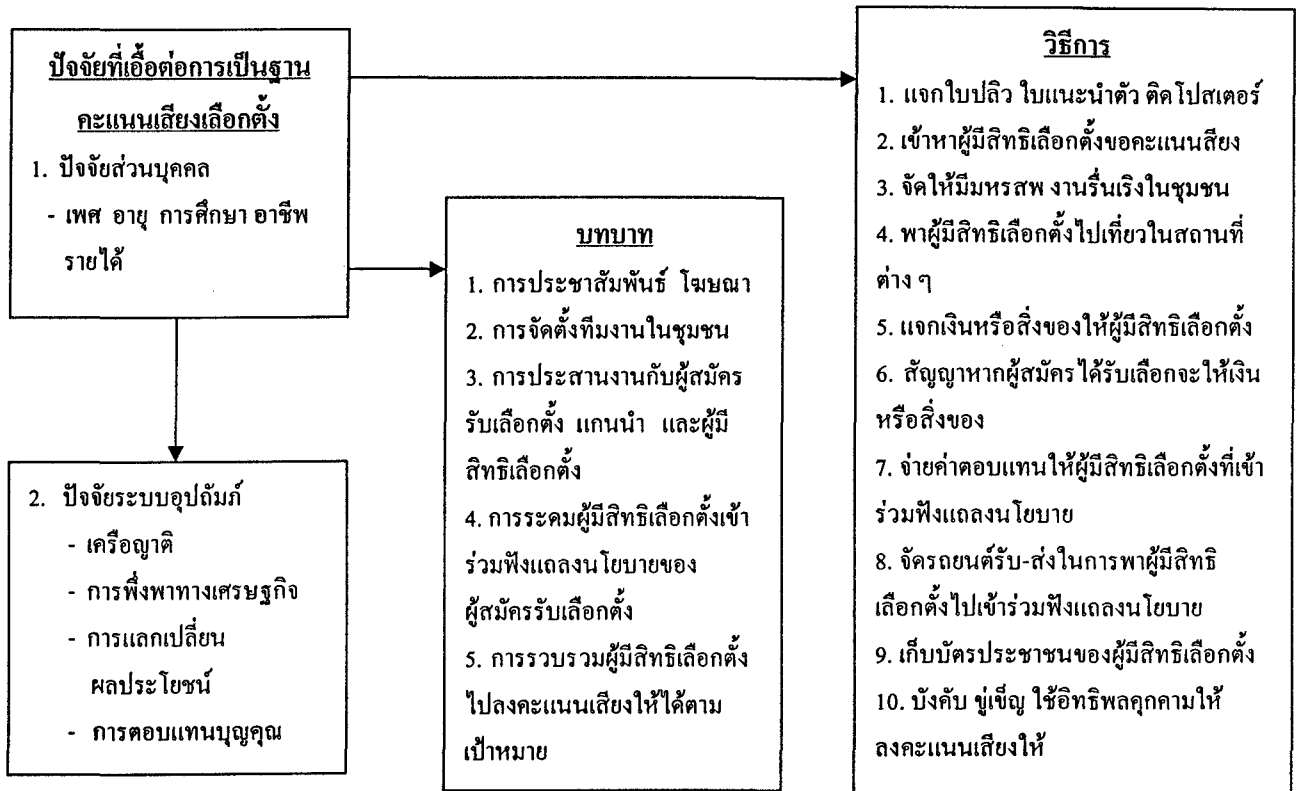
2.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

2.2 เพื่อศึกษาถึงบทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

2.3 เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลอุดรธานี

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับเครือญาติ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.3 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.4 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการตอบแทนบุญคุณ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.5 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.6 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ขอบเขตพื้นที่

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ในครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ พื้นที่เขตเทศบาลนครอุดรธานีประชากรในการศึกษาวิจัย คือ ประชากรที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 398 คน และสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานชุมชน รวมทั้งสิ้น 33 คน

5.2 ขอบเขตตัวแปร

5.2.1 *ตัวแปรอิสระ* คือ ปัจจัยส่วนบุคคล

5.2.2 *ตัวแปรตาม* คือ ปัจจัยระบบอุปถัมภ์ บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเน้นศึกษาถึงปัจจัย บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จึงนิยามศัพท์เฉพาะต่อไปนี้เพื่อความเข้าใจการการศึกษา

6.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคล และ ปัจจัยระบบอุปถัมภ์

6.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

6.1.2 ปัจจัยระบบอุปถัมภ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ในลักษณะของเครือญาติ การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และการตอบแทนบุญคุณ

6.2 บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ของบุคคลที่สนับสนุนช่วยเหลือภัยให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยมีหน้าที่ดังนี้

6.2.1 การประชาสัมพันธ์ โฆษณา

6.2.2 การตั้งทีมงาน แกนนำในชุมชนให้ช่วยเหลือภัยกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

6.2.3 การประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง แกนนำ และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

6.2.4 การระดมผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าร่วมฟังการแถลงนโยบายผู้สมัครรับเลือกตั้ง

6.2.5 การรวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย

6.3 วิธีการ หมายถึง วิธีที่บุคคลที่สนับสนุนใช้ในการช่วยเหลือภัยให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีวิธีดังนี้

6.3.1 แจกใบปลิว ใบแนะนำตัว ติดโปสเตอร์

6.3.2 เข้าหาผู้มีสิทธิเลือกตั้งขอคะแนนเสียง

6.3.3 จัดให้มีมหรสพ งานรื่นเริงในชุมชน

6.3.4 พาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ

6.3.5 แจกเงินหรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

6.3.6 สัญญาหากผู้สมัครได้รับเลือกจะให้เงินหรือสิ่งของ

6.3.7 จ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย

6.3.8 จัดรถยนต์รับ-ส่งในการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย

6.3.9 เก็บบัตรประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

6.3.10 บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้

6.4 ฐานคะแนนเสียง หมายถึง บุคคลที่สนับสนุนช่วยเหลือภัยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

6.5 การเลือกตั้ง หมายถึง การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และการเลือกตั้งระดับชาติในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

7.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ที่มีประสิทธิภาพให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

7.2 ทำให้ทราบถึงบทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

7.3 ทำให้ทราบถึงแนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

7.4 ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษา ซึ่งอาจก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองในชุมชนท้องถิ่นให้มีความแข็งแกร่ง มีเสถียรภาพมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงตามไปด้วย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ในครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี
 - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์
 - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งและฐานคะแนนเสียง
 - 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย และบทบาท
 - 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับสตรี
2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคม โดยสาระพื้นฐานแล้ว วัฒนธรรมทางการเมืองก็คือ แบบแผนของการดำเนินชีวิตทางการเมืองของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีทางการเมืองของแต่ละสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเงื่อนไขที่กำหนดบทบาท และพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลักษณะและรูปแบบของระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกันอีกด้วย

กาเบรียล เอ. อัลมอนต์ (Gabriel A. Almond) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองต่อส่วนต่าง ๆ ที่เป็นระบบย่อยของระบบการเมือง และต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของบุคคล ซึ่งอาจจำแนกแนวโน้มหรือท่าทีในการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลได้ 3 แบบ ซึ่งอัลมอนต์เรียกว่า “ความโน้มเอียง”

กล่าวคือ

1. ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง
2. ความโน้มเอียงต่อการแสดงความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเมือง เป็นความรู้สึกทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการเมือง
3. ความโน้มเอียงด้านการประเมิน หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ค่านิยมของบุคคลวิเคราะห์การเมืองเพื่อการตัดสินใจ

ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และสภาวะแห่งจิตใจของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง เพื่อการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการยอมรับกติกาของสังคม

วิลเลียม ที บลูม (William T. Bluhm) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคม จะเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองคือ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งการให้ความสนับสนุนทางการเมืองโดยทั่วไปของสมาชิกภายในระบบการเมือง

ซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ แบบแผนของความเชื่อทางการเมืองของบุคคลที่เกี่ยวกับกิจกรรม และสถาบันทางการเมืองต่างๆ ทั้งนี้ความเชื่อทางการเมืองของบุคคลอาจจำแนกได้เป็นสองแบบ ได้แก่ ความเชื่อทางการเมืองต่อสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ และความเชื่อทางการเมืองต่อสิ่งที่ควรจะเป็น

นักวิชาการแต่ละท่าน ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองในทรรศนะที่คล้ายคลึงกัน จึงสรุปได้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง” ทั้งนี้ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

อัลมอนต์ และเวอร์บา ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นตัวแบบเชิงอุดมคติ (ideal type) โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดไว้ดังนี้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547 : 72-73)

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบ (parochial political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมแบบล้าหลัง หรือสังคมที่ยึดถือจารีตประเพณี เช่น สังคมเผ่าในแอฟริกา หรือชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทย สังคมแบบนี้ไม่มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนว่าจะไร้อบบทบาททางการเมือง บทบาททางเศรษฐกิจ บทบาท

ทางสังคม และบทบาททางจารีตประเพณี หัวหน้าเผ่าทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองผู้มีอำนาจและบทบาททุกด้าน ส่วนชนเผ่าในฐานะผู้ถูกปกครองก็จะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมืองแต่อย่างใด ความสำนึกทางการเมืองมีอยู่ในระดับต่ำมาก และไม่สนใจมีส่วนร่วมแต่อย่างใด

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (subject political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ บทบาททางการเมืองไว้อย่างชัดเจน สมาชิกของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะทำหน้าที่ให้ความเคารพเชื่อฟัง และยอมรับอำนาจของรัฐบาล และสถาบันการเมืองต่าง ๆ แต่จะไม่ทำหน้าที่เรียกร้องหรือกดดันต่อรัฐบาลแต่ประการใด วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จึงเกิดขึ้นในสังคมที่มีการพัฒนามากขึ้น เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของไพร่ไทยสมัยโบราณ หรือสังคมแบบชาวนา เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participative political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ในระดับสูง ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สังคมเหล่านี้ได้แก่ สังคมแบบอุตสาหกรรมทั้งหลาย ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมจะมีความผูกพันกับการเมืองสูง โดยถือว่าการแสดงออกหรือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิทธิหน้าที่ของตน และเป็นความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง (political) ที่มีความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ได้แก่ สังคมการเมืองที่มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูง เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่กำหนดวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคลมิได้เกิดขึ้นเอง แต่เป็นผลมาจากการกล่อมเกลாதทางการเมือง โดยตัวแทนต่าง ๆ และปฏิกริยาที่บุคคล/กลุ่มบุคคลมีต่อวัตถุการเมือง (political objects) และปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะ ทั้งนี้ ปัจเจกบุคคล/กลุ่มบุคคลจะมีลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะใด หรือประเภทใด เป็นผลมาจากปัจจัยทางจิตวิทยาของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีต่อวัตถุการเมืองและปรากฏการณ์ทางการเมือง อาจจำแนกปัจจัยทางจิตวิทยาที่เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคลได้ดังนี้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547 : 80-81)

1. การรับรู้ (perception) หมายถึง ทรศนะอันเกิดจากความรู้สึกของบุคคล/กลุ่มบุคคลมีต่อวัตถุการเมือง และปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น ความรู้สึกชอบ/ไม่ชอบ ต่อนักการเมือง/พรรคการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล/กลุ่มบุคคล อันเกิดมา

จากประสบการณ์ หรือเกิดมาจากการได้รับอิทธิพลจากบุคคล/กลุ่มบุคคลอื่น ๆ หรือตัวแทนอื่น ๆ ก็ได้

2. ทักษะคติ (attitude) หมายถึง แนวโน้มหรือท่าทีของบุคคล/กลุ่มบุคคลอันนำไปสู่การแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคลนั้น เช่น กรณีสหรัฐอเมริกา โจมตีอริก คนไทยส่วนใหญ่มีทักษะคติหรือท่าทีที่เอาใจช่วยอริกและประณามสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

3. ค่านิยม (values) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดในเชิงการประเมินค่าของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีต่อวัตถุประสงค์หรือปรากฏการณ์ทางการเมือง ค่านิยมของบุคคล/กลุ่มบุคคลเกิดจากการได้มาซึ่งประสบการณ์ของชีวิตในบุคคล/กลุ่มบุคคลจนเป็นเกณฑ์(criteria) หรือมาตรฐาน (standard) ในการตัดสินใจหรือแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคล/กลุ่มบุคคลนั้น ๆ อาทิ ฯพลฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษมีค่านิยมมาตรฐานที่ยกย่องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น หรือค่านิยมของ นักการเมืองบางกลุ่มของไทยมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ เช่น ค้ายาเสพติด ค้าน้ำมันเถื่อน มุ่งการทุจริต คอร์รัปชันในทุกวิถีทาง เป็นต้น

4. ความเชื่อ (beliefs) หมายถึง ความเข้าใจหรือความคิดของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีต่อวัตถุประสงค์หรือปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชื่อและเข้าใจว่าการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หรือการวางท่อก๊าซไทย-มาเลย์ อาจเป็นเหตุให้คนเขาไม่ขึ้น เป็นต้น

5. การเรียนรู้ (learning) หมายถึง กระบวนการในการได้รับมาซึ่งประสบการณ์ หรือความรู้ของบุคคล/กลุ่มบุคคลมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในที่สุด เช่น นายแดงและบิดามารดาไม่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่หลังจากได้ไปฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัคร และได้รับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีผลให้นายแดงและบิดามารดาไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 4 มกราคม พ.ศ. 2544

6. การจูงใจ (motivation) หมายถึง กระบวนการกระตุ้น เร่งเร้า ผลักดันให้บุคคล/กลุ่มบุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง การจูงใจอาจแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ การจูงใจภายในและการจูงใจภายนอก การจูงใจภายใน หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคล/กลุ่มบุคคลนั้น ๆ เอง ที่ได้รับในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง เช่น นายดำไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2544 เพราะต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ส่วนการจูงใจภายนอก หมายถึง การพึงพอใจของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่ได้รับจากผู้อื่นในรูปของผลประโยชน์ สิทธิประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ เช่น นายขาวไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2544 เพราะได้สัญญา กับผู้ใหญ่บ้านไว้

7. ความต้องการ (wants) หมายถึง แรงผลักดัน หรือแรงขับที่ส่งผลให้บุคคล/กลุ่มบุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการเมือง เช่น นายเจียวต้องการให้มีการปฏิรูปการเมืองไทย จึงเป็นหัวหอกผลักดันให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้น

8. บุคลิกภาพ (personality) หมายถึง ผลรวมทั้งหมดของความคิด ความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ อุปนิสัยที่บุคคล/กลุ่มบุคคลได้สั่งสมมาอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลแตกต่างกันออกไป บุคคลบางคนมีบุคลิกภาพโดดเด่นเป็นพิเศษจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบุคคลนั้น ๆ เช่น นายชวน หลีกภัย มีเอกลักษณ์แบบนักกฎหมายเป็นขั้นเป็นตอน และนิยมใช้คารมเป็นวาทะ เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ต่อระบบการเมืองในรูปแบบการสร้างการสนับสนุนให้กับระบบการเมือง ในความหมายที่บ่งชี้ว่าระบบการเมืองสามารถตอบสนองการเรียกร้อง (demands) ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งการให้การสนับสนุนดังกล่าวนี้อาจจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การสนับสนุนแบบเฉพาะเรื่อง (specific) เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท และการสนับสนุนแบบทั่วไป (diffuse) เช่น นโยบายที่มุ่งสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน นโยบายเพื่อการรักษาความมั่นคงและความเป็นเอกราชของชาติ การสนับสนุนที่ระบบการเมืองได้รับนี้จะผ่านกระบวนการกล่อมเกลารวมทั้งการเมืองโดยตัวแทนต่าง ๆ คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน นอกจากนี้วัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นปัจจัยในการสร้างการสนับสนุนในเรื่องนโยบายเฉพาะ และนโยบายทั่วไปของระบบการเมืองแล้ว การสนับสนุนระบบการเมืองยังสามารถแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การเสียภาษีอากร การเข้ารับราชการเป็นทหารเกณฑ์ การเคารพเชื่อฟังกฎหมายและคำสั่งของรัฐบาล การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการให้การเคารพสัญลักษณ์และพิธีกรรมของชาติ เช่น ธงชาติ เพลงชาติ วันเฉลิมพระชนมพรรษา และวันชาติ เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมือง จึงบทบาทสำคัญในการสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนพลเมืองให้การสนับสนุนระบบการเมืองอย่างไร เพียงใด ซึ่งในทางรัฐศาสตร์เรียกว่า “การให้ความยินยอมหรือชอบธรรมของประชาชน” (popular support or legitimacy) ซึ่งการให้การสนับสนุนดังกล่าวอาจจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่

1. การให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมือง (political community) หมายถึง การที่ประชาชนภายในชาติ หรือสังคมนการเมืองหรือประเทศนั้นมีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นประชาชนพลเมืองในรัฐเดียวกัน แม้ว่ารัฐนั้นหรือประชาคมการเมืองนั้นจะประกอบด้วยหลากหลายทางชาติพันธุ์ (race) ศาสนา (religions) ภาษา (language) และวัฒนธรรม (culture) ความหลากหลาย

ดังกล่าวสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความสมานฉันท์ (harmony) ความหลากหลายจึง เป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากความแตกแยกโดยสิ้นเชิง ในทางปฏิบัติการให้การสนับสนุนต่อประชาคม การเมืองดังกล่าวก็คือ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนให้มีความรู้สึกเป็นเอกภาพ ภายใต้อิทธิพลแห่งรัฐเดียวกัน ซึ่งจะต้องกระทำผ่านตัวแทนต่าง ๆ ในทุกระดับโดยเฉพาะระดับ ครอบครัว สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชน

2. การให้การสนับสนุนต่อระบอบการเมืองการปกครอง (political regime) หมายถึง การที่ประชาชนพลเมืองให้การยอมรับต่อระบอบการเมืองการปกครองที่รัฐนั้น ๆ ใช้อยู่ ไม่ว่าจะเป็น ระบอบใดก็ตาม คือ ระบอบเผด็จการ ระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ และ/หรือระบอบประชาธิปไตย ก็ตาม การให้การยอมรับเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบการเมืองการปกครองของรัฐนั้น ๆ มีความ ชอบธรรมทางการเมือง กรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการให้การสนับสนุนทั่วไปที่มีต่อระบบการเมือง/ ระบอบการเมืองการปกครองโดยรวม

3. การให้การสนับสนุนต่อบรรดาผู้มีอำนาจการเมืองตามตัวบทกฎหมาย (political authorities) หมายถึง การที่ประชาชนให้การยอมรับต่อบทบาทและการปฏิบัติงานของบุคคล/คณะ บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (political authorities) ได้แก่ รัฐบาล (นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ต่าง ๆ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา ตำรวจ อัยการ ทหาร และข้าราชการทั้งหลาย เป็นต้น การให้การสนับสนุนกรณีนี้ เป็นผลตามมาจากการให้การสนับสนุนระบอบการเมืองการปกครอง นั้นเอง

การให้การสนับสนุนทั้ง 3 ระดับนี้ คือ ประชาคมการเมือง ระบอบการเมืองการ ปกครอง (ระบบการเมือง) และบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายต่างมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ซึ่งส่งผลต่อการธำรงรักษาระบบหรือการทำให้ระบบอยู่รอดได้ อันจะนำไปสู่การสร้างคุณภาพ/ เสถียรภาพของระบบการเมืองในที่สุด ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมืองนั้น จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการให้การสนับสนุนระบอบ การเมืองการปกครอง และการให้การสนับสนุนตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับ ในทางตรงกันข้าม หากปรากฏว่าในรัฐใดที่ประชาชนบางกลุ่มไม่ให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมือง เช่น ขบวนการ โจรแบ่งแยกดินแดน (ขจก.) หรือขบวนการ จี.ไอ. ที่มีวัตถุประสงค์ในการก่อการร้ายใน ประเทศไทย เป็นต้น ก็ย่อมไม่ให้การสนับสนุนต่อระบอบการเมืองการปกครอง และบรรดา เจ้าหน้าที่ของรัฐตามไปด้วย

วัฒนธรรมทางการเมือง จึงมีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองในแง่ของการสร้างสรรค์ ความ ชอบธรรมทางการเมือง และการสร้างความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง โดยการให้

ประชาชนพลเมืองให้การสนับสนุนประชาคมการเมือง ระบอบการเมืองการปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลาย

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

แนวคิดระบบอุปถัมภ์ เป็นแนวคิดหนึ่งที่ถูกศึกษาได้นำมาใช้เพื่ออธิบายงานวิจัยเรื่อง การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี :กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยนำแนวคิด ของ ลูเซียน เอ็ม แฮงส์ (Lucian M. Hanks) ม.ร.ว.อภิน รพีพัฒน์ ร่วมด้วยนักวิชาการ โดยเฉพาะ จากสำนักคอร์เนลล์ เช่น เดวิด วิลสัน (David Wilson 1962) และนักวิชาการท่านอื่น ๆ (อมรา พงศาพิชญ์ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2539: 1) ซึ่งกล่าวไว้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการกำหนดสถานภาพของบุคคลลดหลั่นจากบนมาสู่ล่าง นั่นคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างที่เน้นความแตกต่างระหว่างฐานะตำแหน่ง ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าและผู้รับอุปถัมภ์ที่มีฐานะต่ำกว่า แฮงส์มองว่าโครงสร้างสังคมไทย ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือเป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่งโดยตลอดทั้งสังคม แนวคิดของแฮงส์ได้รับการโต้แย้งว่า แนวคิดระบบอุปถัมภ์เป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์สังคมในระดับจุลภาค แต่ไม่สามารถอธิบายสังคมไทยได้ทั้งหมด กระแสต้านได้ออกมาในรูปของการเสนอแนวคิดในเรื่องของการจัดชั้นทางสังคม (social class) ซึ่งถือว่าสามารถอธิบายโครงสร้างสังคมได้ดีกว่า นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ ฮันส์ ดีเตอร์ เอเวอส์ (Hans-Dieter Evers) แอนดรูว์ เทอร์ตัน (Andrew Turton) รวมไปถึงนักวิชาการกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองด้วย (อมรา พงศาพิชญ์ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2539:2)

การวิเคราะห์ทั้งสองแบบได้รับการยอมรับ และมีการประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง แนวการวิเคราะห์ระหว่างระบบอุปถัมภ์กับชั้นทางสังคมโดยความเป็นจริงแล้ว ไม่มีข้อขัดแย้งกัน ระบบอุปถัมภ์ในแง่ปรากฏการณ์ที่เป็นจริงเป็นสิ่งที่มียู่ และยอมรับกันว่าเป็นตัวเชื่อมระหว่างบุคคลต่างชนชั้นกัน อันมีผลทำให้ภาพรวมของการจัดช่วงชั้นขาดความเด่นชัด ทั้งนี้ โดยความจริงที่ว่าความสัมพันธ์ทางชนชั้นมีลักษณะเป็นแนวนอนระหว่างกลุ่มคนที่มีฐานะผลประโยชน์ และอำนาจร่วมกัน ในสังคมไทยความสัมพันธ์ทั้ง 2 ระบบอยู่ร่วมกัน หากต้องการเข้าใจพลวัตของกลุ่มในระดับจุลภาค แนววิเคราะห์แบบระบบอุปถัมภ์จะเหมาะสม อีกประการหนึ่งก็คือการขัดแย้งในรูปของผลประโยชน์ทางชนชั้นได้ปรากฏชัดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา

ม.ร.ว.อภิน กล่าวไว้ว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นผลมาจากความเชื่อของคนไทยในเรื่องบุญกรรม และเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้ที่เกิดมาท่ามกลางเงินทองมีทรัพย์สิน อำนาจวาสนา

เป็นเพราะกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน คนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกันด้วยเหตุที่บุญบารมีที่ได้สะสมไว้แต่ปางก่อนแตกต่างกัน ทำให้คนไทยยอมรับความแตกต่างในฐานะตำแหน่งที่ลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ เป็นธรรมชาติและธรรมดา และยึดถือความแตกต่างเป็นหลักสูงต่ำของฐานะตำแหน่งในการจัดระเบียบทางสังคม

เมื่อมีการยึดถือความแตกต่างในระดับสูง - ต่ำของฐานะตำแหน่งเป็นหลัก เราจึงพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกันในฐานะตำแหน่ง เป็นแบบที่มีความสำคัญยิ่งในการจัดระเบียบทางสังคม ในด้านพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่สำคัญและเห็นได้ง่ายก็คือ ความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ - ผู้น้อย หรือความสัมพันธ์แบบลูกพี่ - ลูกน้อง ความสัมพันธ์แบบดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผล ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจการเมือง หรือสังคมก็ตาม ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เองที่เราเรียกว่าความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีทรัพยากรต่างกัน ทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงทรัพย์สินแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงอย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นอำนาจทางการเมือง สิทธิพิเศษทางสังคม เป็นต้น

ผู้อุปถัมภ์อยู่ฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดและเป็นที่ต้องการของผู้รับอุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์มักจะทราบดีว่าในการเข้าเป็นผู้รับอุปถัมภ์หรือเป็นลูกน้องของใคร ตนต้องการอะไร เช่น การคุ้มครองทางการเมือง หรือทางสังคม หรือความก้าวหน้าตำแหน่งหน้าที่ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ การที่ผู้รับอุปถัมภ์ทราบก็โดยเหตุที่ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ตนต้องการ และมักจะเป็นสิ่งที่น้อยคนมักจะสามารภให้แก่กันได้ แต่ผู้รับอุปถัมภ์จะไม่สามารถคาดการณ์ได้แน่ชัดเลยว่า ผู้อุปถัมภ์จะให้ตนหรือไม่และเพียงใด นอกจากนั้นแล้วผู้รับอุปถัมภ์ซึ่งเรียกว่า “ลูกน้อง” จะไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้อุปถัมภ์ซึ่งเราเรียกว่า “เจ้านาย” หรือ “ลูกพี่” หรือ “เฮีย” ต้องการให้ตนทำอะไรให้บ้าง เพื่อที่ตนจะได้ในสิ่งที่ตนประสงค์ เช่น ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่สร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่เป็นพิเศษ อาจจะต้องทำอะไรมากกว่าหน้าที่ในการงาน เช่น อาจเข้าไปรับใช้งานในบ้านของเจ้านายและอื่น ๆ อีก เป็นต้น หรือลูกไร่ลูกนากับเจ้าของที่ดิน แบบอุปถัมภ์อาจต้องสนับสนุนลูกพี่เจ้าของที่ดินในทางการเมือง เช่น ลงคะแนนเสียงเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยหาเสียงให้ หรืออาจถึงขนาดต้องกำจัดศัตรูคู่แข่งของผู้อุปถัมภ์ก็ได้

จะเห็นได้ว่าในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์มีส่วนได้เปรียบอยู่ในเนื้อหาแห่งความสัมพันธ์ (คือมีฐานอำนาจในกรต่อรองสูงกว่า) ทั้งนี้เพราะผู้อุปถัมภ์

จะเป็นหนึ่งในไม่กี่คนที่มียศพยากรมากเพียงพอที่จะจ่ายให้ลูกน้องจนพอใจได้ ดังนั้น ผู้อุปถัมภ์จึงเป็นผู้เลือกกว่าจะให้การอุปถัมภ์แก่ใครและเป็นผู้กำหนดว่าผู้รับอุปถัมภ์ควรให้บริการอะไรแก่ตน

การที่ผู้อุปถัมภ์จะได้เปรียบมากน้อยเพียงไร หรือผู้รับการอุปถัมภ์จะถูกเอาเปรียบมากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของสิ่งของที่ผู้รับอุปถัมภ์ประสงค์ประการหนึ่ง และอุปสงค์อุปทานของสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์ต้องการจากผู้รับอุปถัมภ์ประการหนึ่ง เช่น ถ้าหากมีแหล่งเงินกู้มากมายและมีเงินกู้เพียงพอ ในความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างเจ้าของเงินกู้กับลูกหนี้ ผู้รับอุปถัมภ์ก็จะได้รับการปฏิบัติอย่างดีจากผู้อุปถัมภ์ (เพื่อดึงดูดผู้รับอุปถัมภ์ไว้) หรือกรณีการเลือกตั้งผู้รับอุปถัมภ์อาจได้รับการปฏิบัติต่ออย่างดี เพราะคะแนนเสียงของเขามีความสำคัญต่อผู้อุปถัมภ์ เป็นต้น

โดยทั่วไปจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่น ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะหลัง ๆ ได้ ความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ตามความหมายในอุดมคติ คือ การที่ผู้อุปถัมภ์คอยปกป้องคุ้มครองผู้รับอุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์ก็จะทำงานรับใช้ให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ เป็นการแสดงความกตัญญู คำสามัญใช้เรียกผู้อุปถัมภ์ (patron) และผู้รับอุปถัมภ์ (client) จะเป็นคำในระบบครอบครัวคือ “ลูกพี่” และ “ลูกน้อง” ดังนั้น บทบาทในอุดมคติของผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ ก็คือ บทบาทของบิดากับบุตร หรือพี่กับน้อง (ระบบเครือญาติ) นั่นเอง

โดยคำจำกัดความตามระบบอุปถัมภ์ ผู้ได้ประโยชน์มากคือผู้อุปถัมภ์ แต่ผู้อุปถัมภ์จะต้องรับผิดชอบต่อการกินคืออยู่ดีของผู้รับอุปถัมภ์ด้วย กฎแห่งศีลธรรมของระบบอุปถัมภ์คือ การตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหลักสำคัญ แต่ปัจจุบันนี้การเอาเปรียบผู้ที่อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่ามีมากขึ้น ผลที่จะเกิดตามมาก็อาจเป็นการรวมตัวของชนชั้นผู้รับอุปถัมภ์เพื่อช่วยเหลือตนเอง ซึ่งมีลักษณะของการเกิดขึ้นทางสังคม

พลวัตของการแข่งขันทางการเมือง ใ้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ได้อย่างน้อย 4 ทางด้วย คือ

1. ช่วยปรับปรุงอำนาจต่อรองของผู้รับอุปถัมภ์ต่อผู้อุปถัมภ์ โดยการช่วยเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรของเขา
2. ส่งผลสนับสนุนให้เกิดบูรณาการในระดับแนวตั้ง ของโครงสร้างแบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์จากระดับหมู่บ้านจนถึงรัฐบาลกลาง
3. นำไปสู่การสร้างกลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบปิรามิด (new patron - client pyramids) และทำให้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ได้กลายเป็นการเมือง
4. ช่วยเสริมสร้างให้กลุ่มอุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์ที่เป็นกลุ่มตรงข้ามกันยังคงยืนอยู่ได้ในระดับท้องถิ่น

ระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทย

คนไทยมีลักษณะอุปนิสัยที่ยึดมั่นในระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเห็นได้จากความสัมพันธ์ของการเป็นแบบผู้นำ — ผู้ตาม ลูกพี่ — ลูกน้อง หรือผู้ใหญ่ — ผู้น้อย ความสัมพันธ์นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังที่เรียกว่า “ข้าพึ่งเจ้า บ่าวพึ่งนาย”

ระบบอุปถัมภ์ ประกอบด้วย กลุ่มอุปถัมภ์ ซึ่งหมายถึง กลุ่มที่มีการจัดลำดับสมาชิกเป็นชั้นลดหลั่นกันไป โดยมีผู้นำคนเดียวและมีผู้ตามหลายคน ผู้นำจะรวมอำนาจไว้ที่ตัวเองและมีฐานะสูงกว่าผู้ตาม ผู้นำสามารถผูกพันยึดเหนี่ยวผู้ตามให้จงรักภักดีอยู่ภายใต้อิทธิพลด้วยการจัดสรรผลประโยชน์ เช่น เงินทอง ทรัพย์สิน หรืออำนาจให้อย่างถ้วนหน้าแต่ไม่เทียมกัน ซึ่งต่อมาเรียกว่าระบบอุปถัมภ์ หรือระบบพวกพ้อง ระบบนี้มีลักษณะสำคัญ

1. ผู้อุปถัมภ์ อาจเรียกว่า ผู้นำ ลูกพี่ หรือผู้ใหญ่ มีภาระหน้าที่ให้ความช่วยเหลือดูแล ค้ำครองและปกป้องบริวารของตน ซึ่งได้แก่ ผู้ตาม ลูกน้อง หรือผู้น้อย ซึ่งรวมเรียกว่าผู้ถูกอุปถัมภ์ ไม่ว่าผู้ถูกอุปถัมภ์จะถูกหรือผิด ลักษณะเช่นนี้เห็นได้จากในอดีตขุนนางหรือข้าราชการไม่มีเงินเดือนประจำเหมือนในสมัยปัจจุบัน ดังนั้น จึงต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการรับ “ของกำนัล” จากไพร่ซึ่งเป็นลูกน้องของตน และจากค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นการตอบแทนต่อของกำนัลที่ได้รับจากไพร่ ข้าราชการแต่ละคนจึงมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่ไพร่ของตนจากรัฐและคนอื่น ๆ และในบางกรณีข้าราชการจะช่วยให้ไพร่ของตนก้าวหน้าขึ้นไป มีตำแหน่งสูงและมีอำนาจมากขึ้นด้วยการที่ผู้ใหญ่พิทักษ์ปกป้องผู้น้อยที่กระทำความผิด เห็นได้จากการเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ หรือไม่สนใจการร้องเรียน หรือแม้กระทั่งหาทางออกให้ลูกน้องไม่ลงโทษอย่างจริงจัง เข้มงวด หรือย้ายไปอยู่พื้นที่อื่นซึ่งอาจไปกระทำความผิดเช่นเดิมนี้ในพื้นที่อื่นต่อไป

2. ผู้ถูกอุปถัมภ์ หรือผู้น้อยมีภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ เริ่มจากพยายามแสวงหาผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ มีอิทธิพล และมีบารมีไว้สนับสนุนและคุ้มครอง โดยหาช่องทางเข้าไปฝากเนื้อฝากตัวเข้าเป็นพวก และเกาะติดผู้ใหญ่ไว้เพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิต อันเป็นลักษณะของการหวัง “พึ่งบุญหรือพึ่งบารมี” การไม่เข้าเป็นพวกเดียวกันกับผู้ใหญ่ อาจถูกมองว่าเป็นศัตรูหรือ เป็นฝ่ายตรงข้าม แต่เมื่อเข้าไปเป็นพวกพ้องก็ยิ่งทำให้ระบบพวกพ้องมั่นคงและเข้มแข็งมากขึ้น

นอกจากนี้ ลูกน้องต้องคอยติดสอยห้อยตาม เป็นสมุนบริวาร ปรนนิบัติรับใช้ประดุจ บ้างไพร่ คอยเออออห่อหมก และเป็นลูกขุนพลอยพยักอยู่เสมอ โดยใช้คำพูดว่า “ครับผม ๆ” หรือ “ถูกครับพี่ ศีครับท่าน” รวมทั้งต้องคอยเคารพยกย่องสรรเสริญเยินยอผู้ใหญ่ และมีมือไม้อ่อนตลอดเวลาในลักษณะ “ผู้น้อยคอยประนมกร”

ดังนั้น การที่ผู้น้อยคอยห้อมล้อม ยกย่องสรรเสริญ และเอาอกเอาใจผู้ใหญ่จนเรียกว่าเป็นการ “ก้มหัวให้” เหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้น้อยได้รับการแต่งตั้งหรือปูนบำเหน็จรางวัล โดยไม่

คำนึงถึงความสามารถ หรือผลงานในการปฏิบัติหน้าที่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของผู้น้อยจึงมิได้อยู่ที่ผลงานแต่เพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การเป็นพวกเดียวกับผู้ใหญ่ ดังคำกล่าวที่ว่า “ค่าของคนไม่ได้อยู่ที่ผลของงาน แต่อยู่ที่คนของใคร”

ในโลกแห่งความเป็นจริง ไม่มีสังคมโดยอยู่โดยไม่มีพวกพ้องหรือไม่พึ่งพาอาศัยกัน แต่ลักษณะอุปนิสัยของคนไทยที่ยึดถือระบบอุปถัมภ์ประการนี้ เป็นไปในลักษณะที่มากเกินไปจนเกินกว่าความจำเป็น หรือมากเกินไปจนเกินไป จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศทั้งในแง่ของผู้ใหญ่และผู้เล็ก กล่าวคือ ในแง่ของผู้ใหญ่ จะทำให้ลืมหืมตัว รวมอำนาจและใช้อำนาจในทางมิชอบได้ง่าย สนใจและป้อนบำเหน็จรางวัลให้เฉพาะคนใกล้ชิด ไม่มีโอกาสใช้คนที่มีความรู้ความสามารถได้มากเท่าที่ควร เกิดระบบเส้นสายหรือการวิ่งเต้น เกิดการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรม ผู้ที่มีความสามารถแต่ไม่มีเส้นสายจะก้าวหน้าได้ยากและยังเป็นการสนับสนุนให้ผู้น้อยกระทำความผิดอีกด้วย เพราะผู้น้อยจะคิดว่าถึงอย่างไรก็มีผู้ใหญ่มองช่วย มีเส้นสาย มีเกราะคุ้มกัน

ในส่วนที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลทางการเมือง ของระบบอุปถัมภ์จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกลางคนและคนเลวเลวเลว เนื่องจากลักษณะความเป็นผู้นำในเชิงอุปถัมภ์ย่อหมายถึงความถึงระดับอิทธิพลซึ่งมีต่อประชาชนหรือกลุ่มบุคคล การมีอิทธิพลดังกล่าวจะส่งผลมากน้อยเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับบารมีของผู้ปกครองนั้น ๆ เป็นสำคัญ ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลภายใต้ผู้นำดังกล่าวหมายถึงคะแนนเสียงที่จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งประสบความสำเร็จหรือพ่ายแพ้ก็ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับประชาชนเหล่านี้ ในกระบวนการเลือกตั้งถูกเรียกว่าระบบหัวคะแนน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลซึ่งดำรงอยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ความสัมพันธ์ในกระบวนการดังกล่าวในสังคมไทย ตามลักษณะพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมข้างต้นส่วนมาก วางพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์ต่างกันเป็นส่วนตัว มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทน ระหว่างเจ้านายกับลูกน้องมากกว่า ความสัมพันธ์แบบอุดมการณ์ หรือจิตสำนึกทางการเมืองร่วมกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ แนวทางการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องให้ความสนใจกับผู้นำชุมชนระดับต่าง ๆ เป็นประการสำคัญ

พิชชา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต (2533) มีความเห็นว่าการที่ระบบอุปถัมภ์ได้เข้าไปสู่หมู่บ้านรัฐศักดินานั้นมีปัจจัย 2 ประการ คือ อุดมการณ์ด้านศาสนา ศาสนาพุทธ และศาสนาฮินดู ซึ่งได้สรุปถึงความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่ดำรงอยู่ในชนบทไทยมี 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบแรก เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้นำชุมชนในตำแหน่งกับลูกบ้าน เนื้อหาของความสัมพันธ์แบบนี้คือ กลุ่มผู้นำซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้อง ส่วนชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ภายในกลุ่มก็จะได้รับผลประโยชน์ หรืออาจจะไม่ได้รับเลย

รูปแบบที่สองเป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างนายทุนเจ้าที่ดินกับชาวบ้านยากจน เนื้อหาคือ นายทุนในฐานะลูกพี่จะให้เช่าที่นาให้กู้เงิน หรือว่าจ้างแรงงาน ส่วนลูกน้องจะให้ความจงรักภักดี หรือสนับสนุนเมื่อเกิดกรณีพิพาทและเสียค่าเช่าที่ ดอกเบี้ยในอัตราสูงและรับจ้างแรงงานในอัตราถูก ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะการขูดรีดทางชนชั้นอย่างชัดเจน

รูปแบบที่สาม เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างข้าราชการ นักการเมือง และนายทุนจากภายนอกกับกลุ่มชนชั้นนำภายในหมู่บ้าน โดยผู้มาจากภายนอกเป็นผู้อุปถัมภ์ให้ผลประโยชน์ หรือสนับสนุนเรื่องเงิน และให้ความช่วยเหลือเมื่อยามเดือดร้อน ส่วนชนชั้นนำในชุมชนก็จะให้การสนับสนุนผลงาน รับนโยบายมาปฏิบัติเป็นหัวคะแนนให้ หรือเป็นตัวแทนผลประโยชน์

ดังนั้น ลักษณะความสัมพันธ์ทั้งสามรูปนี้ จึงไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ และมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ กลุ่มอุปถัมภ์แต่ละกลุ่มในหมู่บ้านอาจจะช่วงชิงการนำ และผลประโยชน์ที่มีอยู่ภายในและมาจากนอกชุมชน ชนชั้นนำของหมู่บ้านซึ่งเป็นลูกพี่ของแต่ละกลุ่มอาจจะประสานผลประโยชน์กันเอง โดยไม่คำนึงถึงลูกน้องก็ได้ และหรือชนชั้นในหมู่บ้านอาจมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและหมุนเวียนกันดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน โดยที่แต่ละกลุ่มรวมตัวกันเป็นฝักฝ่าย เพื่อที่จะช่วงชิงทรัพยากรหรือตำแหน่งต่าง ๆ ที่นอกจากมีกลุ่มอุปถัมภ์แล้ว อาจเป็นไปได้ว่าภายในหมู่บ้านก็มีกลุ่มอิสระซึ่งมีฐานะเศรษฐกิจพึ่งตัวเองได้เช่นกัน

เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหาคะแนนเสียงในชนบท ผู้รับอุปถัมภ์ในทางการเมืองมักจะถูกพรรคการเมืองใช้ให้เป็นหัวคะแนน โดยอาจให้ผลตอบแทนแก่ผู้รับอุปถัมภ์ เช่น การให้สัญญาในการปฏิรูปที่ดินเพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง ดังตัวอย่าง ในการแข่งขันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับพรรคคริสเตียนเคโมแครตในอิตาลี และในเวเนซุเอลา เป็นต้น ทั้งหมดเป็นกระบวนการทางการเมืองของมวลชนที่ได้รับการจัดตั้งจากเบื้องบนเชื่อมโยงมาจนถึงท้องถิ่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นถูกผนวกเข้าไปภายในระบบอุปถัมภ์ และต้องสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง (อมรา พงศาพิชญ์, ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2539)

วัฒนธรรมความเชื่อของศาสนาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เป็นสาเหตุที่ทำให้มีการสั่งสอนให้ประชาชนมีความรู้สำนึกในบุญคุณต่อผู้อื่น และในการเลือกตั้งถึงแม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะไม่จ่ายเงินซื้อเสียงให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเคยช่วยเหลือทำบุญงานศพหรือช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ชาวบ้านไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อถึงเวลาเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วยความสำนึกในบุญคุณ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้กระทำไว้ก็จะลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร บางครั้งญาติพี่น้องบางคนไปรับเงินจากหัวคะแนนของผู้สมัครไว้แล้ว ด้วยความสำนึกในบุญคุณของญาติที่มาขอร้องให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ก็จะลงให้ด้วยความสำนึกที่ญาติมีบุญ

คุณต่อตนเอง แต่ประชาชนอีกประเภทหนึ่งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ บริการ และเกียรติยศชื่อเสียงที่ตนเองจะพึงได้รับสนองตอบจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็มีไม่น้อย

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.3.1 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมือง และเป็นความจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง และการสนับสนุนจะเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกถึงการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในสภาวะดุลยภาพได้ หากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยนั้น นับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและตัวผู้บริหารหรือรัฐบาลได้ ซึ่งนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างไปจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศเผด็จการที่มักเป็นเพียงรูปแบบ และเป็นไปเพื่อสนับสนุนระบบการเมืองหรือสอดคล้องกับเจตจำนงของผู้บริหารหรือรัฐบาลเป็นสำคัญ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย และในระบอบการเมืองสมัยใหม่ การไม่ยอมรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้อย่างมาก แนวความคิดของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงอาจสรุปได้ดังนี้ (วัชรวิทย์ 2545: 15-16)

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) โดยประชาชนของรัฐทั้งหมดจะร่วมประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ หรือทำหน้าที่เป็นสภาเอง ตามทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ซึ่งรุสโซ (Rousseau) เป็นหนึ่งในผู้นำคนสำคัญในการเผยแพร่ความคิดนี้โดยมีหลักการว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบัญญัติกฎหมาย อันเป็นการแสดงเจตจำนงร่วมกันซึ่งเคยใช้ในบางแคว้นในสวิตเซอร์แลนด์ แต่เมื่อจำนวนประชาชนมากขึ้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงจึงเป็นเรื่องที่ยากจะให้ประชาชนทุกคนใช้อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือแบบประชาธิปไตยโดยอ้อม (representative democracy) ตามทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ

ประชาชนจะเลือกผู้แทนทำหน้าที่แทนตนในสภา โดยที่ประชาชนยังพอที่จะมีช่องทางในการควบคุม การเมืองการปกครองได้บ้างขอบเขตของการมีตัวแทนของปวงชนนั้น ต้องเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทั่วไป ประชาชนทั่วไปต้องมีสิทธิที่จะมีตัวแทน สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะเป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือมีเงื่อนไขก็คิดกันประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและสิทธิพื้นฐาน (basic rights or fundamental rights) ของประชาชนต้องได้รับการรับรอง เช่น สิทธิในการพูด การเขียน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การนับถือศาสนา และสิทธิเท่าเทียมกันในศาล เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่ง โดยตรง (semi – direct democracy) เป็นการนำการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยโดยตรง มาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบ ตัวแทน ซึ่งน่าจะใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) หรือที่เรียกกันว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เป็นประชาธิปไตย แบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง ในระดับต่าง ๆ มาก ขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุม และตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ใช้ อำนาจอธิปไตยแทนตน ด้วยมิใช่เพียงมีอำนาจเพียงเป็นที่มาแห่งอำนาจปกครองหรือมีสิทธิออก เสียงเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น อาจจะทำ ประชาชาติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วมจึงน่าจะอยู่ตรงกลางระหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทน หรือการ เมืองตัวแทน ซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง ในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรง ควบคู่กันไปด้วย

5. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุการเมือง (plural politics) เป็นการยอมรับ หลักการการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยการมีส่วนร่วมใน ทางการเมืองแบบผู้แทน เช่น การเลือกตั้ง เป็นต้น เพื่อให้ได้ผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตน และการ มีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยตรง เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ยังยอมรับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีสิทธิส่วนร่วมใน ทางการเท่าเทียมกัน และปฏิเสธการผูกขาดอำนาจทางการเมืองให้เป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การมี ส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุการเมืองจึงต้องยอมรับภาวะความเป็นพหุสังคม (plural society) อันเป็นการเคารพความแตกต่าง (difference) และความหลากหลาย (diversity) และระบอบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ หรือวิธีการและขอบเขต กลุ่ม หรือจำนวนกลุ่มของประชาชนผู้มีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมจำกัดน้อยลง ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองกว้างขึ้น แม้ว่าในอดีตนั้น การตัดสินใจทางการเมืองเป็นของกลุ่ม “ผู้นำ” ในสังคมเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น และในปัจจุบันยังไม่สามารถปฏิบัติตามแนวคิดที่กล่าวมาแล้วนั้นได้เลยทีเดียว แต่การยึดถือและเรียกร้องให้ปฏิบัติตามแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

1.3.2 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้หลายความหมาย สรุปได้ดังนี้

ไวเนอร์ (Weiner) (อ้างใน ประสทธิ สันติกาญจน์ 2530: 17) ได้สรุปความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดมาจากความสมัครใจ ซึ่งไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และอาจจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ก็เพื่อมีอิทธิพลในการเลือกสรรนโยบายสาธารณะและการบริหารนโยบายของรัฐตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นก็ตาม จากความหมายดังกล่าวสามารถแยกออกเป็นประเด็น ได้ดังนี้คือ

1. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่เป็นการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องต่อผู้นำรัฐบาล
2. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง ความพยายามเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือการเลือกสรรผู้นำรัฐบาล
3. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายของพลเมืองและขนบธรรมเนียมของประชาชน อาทิ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเดินขบวน การประท้วง การแข่งขัน การติดต่อสัมพันธ์
4. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง
5. การเข้าร่วมทางการเมือง จะหมายความรวมถึงผู้ที่มีความกระตือรือร้น หรือตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเข้าร่วมประชุมในทางการเมือง และการให้เวลาสนใจต่อปัญหาสาธารณะ นอกจากนี้ยังรวมถึงการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับต้น ๆ ด้วย เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ซึ่งถือว่าการกระทำที่มีแรงจูงใจน้อยมาก)หรือการไม่ได้ไปเลือกตั้งแต่หาว่าได้พูดคุยและสนทนา

กันในเรื่องราวทางการเมืองกับเพื่อนบ้าน การแสดงความคิดเห็นและประชามติทางการเมือง การให้ความสนใจข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน

6. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีการต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีสถานะที่เป็นสถาบัน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราว ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างทันทีทันใด และมีระดับความรุนแรง เช่น การจลาจลวุ่นวาย การลอบฆ่ากันในทางการเมือง

7. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่เป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติของข้าราชการ

8. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติ และการเมืองในระดับท้องถิ่น

9. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำทางการเมืองแต่ทว่าในขณะเดียวกันในแต่ละสังคมการกระทำทางการเมืองก็จะมี ความแตกต่างกันออกไปในสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าการกระทำทางการเมือง แต่อีกสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าไม่เป็นก็ได้ หรือแม้กระทั่งในวันเวลาหนึ่งอาจจะเป็นแต่อีกเวลาหนึ่งไม่นับว่าเป็น เช่น การรวมกลุ่มแล้วทำลายทรัพย์สินในบางครั้งบางแห่งจะมองว่าเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากร แต่ก็อาจจะมองว่าเป็นการกระทำทางการเมืองในอีกทัศนะหนึ่งก็ได้เช่นกัน

1.3.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมื่อดูความจาก ไวน์เนอร์ (Weiner) (อ้างใน รูปนรรต พรหมอินทร์ จุมพล นิคมพานิช ยุทธพร อิศรชัย 2546: 15-16) ให้ไว้ ก็อาจจะแยกออกมาพิจารณาเป็นข้อ ๆ ได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจและถือว่าความสมัครใจนี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ นั่นคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีใช้การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ

2. การกระทำที่เกิดขึ้นนั้นไม่เน้นผลลัพธ์ว่าจะต้องประสบความสำเร็จเสมอไป

3. การกระทำจะจัดองค์การขึ้นมาอย่างเป็นระบบหรือไม่ก็ได้

4. การกระทำดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ได้

5. การกระทำที่ว่าจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตาม

กฎหมาย ก็ได้

6. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่การเลือกนโยบายหรือเลือกตัวบุคคล หรือเลือกทั้งนโยบายและตัวบุคคล

7. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในเรื่องนโยบายหรือตัวบุคคลนี้ จะเป็นเรื่อง การเมืองระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้

1.3.4. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายประการ โดยบุคคลอาจจะเข้าร่วมใน รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบก็ได้ นักวิชาการแต่ละท่านได้จัดแบ่งรูปแบบของการมี ส่วนร่วมทางการเมืองไว้ต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับทำให้คำจำกัดความนิยามนั้น ๆ

มิลเบรท (Milbrath 1977: 12-16) ได้จัดรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนออกเป็น 7 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. การนิ่งเฉย (inactive) เป็นรูปแบบของการแยกตนเอง (apathetic) กล่าวคือ การไม่เข้าร่วมกับกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น การไม่ลงคะแนนเสียง (no voting) รวมถึงการไม่เข้า ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติด้วย (patriotic activity)

2. การเลือกตั้ง (voting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถ แยกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองออกจาก กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อ ข่าวดสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่นที่ไปลงคะแนนเสียง ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียง อาจไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นก็ได้ในทางกลับกันผู้ที่มีส่วนร่วม ทาง การเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบอื่น ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้

3. การเป็นเจ้าของที่พรรคการเมือง และผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (party and campaign workers) เป็นการเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างกาเลือกตั้งและในการ รณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือพรรค และผู้สมัครรับเลือกตั้งชักชวนประชาชนไป ลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายาม ชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรค หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนชอบ การลงสมัคร รับเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่าง ปึงเจกชนกับรัฐ ซึ่งการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัว และความสนใจอย่าง แท้จริงบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบนี้ จัดเป็นพวกที่ขึ้นเวทีการต่อสู้ทางการเมือง ในขณะที่คนส่วนมากจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าดูคอยตัดสินว่า ใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนน ให้คนที่ตนชอบ

4. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (community activists) เป็นการเข้าร่วมในการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคมร่วมกับกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะ หรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจึงเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตามผู้ที่มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงดังกล่าวมาแล้ว

5. การติดต่อกับทางราชการ (contracting officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับราชการเรื่องภาษี การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการสังคม ฯลฯ อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านมองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบนี้เกือบจะไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง แต่เป็นเพียงการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบคับแคบ (parochial participation) หรือการติดต่อเฉพาะเรื่อง (particularized contacting)

6. การเป็นผู้ประท้วง (protestors) หมายถึง การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือจลาจลในกรณีที่จำเป็น เพื่อบังคับให้รัฐเข้าแก้ไขบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง รวมถึงการประท้วงอย่างแข็งขัน และเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความสนใจใส่กับการชุมนุมประท้วง การเข้าร่วมกลุ่มประท้วงรัฐบาลและการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

7. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (communications) หมายถึง การเป็นผู้ติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขาทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมถูกปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจแก่ราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะให้แสดงออกด้วยกิจกรรมประท้วง

1.3.5 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การจัดลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ละประเภทยิ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาความเหมาะสมของนักวิชาการแต่ละคนที่จะให้ความสำคัญของกิจกรรม มิถุนาน และ

โกล (Milbrath and Goel 1977: 18) ได้จัดระดับการเข้าร่วมทางการเมือง จากระดับต่ำสุด ไปสู่สูงสุดเอาไว้ดังนี้

1. การที่บุคคลสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางการเมือง
2. การที่บุคคลลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. การที่บุคคลริเริ่มการอภิปรายถกเถียงทางการเมือง
4. การที่บุคคลพยายามพุดจาชักชวนให้ผู้อื่นไปออกเสียงเลือกตั้ง
5. การที่บุคคลคิดเครื่องหมายหรือแผ่นป้ายโฆษณาหาเสียง
6. การที่บุคคลติดต่อเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง
7. การที่บุคคลช่วยเหลือกันทางเงินแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. การที่บุคคลเข้าร่วมประชุมทางการเมือง
9. การที่บุคคลสละเวลาเพื่อช่วยหาเสียงเลือกตั้ง
10. การที่บุคคลเป็นสมาชิกผู้กระตือรือร้นของพรรคใดพรรคหนึ่ง
11. การที่บุคคลเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการของพรรคการเมือง
12. การที่บุคคลช่วยหาทุนในพรรคการเมือง
13. การที่บุคคลสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง
14. การที่บุคคลได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งของรัฐและพรรคการเมือง

1.3.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) (อ้างใน ไชยชนะ สุทธิวรชัย 2536 :19-20) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวชนบทจะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น จะมองที่ว่าตนจะต้องได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องของการกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ
2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม มีว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้ากิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลดังที่คาดหวังไว้ เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบแบบแผน ลักษณะการทำงาน เงื่อนไขการเข้าร่วม เป็นต้น ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้

1) เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน และทุก ๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจจะอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรง

2) ควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน

3) กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร อรอนงค์ ธรรมกุล (2539:21) สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้ 3 ประเด็น คือ

- ด้านความผูกพันเป็นเครือญาติและความสัมพันธ์ในชุมชน
- ด้านการมีภาวะทางเศรษฐกิจ
- ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกหมู่บ้าน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 188) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเกิดจาก

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะกระทำ
3. อำนาจที่บีบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ

พาร์สัน (Parson) (อ้างใน สุวรรณ มานะโรจนานนท์ 2542: 15) ได้อธิบายว่าการกระทำของมนุษย์ จะขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล
2. ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่
3. วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก และวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนด

ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคล

ค็อฟแมน (Kaufman) (อ้างใน ฉอาน วิถีกรรมรักษา 2526: 25) พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ และรายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิลเลียม ดับเบิล รีดเดอร์ (William W. Reeder) (อ้างใน ไชยชนะ สุทธิวรชัย 2536: 25-26) อธิบายปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอก คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่

บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม เหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปของความเชื่อ (beliefs) และความไม่เชื่อ (disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำ พฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน คือ

1. ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ

1.1 เป้าประสงค์ (goals) การกระทำทุกอย่างต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อาจ เป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลกเปลี่ยน ของทางราชการและอาจจะเป็นจากเงื่อนไขที่ตนเองหรือคน อื่นเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปตามแนวทางความปรารถนา

1.2 ความเชื่อ (belief orientation) เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองโดย ปราศจากการอ้างอิงใด ๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะคนส่วนมากจะเลือกกระทำ ความเชื่อพื้นฐานที่เขามีอยู่ดั้งเดิม

1.3 ค่านิยม (value standards) เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมนั้น ๆ จะต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ทำอะไรสิ่งหนึ่งมีพื้นฐานมา จากสังคมนั้นตัดสินแล้วว่าดีหรือเลว

1.4 นิสัยและขนบธรรมเนียม (habits and custom) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจาก ความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่ดีสมบูรณ์ และมีเหตุการณ์การกระทำที่แสดงออกมาเช่นนี้ เป็นเพราะความเคยชิน และเป็นประเพณีดั้งเดิมยึดถือ มานาน

2. ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ

2.1 ความคาดหวัง (expectations) เป็นความรู้สึกภายในตัวเราหรือที่เกิดจากตัว บุคคล กลุ่ม และสังคม ที่ได้คิดหรือหวังให้ตัวเราควรมีความเชื่อ มีความรู้สึก หรือแสดงการ กระทำออกมาตามที่ต้องการ

2.2 ข้อผูกพัน (commitments) เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคม ก็ จะมีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญาหรือข้อผูกพันตามที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

2.3 การบังคับ (force) เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำให้สิ่งหนึ่งใดสิ่งหนึ่งโดย ไม่มีทางเลือก อาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้ การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจ ทำเอง

3. ปัจจัยสนับสนุน

3.1 โอกาส (opportunity) เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ ที่สามารถจะเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตาม โอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสที่จะเลือก กระทำได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

3.2 ความสามารถ (ability) การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความรู้ ความสามารถ เพียงใดที่จะสามารถกระทำสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

3.3 การสนับสนุน (support) เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือต่อต้านซึ่งเกิด จากตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิดเห็น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำสิ่งหนึ่ง สิ่งใดลงไปเนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ

อัลวิน เบร์ทแรนด์ (Alvin Bertrand) (อ้างในวัชรภรณ์ เอี่ยมสะอาด 2538: 26) กล่าวถึงปัจจัยวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะของบุคคล คือ อายุ เพศ สถานภาพ ทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น ค่านิยม และทัศนคติ

ซิงค์ (Singh) (อ้างใน เดชา เลิศวิไล 2540: 43) สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทางสังคม ไว้ว่ามีปัจจัยถึง 32 ตัว ที่มีส่วนกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ อายุ เพศ สุขภาพ ระยะเวลาอาศัยในชุมชน ระยะห่างของการตั้งบ้านเรือน ขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดิน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และสัญชาติ พื้นเพทางครอบครัว ลำดับชั้นทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล การปรับตัวทางสังคม ความสนใจ ความเฉลียวฉลาด การอบรมพฤติกรรม ทัศนคติ ข่าวสารและการติดต่อสื่อสาร ความเชื่อศาสนา ค่านิยมทางสังคม ความเชื่อในตัวเอง ความเชื่อ และการแสดงออกทางพฤติกรรม ความพึงพอใจ การเป็นผู้นำ และการตระหนักถึงความสำคัญของ กิจกรรม

จอห์น เอ็ม โคเฮน และ นอร์แมน ที อัฟฮ็อฟ (John M. Cohen and Norman T. Uphoff) (อ้างใน อรอนงค์ ธรรมกุล 2539: 19) ได้กล่าวถึงภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชน คือ ปัจจัยกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทาง สังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

โรเจอร์ (Roger) (อ้างใน อภิภรณ์ ช่างเกวียน 2540: 33-34) กล่าวว่าปัจจัยอีกตัวหนึ่ง ที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ ๆ คือ การติดต่อ สื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ

1. ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน 2 ลักษณะ คือ

1) ช่องทางสื่อสารมวลชน เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และสื่อประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ แพร่กระจายข่าวสาร และสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ บุคคลได้

2) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วย อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งและฐานะคะแนนเสียง

1.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งหมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลเป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกว่ารื่องและสนับสนุนให้มีการกระทำ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน การที่ประชาชนเลือกผู้แทน หรือกลุ่มทางการเมืองหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของตน จะให้อุดมการณ์หรือนโยบายที่ประกาศเป็นแนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และบริหารประเทศในทำนองเดียวกันเพื่อเป็นการพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง เช่น การเลือกรัฐบาลที่มีอุดมการณ์และนโยบายอนุรักษนิยม หรือรัฐบาลที่มีอุดมการณ์และนโยบายก้าวหน้าตามแนวทางสังคมนิยมประชาธิปไตย หรือเสรีประชาธิปไตย หรือสังคมนิยม เป็นต้น

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ในระบบการปกครองที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน ซึ่งคิดค้นขึ้นแทนระบบการปกครองที่ถือคติอำนาจอธิปไตย เป็นของบุคคลใดบุคคลเดียวหรือคณะบุคคลโดยอ้างลัทธิเทวสิทธิ์หรืออภิอำนาจ หรือความมีคุณสมบัติพิเศษบางประการเป็นเครื่องมือให้ความชอบธรรมแก่ตนเองในการใช้อำนาจปกครอง

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่เลือกสรรรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง และสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองให้เป็นไปโดยสันติ การเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรค หรือหนึ่งกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการยุติข้อขัด

แข่งในระบบการเมือง โดยเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกา และธรรมเนียมปฏิบัติที่ใช้บังคับในระบบการเมืองนั้นๆ การเลือกตั้งที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์กติกาดังกล่าว จะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินของผู้เลือกตั้ง โดยฝ่ายที่ชนะจะได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ฝ่ายแพ้ก็จะหาทางเอาชนะในคราวต่อไปตามวิถีทางที่กฎเกณฑ์และกติกาได้กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการสืบทอดอำนาจการเมืองและการปกครองเป็นไปอย่างสันติวิธี ไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม เช่น การปฏิวัติรัฐประหารเป็นกลไกในการสับเปลี่ยนอำนาจ ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งภายใต้เงื่อนไขที่กล่าวมานี้จึงแตกต่างไปจากการเลือกตั้งในประเทศ ที่มีพรรคการเมืองที่มีอำนาจ และอิทธิพลมากที่สุดเพียงพรรคเดียว หรือกลุ่มคณะบุคคลเพียงคณะเดียว ซึ่งใช้การเลือกตั้งเป็นเพียงข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในอำนาจการปกครองเท่านั้น มิใช่เป็นกลไกเพื่อขจัดความขัดแย้งหรือเพื่อตัดสินการสืบทอดอำนาจแต่อย่างใด กระบวนการสับเปลี่ยนอำนาจการปกครอง โดยการเลือกตั้งนี้ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะคอยเตือนสำนึกของผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับตำแหน่งหน้าที่โดยการเลือกตั้งให้ตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าตนมีความรับผิดชอบต่อประชาชน และมีประชาชนคอยจับตาดูการกระทำของเขายู่เสมอ ดังนั้น จะต้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุดและด้วยความรับผิดชอบ เพราะประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือก หรือไม่เลือกตนกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนของปวงชนอีก

นอกจากนั้น กระบวนการเลือกตั้งยังเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อบุคคลอื่นว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบการปกครอง วิธีการดำเนินการปกครอง ระบบเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของรัฐบาล ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยให้มีบูรณาการภายในระบบการเมืองของชาติ และระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และการยอมรับหรือไม่ยอมรับความชอบธรรมในสิทธิ และอำนาจของผู้ปกครองประชาชนอาจแสดงออกได้หลายวิธี ในระบบการเมืองการปกครองปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นระบบเสรีประชาธิปไตย หรือระบบประชาธิปไตยของปวงชนในประเทศสังคมนิยม ทางหนึ่งที่ประชาชนแสดงออกก็โดยการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองในทุกกระบวนการเมือง จึงจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในอำนาจปกครองให้แก่ตน (อ้างใน กรมการปกครอง 2539 : 36-38) โดยสรุป การเลือกตั้งมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
2. เป็นการ “ห้ามล้อ” ทางการเมือง
3. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
4. สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครอง
5. ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
6. ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
7. ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่กระบวนการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย และทำให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี (กรมล ทงธรรมชาติ และคณะ อ่างใน กรมการปกครอง 2539)

การเลือกตั้ง หมายถึง การตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สังกัดในกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่ง เท่ากับว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของตนให้ผู้ที่ตนเลือกและให้ความชอบธรรมแก่ผู้ที่ตนเลือกไปใช้อำนาจการปกครองได้ในห้วงเวลาที่กำหนดไว้ การเลือกตั้งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับสิทธิ สิทธิเป็นแนวคิดที่สำคัญในทางรัฐศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อมนุษย์เกิดมาย่อมมีสิทธิตามธรรมชาติติดตัวมาด้วย สิทธิตามธรรมชาติที่สำคัญประการหนึ่งคือ สิทธิที่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิที่จะแสวงหาความสะดวกสบายหรือสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ตามสมควรแก่สภาพ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายพื้นฐานนี้ มนุษย์จึงสละสิทธิตามธรรมชาติบางส่วน คือ สิทธิที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามอำเภอใจและยอมอยู่ได้ รัฐบาลหรือการปกครองที่ตนได้ตัดสินใจเลือกแล้ว ดังนั้น สิทธิในการเลือกรัฐบาลผู้ปกครอง จึงเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวบุคคลในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของรัฐ ในอารยประเทศได้ให้การรับรองว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเจตจำนงของประชาชนที่ให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่ชอบธรรม

หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 21 บัญญัติว่า (ประหยัด หงส์ทองคำ 2547: 255-258)

1. ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยอิสระ
2. ทุกคนมีสิทธิจะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค
3. เจตจำนงของประชากรจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระทำนองเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญในการเลือกตั้ง ไว้ดังนี้

1. หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง (free election) ตามข้อ 21 (1) ซึ่งมีความหมายว่าการเลือกตั้งต้องกระทำโดยเสรี ไม่มีการบังคับกดขี่จ้ำจวน หรือใช้อิทธิพลใดๆ มาบีบเบียนหรือทำให้ผลการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดย (ก) เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะคอยเฝ้าดูแลและดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี (ข) รัฐเองก็ต้องไม่กดขี่หรือจ้ำจวน หรือใช้อิทธิพลใดๆ บังคับให้ราษฎรเลือกตั้ง

2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (periodic election) ซึ่งหมายความว่าเมื่อเลือกตั้งไปแล้วจะต้องเลือกตั้งใหม่อีก โดยมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน ทั้งนี้เพราะ

ก. การกำหนดระยะเวลาสำหรับการเลือกตั้งครั้งหนึ่งๆ ไว้ห่างกันพอสมควรยอมทำให้ผู้แทนราษฎรไม่ห่างเหินต่อเจตน์จำนงของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากเกินไป

ข. ควรจะต้องให้ราษฎรผู้เลือกตั้งมีโอกาสเลือกได้ว่า จะเอาผู้แทนราษฎรคนเดิม หรือเอาผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใหม่ และ

ค. ทำให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถควบคุมผู้แทนของตนได้ กล่าวคือ ผู้แทนราษฎรย่อมทราบดีว่าถ้าตนประพฤติไม่ดี หรือไม่ตรงตามเจตน์จำนงของราษฎร ราษฎรก็จะไม่เลือกตั้งเข้ามาอีก

3. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (genuine election) คือไม่ใช่ว่ามีการเลือกตั้งปลอมแปลงที่เป็นการกำหนดให้ (ก) รัฐบาลไม่คดโกงในการเลือกตั้ง เช่น ทำการเลือกตั้งแต่พอเป็นพิธี หรือโดยการนับคะแนนเสียงผิดพลาด หรือแอบเอาบัตรลงคะแนนปลอมมาใส่ไว้ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลทุกรัฐบาล ย่อมประสงค์จะแสดงให้เห็นว่ามีราษฎรส่วนมากสนับสนุนรัฐบาล โดยวิธีลงคะแนนเลือกตั้ง ดังนั้นถ้ารัฐบาลคดโกงจะแพ้เลือกตั้งก็อาจใช้วิธีคดโกง (ข) รัฐบาลจะต้องระวังมิให้ราษฎรคดโกงกันเองในการเลือกตั้ง วิธีที่จะให้มีการเลือกตั้งอย่างแท้จริงที่สำคัญก็ได้แก่ จัดให้ราษฎรจัดการเลือกตั้งของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้โดยให้ราษฎรร่วมมือในการเลือกตั้ง เช่น ให้เป็นกรรมการตรวจคะแนน เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องจัดให้มีวิธีการคัดค้านการเลือกตั้ง เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ ทั้งนี้โดยจะต้องจัดให้มีศาลการเลือกตั้งซึ่งจัดขึ้นโดยเฉพาะหรือกำหนดให้มีศาลยุติธรรม หรือสภานิติบัญญัติเป็นผู้วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือไม่

4. หลักการออกเสียงทั่วไป (universal suffrage) ซึ่งผู้เขียนเคยใช้คำว่าหลักการออกเสียงโดย “ทั่วถึง” เพราะเกรงว่าจะไปปนกับคำว่า “การเลือกตั้งทั่วไป” ซึ่งเป็นการให้ราษฎรเลือกตั้งพร้อมๆ กันทั่วประเทศ ฉะนั้นต่อไปในคำบรรยายนี้จะใช้คำว่า “เลือกตั้งทั่วถึง”

การเลือกตั้งทั่วถึง หมายถึงการให้บุคคลออกเสียงลงคะแนนโดยไม่จำกัด กล่าวคือ บุคคลทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายที่มีสัญชาติของประเทศใด จะต้องมสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของประเทศนั้น ข้อยกเว้นที่รับรองกันอยู่ทั่วไปก็คือ ไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่เด็ก บุคคลวิกลจริตหรือมี

จิตบกพร่อง ผู้ที่ต้องโทษจำคุกมาแล้วและพ้นโทษยังไม่เกินกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ และนอกจากนั้นบุคคลนั้นจะต้องมีสิทธิในฐานะพลเมือง เช่น ไม่ได้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ต้องมีถิ่นที่อยู่ และ (เฉพาะในบางประเทศ) ต้องเป็นเพศชายด้วย แต่การจำกัดเพศหญิงนั้นเป็นการขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วถึง

ในเรื่องข้อจำกัดสิทธิเลือกตั้งอันจะให้การเลือกตั้งไม่เข้าลักษณะการเลือกตั้งทั่วถึงนั้น พอเทียบได้กับปฏิญญาสากลข้อ 2 ซึ่งใช้คำดังนี้

ข้อ 2 (1) ทุกคนมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่ได้พรรณามาไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยก ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอย่างอื่น

ซึ่งแสดงว่าการจำกัดสิทธิเลือกตั้ง โดยอาศัยการแบ่งแยกดังกล่าวมิได้ ทั้งนี้เว้นแต่ข้อกำหนดที่ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเป็นผู้มีสัญชาติของประเทศเจ้าของสัญชาตินั้นเอง และข้อจำกัดสิทธิสำหรับบุคคลบางประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะให้บุคคลทุกคนใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ที่จะรับผิดชอบในอันที่จะตัดสินใจโชคชะตาของตนเองได้ และเพราะเหตุนี้ โดยปกติประเทศเกือบทุกประเทศจึงไม่ให้สิทธิแก่คนต่างด้าว การจำกัดสิทธิเลือกตั้งอันจะทำให้ถือว่าขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วถึงก็คือ กรณีที่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้เสียภาษีจำนวนหนึ่งขึ้นไป ผู้ที่ได้รับการศึกษา (อ่านออกเขียนได้ หรือสำเร็จประถมศึกษา) ผู้มีที่ดิน ผู้มีรายได้จำนวนหนึ่ง ฯลฯ

5. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (equal suffrage) หมายความว่า คนหนึ่งมีคะแนนเสียงเพียงเสียงหนึ่ง และคะแนนเสียงทุกเสียงย่อมมีน้ำหนักเท่ากันหลักการเลือกตั้งเสมอภาคนี้เป็นหลักที่เป็นรากเหง้าของระบอบประชาธิปไตย เพราะในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ความสำคัญไม่ได้ขึ้นอยู่กับเสียง เพราะในการปกครองระบอบมบูรณาญาสิทธิราชย์เสรีภาพของบุคคลก็ย่อมมิได้ แต่ความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ย่อมอยู่ที่สภาพหรือความเสมอภาค คือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน มีการศึกษาทรัพย์สินหรือกำเนิดอย่างไร ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน และเนื่องด้วยในระบอบประชาธิปไตยที่บุคคลเสมอภาคนี้เอง ผลจึงเป็นว่าในการปกครองระบอบนี้บุคคลใดอื่นจะมาปกครองราษฎรไม่ได้ นอกจากราษฎรจะปกครองกันเอง และโดยที่ราษฎรทุกคนจะปกครองราษฎรทุกคนไม่ได้ จึงต้องเลือกตั้งผู้แทนไปออกกฎหมาย จัดตั้งรัฐบาล แทนตน และในการที่ราษฎรจะทำหน้าที่ดังกล่าวทุกคนไม่ได้ จึงต้องจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนไปปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองแทนตนโดยทุกคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันตามหลักความเสมอภาคในการเลือกตั้ง

6. หลักการลงคะแนนลับ (secret vote) หมายความว่า การลงคะแนนเสียงที่ไม่มีผู้ใดอื่น นอกจากเจ้าตัวเองที่จะทราบว่าได้มีการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้ใด ซึ่งจะกระทำโดยวิธีให้เอาบัตรลงคะแนนผนึกในซองแล้วมอบให้กรรมการตรวจคะแนนหรือใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งเอง

การลงคะแนนเสียงลักษณะนั้นเป็นการลงคะแนนเสียงซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องจัดให้มีสถานที่มิดชิดสำหรับที่ราษฎรจะไปลงคะแนน ส่วนปัญหาที่ว่า การลงคะแนนเสียงลับหรือเปิดเผยเป็นการลงคะแนนเสียงที่ดึ้นนั้นไม่อาจตอบโดยทั่วๆ ไปได้ ต้องดูเป็นเรื่องๆ ไปว่าเป็นการลงคะแนนเสียงเรื่องอะไร ข้อดีของการลงคะแนนเสียงลับก็คือเป็นการให้เสรีแก่ผู้ไปลงคะแนนเสียงเต็มที่ ข้อเสียของการลงคะแนนเสียงลับก็คือ เป็นการทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงไม่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบ อาจลงคะแนนเสียงพล่อยๆ ไปตามอารมณ์ก็ได้ เพราะเมื่อลงคะแนนเสียงไปแล้วก็ไม่ต้องเกรงว่า จะมีผู้ใดจะพินิจชมหรือวิจารณ์การกระทำของตนเพราะไม่มีผู้ใดรู้เห็นการลงคะแนนเสียงนั้น ๆ

1.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับฐานคะแนนเสียง

“ฐานเสียง” หรือ “หัวคะแนน” และ “ชื่อเสียง” เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดสำหรับการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะการเลือกตั้งใดก็ตาม เพราะถ้าขาดองค์ประกอบทั้งสองแล้วนับว่า “ยาก” มากที่จะเดินผ่านและได้รับการเลือกตั้ง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างในสองนคราประชาธิปไตย 2546) กล่าวว่า ปัญหามูลฐานของประชาธิปไตยในระยะหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา มีรากเหง้าทางเศรษฐกิจ สังคมอยู่ที่ความขัดแย้งระหว่างชาวไร่ชาวนาในชนบท กับชนชั้นกลางในเมือง

ชาวไร่ชาวนาเป็น “ฐานเสียง” และเป็น “ผู้ตั้ง” รัฐบาล โดยอาศัยคะแนนเสียงอันท่วมท้นของชาวไร่ชาวนาในการเลือกตั้ง ในขณะที่ชนชั้นกลางเป็น “ฐานนโยบาย” และมักจะเป็น “ผู้ล้ม” รัฐบาล โดยการวิพากษ์วิจารณ์ และก่อกระแสกดดัน ประท้วง ขับไล้รัฐบาล ทั้งนี้การเคลื่อนไหวของพวกชนชั้นกลางที่จะเป็นผล มักต้องประสานหรือสอดคล้องกับการกระหน้าโจมตีรัฐบาลของสื่อมวลชน และการกดดันของคณะทหาร

ปัญหาอยู่ที่ว่า “ฐานเสียง” กับ “ฐานนโยบาย” มักคิดไม่ตรงกัน มักนิยมชมชอบนักการเมืองและรัฐบาลไม่เหมือนกัน และผู้ตั้งรัฐบาลก็มักจะกำหนดความอยู่รอดและการสิ้นสุดของรัฐบาลไม่ได้ ในขณะที่ผู้ล้มรัฐบาล เมื่อล้มรัฐบาลเก่าไปแล้วก็ตั้งรัฐบาลใหม่ที่มีผู้นำ และนโยบายอย่างที่ตนเองต้องการไม่ได้

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ยังกล่าวอีกว่าสภาพทางเศรษฐกิจอะไรที่ทำให้เกิดภาวะแตกแยกในทางการเมือง เกิดเป็นสองความคิด สองความต้องการ และสองพฤติกรรมของชาวชนบท และชนชั้นกลาง ชาวเมือง ประหนึ่งมีสองนคราประชาธิปไตยที่ขัดแย้งกันอยู่ จึงเห็นว่าควรจะปฏิรูป

การเมืองควบคู่ไปกับการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างจริงจัง เพื่อให้ชาวชนบทพ้นจากความยากจน และ ฟังฟังผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น หลุดจากพันธนาการของระบบอุปถัมภ์

ที่ประชาธิปไตยยังไม่ลงตัวในทุกวันนี้ก็เพราะชนชั้นกลาง และชาวนาชาวไร่ซึ่งเป็นฐาน ทางสังคมของการขับเคลื่อนทางการเมือง ระหว่างคณะทหารและพรรคการเมืองอยู่ในปัจจุบันมอง ประชาธิปไตยไม่เหมือนกัน เกิดเป็นความขัดแย้ง และการไม่ยอมรับกัน โดยไม่รู้ตัวและความขัดแย้ง อันนี้เอง ได้เป็นเหตุมูลฐานที่ทำให้การเมืองไทยในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา เหวี่ยงไปมาระหว่าง เผด็จการที่ล่าหลังกับประชาธิปไตยที่ขาดความชอบธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าชนชั้นกลางในเมืองโดย ทั่วไปค่อนข้างจะใช้มาตรฐานตะวันตกในการมองประชาธิปไตย ประชาธิปไตยที่แท้จริง หรือ ถูกต้องในความเห็นของชนชั้นกลาง คือระบบที่ ประการแรกให้ความสำคัญกับนโยบายอุดมการณ์ และคุณธรรม ความสามารถของพรรคและนักการเมืองในการนำพาประเทศชาติ และประการที่สอง ถือว่าการลงคะแนนเสียงของประชาชน ต้องกระทำในฐานะปัจเจกชนผู้ใช้วิจารณญาณทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงความผูกพัน หรือหนี้บุญคุณที่มีต่อผู้สมัคร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่คำนึงถึง อามิสสินจ้างใด ๆ

ส่วนชาวชนบทนั้น โดยทั่วไปเห็นประชาธิปไตยเป็นเรื่องของผู้รื้อหรือลูกน้องที่ใช้การ ลงคะแนนเสียงเป็นการเลือกที่จะเชื่อมโยงตนเองและชุมชนเข้ากับเจ้านาย หรือสายอุปถัมภ์สายใด การที่ชาวนาชาวไร่จะสนับสนุนใครในทางการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับบุญคุณที่ผู้สมัคร (หรือเครือข่าย ของผู้สมัคร) มีต่อตนเองและครอบครัว หรือพวกพ้องในอดีตเป็นสำคัญ รวมทั้งขึ้นอยู่กับความ คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในอนาคตจากผู้สมัคร และบริวารอย่างไรเมื่อชาวชนบท หย่อนบัตรเลือกตั้งนั้น มักไม่เห็นตัวเองเป็นอิสระคนที่แยกการเมืองออกจากความผูกพันภักดีเป็นการ ส่วนตัวกับใครคนใด ทั้งไม่มองว่าการลงคะแนนให้ผู้ทำให้เงินทองแก่ตนเอง หรือกลุ่มของตนใน ระหว่างการหาเสียงเป็นการรับอามิสสินจ้างแต่อย่างใด

1.5 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย และบทบาท

1.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย

ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการทำวิจัย คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะทางด้านชีวสังคม และคุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา

1) คุณลักษณะทางด้านชีวสังคม หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับ ตัวบุคคลที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและที่ได้รับเพิ่มเติมภายหลัง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทาง

ครอบครัว สถานทางเศรษฐกิจ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน การศึกษาอบรมเพิ่มเติม ตำแหน่งทางวิชาการ เป็นต้น

2) คุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา หมายถึง ลักษณะภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น มีอิทธิพลค่อนข้างถาวรต่อพฤติกรรม ลักษณะทางด้านจิตวิทยาเหล่านี้ เช่น ทักษะ การรับรู้ ความต้องการ และบุคลิกภาพ เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานของบุคคล (job performance) มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายด้าน มีนักวิชาการให้แนวคิดไว้ ดังต่อไปนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2522: 131-132) ได้กล่าวว่า การทำงานของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญสองประการคือ แรงจูงใจ (motivation) และความสามารถ (ability) ซึ่งแรงจูงใจของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคล และความต้องการนี้เป็นผลของทางสรีรภาพ และสภาพทางสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ ส่วนความสามารถของมนุษย์เป็นผลมาจากสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ ความสามารถทางสมอง ประสบการณ์ การศึกษาและการฝึกอบรม นอกจากนี้ ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2537: 67) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษานับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล

เซอร์มาร์ฮอร์น และคนอื่นๆ (Schermarhorn, et al., 1991: 104-112) มีแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล (individual performance factors) ว่าประกอบด้วย

1. ลักษณะของบุคคล (individual attributes) ได้แก่

1.1 ลักษณะส่วนบุคคล (demographic characteristics) เป็นตัวแปรที่ช่วยให้เห็นถึงภูมิหลังของบุคคล เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม สถานที่อยู่อาศัย ขนาดของครอบครัว ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามลักษณะส่วนบุคคลอย่างเดียวยังไม่เป็นเครื่องชี้วัดที่ดีที่จะแสดงถึงผลการปฏิบัติงานที่ดี ทั้งนี้ยังมีสิ่งเกี่ยวข้อง คือ ความรู้ ความสามารถ และหรือลักษณะทางจิตวิทยา

1.2 ความรู้ ความสามารถ (competencies characteristics) เป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาเลือกคนเพื่อเข้ามาปฏิบัติงาน ความรู้ ความสามารถ เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความพยายามในการทำงาน เป็นแรงจูงใจขั้นต้นที่มีผลกระทบต่อไหวพริบของบุคคลที่จะเอาชนะสภาพแวดล้อมได้ บุคคลที่รู้ดีว่ามีความรู้ ความสามารถในงานของเขาสามารถคาดได้ว่าเขาจะทำงานอย่างจริงจัง

1.3 ลักษณะทางจิตวิทยา (psychological characteristics) เป็นการแสดงแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลที่จะเกิดขึ้น และมีอิทธิพลค่อนข้างถาวรต่อพฤติกรรมลักษณะทางจิตวิทยาเหล่านี้ เช่น ทักษะ การรับรู้ ความต้องการ และบุคลิกภาพ เป็นต้น

2. ความพยายามในการทำงาน (work effort) คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเหมาะสมกับความจำเป็นของงานนั้น ยังไม่สามารถที่จะทำให้บุคคลมีผลการปฏิบัติงานในระดับสูง ทั้งนี้ยังมีตัวแปรหนึ่งที่สำคัญและต้องมี คือ ความพยายามในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความปรารถนาที่จะปฏิบัติงานนั้นคือ มีแรงจูงใจที่จะทำงาน (motivation to work) เป็นแรงผลักดันภายในตัวบุคคล ที่มีผลโดยตรงและคงไว้ซึ่งความพยายามในการทำงาน คนที่มีแรงจูงใจระดับสูง จะทำงานจริงจัง แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยกำหนดความพยายามในการทำงาน

3. การสนับสนุนจากองค์กร (organization support) ในการปฏิบัติงานของบุคคลจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ บุคคลที่มีลักษณะตรงกับความต้องการของงาน ได้รับการจูงใจในระดับสูง อาจจะไม่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่ดี หากได้รับการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอจากหน่วยงาน หรือที่เรียกว่า “ข้อจำกัดด้านสถานการณ์” (situational constraint) เช่น ขาดเวลาที่จะทำงาน งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับงานไม่ชัดเจน ระดับความคาดหวังของผลการปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสม ขาดอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงาน ขาดการช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่ยืดหยุ่น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานของบุคคล

1.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

บทบาทนั้นเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติ มีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับแนวคิดของบทบาทมากมาย จนทำให้แนวคิดนี้กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ด้านสังคม ศาสตร์มากขึ้น และมีผู้กล่าวถึงความหมายของบทบาทไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

“บทบาท” (role) เป็นคำที่มีความสำคัญมากทั้งทางด้านจิตวิทยาพฤติกรรมและสังคม ซึ่งมีความหมายหลายประการ ดังนี้

กู๊ด (Good 1973: 502) ได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้ 2 ลักษณะด้วยกันคือ

1. ลักษณะแสดงออกของบุคคลภายในกลุ่ม
2. รูปแบบของพฤติกรรมที่คาดหวังตามตำแหน่งหน้าที่ หรือการ

แสดงออกของแต่ละบุคคลตามความมุ่งหวังของสังคม

ฟินเนแกน (Finnegan 1975: 832) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ในพจนานุกรมของเวบสเตอร์ (Webster's Dictionary) 2 ประการ คือ

1. บทบาทที่ได้รับมอบหมายให้แสดง เช่น บทบาทของตัวพระเอก นางเอก บทบาทของตัวผู้ร้าย และตัวแสดงประกอบอื่น ๆ

2. หน้าที่ ซึ่งความหมายของหน้าที่ก็คือ การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรืออีกนัยหนึ่งตามลักษณะงานที่กำหนดไว้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531: 453) ให้ความหมายไว้ว่า “บทบาท” หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

สุพัตรา สุภาพ (2535: 30) กล่าวว่าบทบาทคือ การปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของสถานภาพตำแหน่ง และงานหรือหน้าที่แต่ละคนตามบทบาท ซึ่งกำหนดขึ้นตามตำแหน่ง หรือฐานะของคนในสังคมแต่ละแห่ง และไม่อาจปฏิบัติได้เพียงลำพังโดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้

สุชา จันทน์เอม (2539: 241) กล่าวว่าบทบาทคือ หน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดขึ้นไว้ให้บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งบทบาทของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่

สราวุธ วลัยขพฤกษ์ (2543: 33) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือ การปฏิบัติตามสถานภาพหรือตำแหน่งของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไป หรือตามข้อกำหนดขององค์การ

จากความหมายของบทบาทดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (status) เมื่อคนเข้าดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ตามการรับรู้ของตนเองและความคาดหวังจากบุคคลในสังคม ในบุคคลเดียวกันอาจมีได้หลายบทบาท เช่น บทบาทของผู้บังคับบัญชาและหรือบทบาทของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทและหน้าที่จึงมีความสัมพันธ์กัน

แนวคิดการปฏิบัติงานตามบทบาท

การที่บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้ดีเพียงใด ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของบทบาทที่เกิดขึ้น ซึ่ง อัลพอร์ต (Allport 1937: 186-188) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ความคาดหวังในบทบาท (role expectation) เป็นบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่น หรือเป็นบทบาทที่สถาบัน องค์การ หรือกลุ่มสังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่ง

2. การรับรู้บทบาท (role perception) เป็นการรับรู้ในบทบาทของตนว่าควรจะมีมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ (perceived role) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับความต้องการ

ของบุคคลนั่นเอง ทั้งนี้ การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐาน ส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (role acceptance) ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้อยู่ การยอมรับบทบาทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคม และบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคุณคนไม่ได้ยินดียอมรับบทบาททุกบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือก หรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากว่าบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้รับผลเสียหาย หรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (role performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (actual role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ ซึ่งเนื่องมาจากความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง

ชม ฐุมิภาค (2516: 13) กล่าวว่าบุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทั้งสติปัญญา สมรรถภาพทางร่างกายที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมจากยีนในโครโมโซม และด้านสิ่งแวดล้อมจากการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น พฤติกรรมการทำงานจึงแตกต่างกันไป และทำให้ประสบผลสำเร็จแตกต่างกัน

ทัศน นาบุญทอง (2525: 95) ได้ให้แนวคิดในเรื่องของมโนทัศน์ของทฤษฎีบทบาทว่า บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ รอบตัว (ผู้ร่วมงาน) รวมทั้งตัวเราเองด้วย สิ่งเหล่านี้จากกระบวนการซึ่งเรียกว่า “กระบวนการสังคม” (socialization) ถ้าความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกัน และผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับตัวให้มีความพอดี ก็จะเกิดปัญหาต่อความขัดแย้งในบทบาท หรือความล้มเหลวในบทบาทได้ และผลที่ตามมา ก็คือความล้มเหลวของงาน ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญได้แก่

1. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนแสดง หรือต้องปฏิบัติ
2. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
3. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาทนั้น

เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529: 71) กล่าวว่า พฤติกรรมบทบาท (role behavior) เป็นการตอบสนองหน้าที่งานต่อบทบาท หรือภาวะการณ์ของงาน และมีอิทธิพลต่อความหมายของผู้กำหนดบทบาท พฤติกรรมบทบาทที่บุคคลกระทำจริง อาจจะไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของบุคคลนั้น และของผู้กำหนดบทบาท หรือองค์ประกอบอื่น ๆ กระบวนการของอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการทำงาน

ฮาร์ดี และคอนเวย์ (Hardy and Conway) (อ้างใน พรเจริญ บัวพุ่ม 2543:13) ได้กล่าวว่าการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่สอดคล้องกับตำแหน่งที่ได้รับ การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทจะไม่อาจดำเนินไปด้วยดี เมื่อบุคคลผู้ดำรงบทบาทประสบกับภาวะของความเครียดในบทบาท ความรู้สึกถูกกดดัน คับข้องใจ มีความยากลำบาก ในการดำรงบทบาทใด บทบาทหนึ่ง อันเกิดจากความคาดหวังในบทบาท กับความสามารถในการแสดงออกตามบทบาท ไม่สอดคล้องกัน และความรู้สึกยากลำบากในการดำรงบทบาท จะถูกขจัดให้หมดไปด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท และความเข้าใจบทบาทร่วมกันของผู้ดำรงบทบาทและผู้เกี่ยวข้อง เขาได้เน้นถึงความสำคัญของการรับรู้ บทบาท กับความสามารถในบทบาทว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท ว่าจะดำเนินได้ดีเพียงใด สมรรถนะหรือความสามารถที่เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถกระทำบทบาท ตามที่ได้รับการคาดหวังได้ ความสามารถในบทบาทมีแนวคิดสำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถจะเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคม
2. ความสามารถเป็นสิ่งที่จำเป็นในการกระทำบทบาท
3. ความสามารถทำให้เกิดความก้าวหน้าของบุคคลและสังคม

ซึ่งทักษะพื้นฐานในการแสดงความสามารถในการทำงานส่วนหนึ่งมาจากความรู้ ค่านิยม ประสพการณ์ และแรงจูงใจของบุคคล นั่นคือ การที่บุคคลจะสามารถผสมผสานการปฏิบัติตามบทบาทได้ดีเพียงใด สิ่งสำคัญคือ การรับรู้บทบาท และความสามารถของบุคคลในการผสมผสาน การปฏิบัติบทบาทตามบทบาทที่รับรู้

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับสตรี

การเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีตามสังคมสมัยใหม่ (modernization) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมายในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคล โครงสร้างหน้าที่ทางสังคม ระบบการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมของสมาชิกสังคม กลุ่มต่าง ๆ ด้วยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้กระตุ้นให้สมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นชาย

หรือหญิง ได้มีการเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม บทบาท และพัฒนาเศรษฐกิจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามไปด้วย กลุ่มสตรีจึงกลายเป็นสมาชิกสังคมกลุ่มหนึ่งที่พยายามปรับเปลี่ยน และพัฒนาบทบาทของตนท่ามกลางปัญหา และอุปสรรคมากมาย เพราะได้เรียนรู้และตระหนักถึงความชอบธรรมในทางการเมืองการปกครอง ที่จำต้องจัดให้มีการแบ่งอำนาจทางการเมืองให้กับกลุ่มสังคมต่างๆอย่าง มีความเสมอภาคกันเพิ่มมากขึ้น

1.6.1 แนวคิดสตรีนิยม

แนวคิดสตรีนิยมเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อต่อสู้ ช่วงชิง ปฏิเสธและท้าทายต่อมิติทางอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแบบชายเป็นใหญ่ แนวคิดและทฤษฎีสตรีนิยม จึงไม่อาจแยกขาดจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ ขบวนการสตรีนิยม จึงเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบหนึ่ง เพื่อสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ ความเสมอภาคนี้จะเป็นไปได้ก็โดยนำเอาผู้หญิงกลับเข้ามาในกระแสหลักของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรก็ตามสำหรับแนวคิดสตรีนิยมแล้วความเสมอภาคทางเพศไม่ได้เกิดขึ้นโดยตัดขาดจากความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากสตรีนิยมเชื่อว่า ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศนั้นเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับความไม่เท่าเทียมกันในด้านอื่น ๆ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้น ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเชื้อชาติ รวมถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสีผิว การที่สตรีนิยมนำเอาเสียงที่ขาดหายไปของผู้หญิงและผู้ด้อยโอกาสในสังคมกลับเข้ามาสู่สังคมอีกครั้งหนึ่งย่อมให้มิติทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ มีความเป็นวัตถุวิสัยมากขึ้น (กุลลณี มุททากลิน, วารารักษ์ เฉลิมพันธุ์ศักดิ์ 2548: 7-8)

แนวคิดลัทธิสตรีและนักลัทธิสตรีหรือนักสตรีนิยม (Feminism and Feminist) หมายถึงแนวคิดที่ให้ความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย แนวคิดสตรีนิยมนั้นเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยโครงสร้างค่านิยม อำนาจ และระบบความเชื่อ เป็นการสร้างทางเลือกให้กับคนในสังคม สตรีนิยมจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศหญิง ผู้หญิง ความเป็นผู้หญิง กรวิกา บุญชื้อ (2538: 18-19) ได้ให้ความหมายของแนวคิดสตรี (Feminism) เดิมเป็นภาษาฝรั่งเศส หมายถึง การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 (ชาร์ค อังใน กรวิกา บุญชื้อ 2538) ในสังคมปัจจุบันนักลัทธิสตรี (Feminist) มักหมายถึง กลุ่มบุคคลที่พยายามที่จะแก้ปัญหาคกรตกเป็นเหยื่อของผู้หญิง (รามานา ชาน็อกกุล 2533 อังใน กรวิกา บุญชื้อ, 2538: 18) อธิบายสาเหตุของการกดขี่สตรีในสังคม การเคลื่อนไหวของนักลัทธิสตรีเป็นพลังทางสังคมที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจหญิงชาย นักลัทธิสตรีแนวมาร์กซิสต์ นักลัทธิแนวสังคมนิยม และนักลัทธิสตรีแนวสุดขั้ว เนื่องจากแนวคิดสตรีมุ่งเพื่อจะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในเชิงตรรก คือ ความมีเหตุและผล จึงมีนัยของการปฏิบัติทางการเมืองด้วย

1.6.2 แนวคิดสตรีในสังคมไทย

ในสมัยสมัยรัตนโกสินทร์ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าชายอยู่มาก ทั้งนี้จะเห็นได้จากภาพสะท้อนจากวรรณคดีต่าง ๆ ในยุคนั้น และจากหลักฐานต่าง ๆ ที่กล่าวถึงความเป็นอยู่ของคนสมัยนั้น ดังปรากฏในสุภาษิตสอนหญิงคำกลอน (สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 5: 2516: 400) ดังนี้

“ถ้าแม่นว่าภัสดาเข้าไสยาสน์ จงกราบบาททุกครั้งอย่าพลั้งหลง
 เขาเมื่อยเห็นบเจ็บปวดในทรวงตรง ช่วยบรรจงนวดพินให้บรรเทา
 ประพุดิกายสายสมรจะนอนหลับ อย่างกลิ้งกลับมือไม้ไปป่ายเขา
 นอนให้ดีมีสติสิริเรา อย่าซบเซาอยู่จนแจ้งแสงระยับ
 จงรีบพินคั่นก่อนภัสดา น้ำล้างหน้าหาไว้ให้เสร็จสรรพ
 จึ่งหุงข้าวต้มแกงแต่งสำหรับ จัดประดับเทียบทำให้น่านวล
 ทั้งกระโถนคนที่ขัดสีไว้ ให้ผ่องใสสวยตาควาน่าบัว
 อีกน้ำทำอย่าให้ผลงไปกวาน จงใคร่ครวญพิเคราะห์ให้เหมาะการ”

หรือแม้แต่ธรรมเนียมประเพณีอันมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตคนไทย ก็เน้นความแตกต่างระหว่างความเป็นชายและหญิง ซึ่งสามารถเห็นได้จากประเพณีแต่แรกเกิด เช่น หลังจากตัดสายสะดือแล้ว จะมีการนำเด็กทารกนั้นไปอาบน้ำอุ่นให้สะอาด แล้วจึงอุ้มมานอนบนเบาะที่ปูในกระด้ง ในตอนนี้จะมีการทำพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงและผู้ชายถูกกำหนดบทบาทให้แตกต่างกันไป กล่าวคือ ถ้าหากเป็นเด็กชายผู้ใหญ่จะจัดสมุดคินสอไว้ข้างตัว ถ้าหากเป็นเด็กหญิงก็จะมีเข็มมีด้ายวางไว้ เป็นการถือเคล็ดว่า เมื่อเติบโตขึ้นเด็กชายจะได้รู้จักเขียนอ่าน ในขณะที่เด็กผู้หญิงจะถนัดในการเย็บปักถักร้อย ครั้นเติบโตเป็นวัยรุ่นความแตกต่างทางเพศเห็นได้ชัดขึ้น โดยเฉพาะเด็กชายภายหลังการโกนจุกแล้วก็มีพิธีกรรมเกี่ยวกับวัยเด็กอย่างหนึ่งคือ บวชเณร ซึ่งนับเป็นการเข้าโรงเรียนครั้งแรกของเด็กชาย นอกจากนั้นในด้านคตินิยมทางพุทธศาสนา การที่ผู้ชายมีโอกาสบวชเป็นพระภิกษุได้นั้นถือกันว่าเป็นบุญกุศลยิ่งใหญ่แก่ผู้บวช บิฑามารดา และบุตรภริยาด้วย ในกรณีที่ผู้บวชยังไม่มีครอบครัวเชื่อกันว่าผู้ที่จะได้บุญมากที่สุดคือ พ่อแม่ ดังที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง “ขุนช้าง-ขุนแผน” ตอนที่นางทองประศรีกล่าวแก่พลายแก้วว่า (กรมศิลปากร 2513: 151)

“ทองประศรีว่ากรรมเอ๋ยกรรมแล้ว พ่อแก้วแก้วตาของแม่เอ๋ย
 บวชก่อนเถิดอย่าเพอมีเมียเลย แม่จะได้ชมเชยชายจิ๋ว
 พ่อเจ้าเขาก็ตายไปนายแล้ว ลูกแก้วจงโปรดแก่เสียก่อน
 บวชสักสองพรรษาอย่างอาวรณ์ สักมาแม่จะผ่อนให้มีเมีย”

ส่วนหญิงบวชเป็นชีก็ไม่ได้ว่าได้กุศลแรงเท่ากับผู้ชายบวชเป็นพระ ดังนั้น เหตุที่คนไทยส่วนหนึ่งไม่ขึ้นชมนบถสาวเท่าบวชชาย อาจเป็นเพราะบวชชายบวชพระส่งกุศลให้พ่อแม่ได้ ในขณะที่บวชสาวทำเช่นนั้นไม่ได้ และนอกจากนี้บวชชายยังเป็นฝ่ายสืบสกุลต่อไป ในขณะที่บวชสาวต้องเปลี่ยนสกุลตามสามี ผู้หญิงจึงมีคุณค่าน้อยในสังคมสมัยนั้น

และนอกจากนี้ สำหรับผู้ชายเมื่อสึกออกมาวิชาที่ได้เรียนมาขณะบวชจะกลายเป็นอาชีพติดตัวไปด้วย ดังนั้น ผู้ชายที่มีโอกาสบวชเรียนหากเป็นผู้ใฝ่รู้ก็จะเป็นผู้มีวิชาและมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในสังคมได้ ขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือเพราะขาดโอกาสในลักษณะเดียวกันกับผู้ชาย

จึงอาจกล่าวได้ว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมในสังคมไทยมีผลกระทบต่อสตรีทำให้มีบทบาทเป็นผู้ตามและเป็นรองบุรุษตลอดมา ประกอบกับการที่บุรุษเป็นผู้มีบทบาทในสังคมจึงทำให้มีโอกาสเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม แม้กระทั่งการตราเป็นกฎหมายให้สามีมีสิทธิที่จะขายภรรยาของตนได้ บิดามารดามีสิทธิขายบุตรได้ แต่จะต้องเนื่องมาจากความยากจนจนกระทั่งทำให้เกิดจุดแห่งการต่อสู้ของหญิงชาวบ้านเพื่อเรียกร้องสิทธิของตน คือ อำนาจเงิน และอำนาจเหมือน อำนาจเงินเรียกร้องสิทธิที่จะเป็นเจ้าของร่างกายของตนมิให้ถูกขายเป็นทาส ส่วนอำนาจเหมือนเรียกร้องสิทธิการเลือกคู่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับกฎหมายนี้ว่า “... ดูเหมือนผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคนไป หายุดิษฐรมไม่” แล้วให้มีประกาศพระราชบัญญัติเรื่อง “ผู้ขายเมีย บิดามารดาขายบุตร พ.ศ. 2410” (ดูรายละเอียดใน ธานินทร์ กรัยวิเชียร 2510: 2) โดยระบุว่า ผู้จะขายเมียไม่ได้ถ้าเมียไม่ยินยอม (ยกเว้นเมียทาส) การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายนั้น เท่ากับให้สิทธิแก่สตรีที่จะเป็นเจ้าของร่างกายและเพศของตนมากขึ้น โดยเฉพาะหญิงชาวบ้าน

ส่วนบทบาทของสตรีทางการเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น พบว่า สตรีมีบทบาททางการเมืองการปกครองอยู่บ้าง ดังเช่นในกรณีของ ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร รวมถึงท้าวสุรนารี และเป็นที่น่าสนใจว่าสังคมไทยมีสำนวนอุปมา และคำพังเพยที่แสดงข้อเปรียบเทียบฐานะของสตรีไว้ ทั้งในแง่ของวรรณกรรมและการพูดซึ่งเป็นการกล่าวนัยหนึ่งชมเชยยกย่อง เช่น “ชายหาบ หญิงคอน” “ข้างเท้าหลัง” “แรงเหมือนมด อคเหมือนกา กล้าเหมือนหญิง” และเมื่อถึงเวลารบ “เป่ลกี้ไกว ดาบก็แกร่ง แข็งหรือไม่” แต่ขณะเดียวกันนิทานพื้นบ้านสุภาษิตก็เชื่อว่าจะวาดรูปผู้หญิงได้ดีกว่า เช่น “สามวันจากนารีเป็นอื่น” “ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร” อย่างไรก็ตามสถานภาพของหญิงในสมัยรัตนโกสินทร์ส่วนใหญ่ยังคงคล้ายคลึงกับสมัยอยุธยา กล่าวคือ ในทางนิตินัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้นำกฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยามารวบรวม และโปรดให้ชำระขึ้นใหม่ พร้อมทั้งได้ทรงตราพระราชกำหนดเพิ่มเติมขึ้นอีก ดังนั้น สิทธิของสตรีในทาง

กฎหมายจึงยังคงถือว่าบุรุษ และหน้าที่สำคัญของผู้หญิงยังคงเหมือนสมัยอยุธยา อย่างไรก็ตามความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ได้ก่อให้เกิดสตรีที่มีชื่อเสียง ได้แก่ คุณพุ่ม (บุษบา ท่าเรือจ้าง) และคุณสุวรรณ ผู้เขียนบทละครเรื่องพระมเหศวรได้นอกจากนี้วรรณกรรมในระบายนั้นยังได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ตลอดจนความสามารถของสตรีมากขึ้นด้วย ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้วิเคราะห์ถึงตัวละครผู้หญิงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ไว้ว่า ตัวละครผู้หญิงจะเป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่นอันเป็นลักษณะพิเศษ ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้ชัดจากตัวเอกในการดำเนินเรื่อง เช่น นางวันทอง นางบุษบา หรือนางสีดา ฯลฯ (ฉวีวดี ชนะชัย 2530: 16) และมีข้อที่น่าพิจารณาคือ ในงานวรรณกรรมสตรีได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยทางอ้อม โดยการเป็น “สื่อ” ทางการเมืองเพื่อให้เกิดความสงบในการปกครอง ดังกรณีพระเจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยฟ้าให้พระพันวษา ระบุป็นจะรากับกระดุกปิกมาหงษ์นักษัตราให้แก่อิเหนา

ครั้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมาการติดต่อกับต่างประเทศมีมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวทางการค้าในสมัยนั้นทำให้เกิดชนชั้นนำ “พ่อค้า” ซึ่งจะผสานโลกทัศน์เก่าที่สืบเนื่องมาจากสมัยอยุธยาเข้ากับความรู้ และแนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่กลายเป็น “โลกทัศน์ใหม่ของสังคม” และโลกทัศน์ใหม่นี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื้อหาของการศึกษาในสมัยนั้นด้วย (พิพาดา ยังเจริญ และสุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา 2525: 24) โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีบทบาทต่อลักษณะการศึกษาของสังคมตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ในระดับหนึ่ง ปัจจัยนั้นคือ การเข้ามาของคณะมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ สตรีไทยบางคนจึงมีโอกาสเรียนรู้วิชาหนังสือ และขนบธรรมเนียมราชการเช่นเดียวกับชาย นอกจากนี้มีสตรีมิชชันนารีคือ นางบรัดเลย์ แมททูน นางโยนัส และนางแอนนา เลียวโนเวนส์ มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้แก่สตรีไทยในวังหลวง

ข้อที่น่าสนใจคือ ในช่วงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีทหารหญิงรุ่นแรกแต่งกายแบบทหารสก็อต มีหน้าที่ขี่ม้าร่วมในขบวนตามเสด็จทางสถลมารคในฐานะทหารรักษาพระองค์ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น ทหารหญิงรุ่นแรกนี้ทั้งหมดล้วนเป็นเจ้าของในพระเจ้าอยู่หัวทั้งสิ้น เช่น เจ้าจอมมาดาเปี่ยม(สมเด็จพระปิยมหาราชศรีพัชรินทรมาดา) เจ้าจอมมารดาสู่น (ท้าววนิดาพิจาริณี) เจ้าจอมมารดาवाद (ท้าววรจันทร์) เจ้าจอมมารดาเขียน และเจ้าจอมมารดาห้วง เป็นต้น (พันเอกหญิงปริยา วิมลศิลป์ 2518: 3) และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีทรงได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเสด็จประพาสยุโรป

ในปี พ.ศ. 2421 รัชกาลเดียวกัน มีฝรั่งผู้หญิงชื่อ นางสาวเอดนาโกล (Edna Cole) ได้เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ และได้เป็นผู้วางรากฐานการศึกษาของสตรีไทยให้ก้าวหน้า ด้วยการ

วางแผนการศึกษาให้สตรีไทยมีความรู้อ่านเขียนและพูดภาษาอังกฤษได้ จากนั้นโอกาสของผู้หญิงจึงเริ่มดีขึ้นเป็นลำดับ และเมื่อปี พ.ศ. 2423 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนสำหรับผู้หญิงขึ้นเป็นแห่งแรก พระราชทานนามว่า “โรงเรียนสุนันทาลัย” และในปี พ.ศ. 2446 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้สร้างโรงเรียนราชินีขึ้นสำหรับบุตรหลานเจ้านาย ขุนนาง และบุคคลชั้นสูง ส่วนโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งขึ้นเพื่อสตรีสามัญชนแห่งแรกก็คือ “โรงเรียนบำรุงสตรีวิชา” ปัจจุบันคือ “โรงเรียนเสาวภา” นอกจากนี้สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ยังได้ทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนในต่างจังหวัดอีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ ราชินีบูรณะ ฯลฯ

จากการที่สตรีได้มีโอกาสรับการศึกษามากขึ้นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้สตรีเริ่มมีบทบาทเรียกร้องสิทธิของตน ดังเห็นได้จากบทความเรื่อง “การเรียกร้องสิทธิสตรีของหญิงไทย (2398-2475)” ของ ศิริพร สะโครบานีค (2526: 30) กล่าวไว้ว่า หญิงที่ได้รับการศึกษาในระยะแรกได้ออกวารสาร “กุลสตรี” ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 จุดหมายหลักของ “กุลสตรี” ก็เพื่อเผยแพร่ความรู้ โดยเฉพาะงานบ้านงานเรือนแก่ผู้หญิง แต่ขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้มีการส่งเสริมโรงเรียนสำหรับผู้หญิงให้มากขึ้น และ “กุลสตรี” ยังได้แสดงแนวคิดใหม่ๆ ในการมองบทบาทของผู้หญิง และเป็นครั้งแรกที่ผู้หญิง วิเคราะห์การแบ่งแยกแรงงานทางเพศที่ไม่เป็นธรรม หนังสือผู้หญิงที่ออกในระยะต่อมาคือ สมัยรัชกาลที่ 6 มีจำนวน 4 เล่ม และสมัยรัชกาลที่ 7 จำนวน 10 เล่ม ส่วนหนึ่งยังดำเนินการเรียกร้องเรื่องการศึกษาของสตรีต่อไป

ครั้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเจ้าอยู่หัว พบว่า สำหรับหญิงไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ คือ มีกฎหมายการศึกษาชั้นประถม พ.ศ. 2464 ที่กำหนดการศึกษาภาคบังคับไม่จำกัดเพศ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่ผู้หญิงมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนอย่างเป็นทางการ เพราะก่อนหน้านั้นการเรียนต้องเรียนที่วัดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหมายความว่าเฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่มีสิทธิ

การปฏิวัติโดยปราศจากการนองเลือดในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งได้เปลี่ยนประเทศไทยจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ทำให้สิทธิของสตรีมีมากขึ้น เห็นได้จากรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ได้ประกาศสิทธิเสมอภาคของบุคคลในกฎหมายทั้งชายและหญิงได้สิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งเท่าเทียมกันเป็นครั้งแรก (ประทีปจงสืบธรรม 2529: 83) การกำหนดให้หญิงชายมีสิทธิหน้าที่เท่าเทียมกันในกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ นับเป็นเครื่องชี้ชัดถึงสถานภาพของสตรี แต่อย่างไรก็ตามในด้านอื่น ๆ สถานภาพสตรีไทยยังคงน้อยกว่าบุรุษ ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2478 จะได้มีการประกาศใช้กฎหมายชั่วคราวเพียงชั่วคราวขึ้นในประเทศไทยก็ตาม กฎหมายดังกล่าวรับรองเฉพาะระบบภรรยาเดียวที่แต่งงานถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

แต่กลับสนับสนุนระบบภรรยาหลายคนด้วยการยอมรับเด็กทุกคนที่เกิดจากภรรยาอื่น ๆ โดยการจดทะเบียนรับรองบุตร กฎหมายนี้จึงเป็นการอนุโลมตามความจำเป็นเพื่อให้สยามเป็นประเทศทันสมัย (อุษา ตันติเวชกุล และ จีรติ ดิงศภัทย์ 2524: 56)

ในเวลาต่อมา สตรีไทยมีโอกาสดูรับความรู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านปริมาณและระดับการศึกษา อันเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้สตรีก้าวสู่โลกภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะสตรีในสังคมชั้นสูงที่มีโอกาสได้เรียนรู้ในระดับที่สูงกว่าสตรีสามัญชน เริ่มรวมกลุ่มกันเพื่อยกฐานะของสตรีขึ้น จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการปูทางไปสู่การวางแผนในเวลาต่อมาก็คือการจัดตั้งสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2486 ตรงกับสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวเพื่อสตรีที่เป็นไปอย่างเป็นทางการ ในสมัยรัฐบาลชุดนี้ยังยกย่องว่าหญิงมีความสามารถและมีฐานะเท่าเทียมชาย โดยมีจุดมุ่งหมายให้สตรีมีบทบาทสำคัญในการสร้างชาติ และวัฒนธรรมด้วย มีการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงให้ผู้ชายยกย่องและให้เกียรติผู้หญิง เช่น วันที่ 14 กรกฎาคม 2485 มีการพระราชทานยศแก่ ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม เป็นพันโทเหล่าทหารปืนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกองทหารหญิง โรงเรียนนายร้อยและนายสิบหญิง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า สังคมไทยเริ่มยอมรับและเปิดโอกาสให้แก่สตรีมากขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของสตรีก็ยังคงมีอัตราเพิ่มขึ้นที่ช้ามาก ดังเช่นการเมืองระดับประเทศ ในปี พ.ศ. 2492 มีสตรีได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน (นางอรพินท์ ไชยกาล สส. อุบลราชธานี) ต่อมาในปี พ.ศ. 2495 มีสตรีได้รับเลือกตั้ง 4 คน และในปี พ.ศ. 2500 มีสตรีได้รับเลือก 1 คน จากจำนวนที่สมัคร 41 คน ส่วนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ปรากฏว่าประมาณร้อยละ 40 ของผู้ไปลงคะแนนเป็นสตรี และสตรีที่มาลงคะแนนนี้คิดเป็นประมาณร้อยละ 34 ของจำนวนสตรีทั้งหมดที่มีสิทธิเลือกตั้ง และเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 สตรีก็ได้รับเลือกตั้ง 5 คน และปรากฏว่าประมาณร้อยละ 43 ของผู้ไปลงคะแนนเป็นสตรี (ประทีป จงสืบธรรม 2529: 9)

1.6.3 บทบาทและสถานภาพของสตรีอีสาน

สังคมอีสานชนบทก็เช่นเดียวกับสังคมอื่น ที่มีอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก และหากพิจารณาสถานภาพของสตรีชนบทโดยทั่วไปแล้ว จะพบว่าในงานของ De Young กล่าวว่า อำนาจของสตรีในเกษตรกรไทยสูงมาก เพราะสตรีมักเป็นตัวแทนของครอบครัวในการเข้าร่วมประชุมของหมู่บ้าน และนำสินค้าไปขายในตลาด ซึ่งมีบทบาทด้านรายได้สูง และเก็บรักษาเงินตรา (สุนทร ลักกิตโร 2532: 43) ซึ่งในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์เดอชร์ (Prot. A. Thomas Dirsch) กล่าวไว้เช่นกันว่า บทบาทของชายไทยนั้นเป็นไปในด้านศาสนาและการเมือง ส่วนบทบาทของสตรีไทยนั้นเป็นไปในด้านเศรษฐกิจ ชายไทยมีความทะเยอทะยานที่จะได้ตำแหน่งทางการเมือง

ส่วนสตรีไทยนั้นจะมีความชำนาญเฉพาะด้านในกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ (อ้างใน ม.ร.ว.อภิน ทรัพย์พัฒน์ 2533: 77)

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า บทบาทและสถานภาพของสตรีอีสานที่น่าสนใจ ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอประเด็นที่สำคัญ คือ

ระบบครอบครัว และการสืบทอดมรดก หน่วยเศรษฐกิจสังคมพื้นฐานในชนบทก็คือ ครอบครัว ในสังคมอีสานจะพบว่า เมื่อหญิงชายแต่งงานกันแล้วก็มักจะเลือกที่อยู่ภายหลังแต่งงานกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง โดยช่วยพ่อแม่ของฝ่ายหญิงทำมาหากินระยะหนึ่งก่อนจะแยกเรือนไปอยู่อิสระตามลำพัง ซึ่งในเรื่องนี้งานวิจัยของ ภัสสร ลิ้มมานนท์ พบว่า ในทุกภาคของประเทศไทย การเลือกที่จะอยู่ภายหลังการแต่งงานที่พบแพร่หลายมากที่สุด คือ แบบที่อยู่กับพ่อแม่และญาติพี่น้องฝ่ายหญิง ยกเว้นในเขตเมือง ซึ่งการเลือกที่อยู่ภายหลังการแต่งงานแบบแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่มีสัดส่วนสูงกว่าแบบอื่น ๆ สัดส่วนของการเลือกที่อยู่ภายหลังการแต่งงานแบบที่อยู่กับพ่อแม่และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงสูงที่สุดในภาคอีสาน (ร้อยละ 72) ถัดลงไปคือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 57) ภาคกลาง (ร้อยละ 35) และภาคใต้ (ร้อยละ 25) ตามลำดับ (อ้างใน อมรา พงศาพิชญ์ (บรรณาธิการ) 2529: 79)

ในช่วงเวลาที่ลูกเขยอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายหญิงนี้ ถือว่าเป็นระยะทดลองลูกเขยว่ามีความขยันขันแข็ง หรืออุปนิสัยเป็นที่ไว้วางใจพอที่จะให้เป็นผู้ดูแลลูกสาวและทรัพย์สิน คือ ที่ดิน ที่จะยกให้เป็นมรดกหรือไม่ และหากพิจารณาในเรื่องการสืบมรดกแล้ว จะพบว่าตามระบบการสืบมรดกของหมู่บ้านในภาคอีสาน บ้านและที่ดินที่ปลูกมักจะสืบทอดต่อไปทางฝ่ายหญิง ซึ่งปกติจะได้แก่ลูกสาวคนสุดท้อง หรือถ้าไม่มีลูกสาวก็เป็นลูกชายคนสุดท้อง หรือคนที่แต่งงานทีหลัง และจะเป็นผู้เลี้ยงดูพ่อแม่ในยามชรา ปกติทรัพย์สินที่มีใช้ที่ดินจะแบ่งแก่ชายหญิงเท่ากัน ที่นาจะแบ่งออกเป็นส่วน ๆ เท่ากันกับจำนวนลูกชายและลูกสาว พ่อแม่จะเหลือไว้ส่วนหนึ่งที่ตนเองจะได้ทำกิน โดยความช่วยเหลือของลูกสาวและลูกเขยที่มาอยู่ช่วยทำมาหากินเมื่อพ่อแม่สิ้นชีวิตลง บ้าน ที่ดินติดกับบ้าน และที่ดินส่วนของพ่อแม่ จะตกเป็นสิทธิแก่ลูกสาวคนสุดท้อง หรือลูกคนที่ช่วยพ่อแม่อยู่เป็นคนสุดท้าย ในงานของ ชาย โพธิสิตา พบว่า หมู่บ้านของภาคอีสาน ในเรื่องการแต่งงานนั้น สตรีที่ออกเรือนแล้ว และยังคงทำนาในที่ดินผืนเดียวกับพ่อแม่มีถึงร้อยละ 58.2 ส่วนสตรีที่พ่อแม่ยกสิทธิถือครองที่ดิน ซึ่งแบ่งให้ทำกินทันทีที่ออกเรือนมีเพียงร้อยละ 37 (อ้างใน อมรา พงศาพิชญ์ (บรรณาธิการ) 2511: 65-71) ซึ่งในประเด็นนี้ในงานของ ดร. สุนทร ถักกิตโร (2532: 54-55) กล่าวไว้ว่า ภาคกลางของไทยจะแบ่งมรดกเป็นส่วนเท่ากัน และลูกสาวคนสุดท้องจะเป็นผู้ครอบครองเรือนต่อไป แต่ในภาคอีสานนั้นจะเน้นความสำคัญของเพศหญิงมากกว่าภูมิภาคอื่น

1.6.4 บทบาททางการเมืองการปกครองของสตรีในระดับท้องถิ่น

ทางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น แต่เดิมได้มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 บัญญัติไว้ว่า ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นชายไทย มีผลให้สตรีไม่มีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นได้เลย จนกระทั่งมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 7 ตุลาคม 2518 มาตราที่ 28 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพได้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” ปรากฏว่า ขณะนั้นมีกฎหมายที่กระทรวงมหาดไทยหลายฉบับที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ในจำนวนนี้มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ในส่วนที่ว่าด้วยคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้าน ดังนั้น จึงมีความพยายามแก้ไขกฎหมายดังกล่าวในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2525 มีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติ จากนั้นได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (สมิทรา จิตตลดากร 2529: 65)

1. ให้ยกเลิกความในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 364 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2515
2. เปิดโอกาสให้สตรีเป็นผู้ใหญ่บ้านได้
3. ผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด
4. นอกจากจะกำหนดห้ามมิให้ผู้ที่ได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษมีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังได้กำหนดเพิ่มมิให้ผู้ที่ถูกคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายให้จำคุก และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษ มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ใหญ่บ้านด้วย

หลังจากกฎหมายนี้มีผลใช้บังคับ ผู้ใหญ่บ้านหญิงคนแรกที่ได้รับเลือกจากราษฎรในท้องถิ่น ได้แก่ นางสมทรง สุรพันธ์ อายุ 53 ปี ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2525 ส่วนกำนันหญิงคนแรก คือ นางมลิเชียร เพ็งวงษ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลชาง อำเภอกะทิง จังหวัดหนองคาย ได้รับเลือกเป็นกำนันตำบลชาง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2525 และหลังจากนั้นภายในระยะเวลาอันสั้นปรากฏว่ามีสตรีที่ได้รับเลือกตั้งและแต่งตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่รวดเร็ว โดยเฉพาะตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เช่น กำนัน พ.ศ. 2525 จำนวน 1 คน 2526 จำนวน 6 คน 2528 จำนวน 17 คน อัตราส่วนของการเพิ่ม 1:17 ผู้ใหญ่บ้าน 2525 จำนวน 8 คน 2526 จำนวน 97 คน 2527 จำนวน 151 คน 2528 จำนวน 183 คน อัตราส่วน

ของการเพิ่มขึ้น 1:23 จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างที่แสดงดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นภาพสะท้อนของสตรีที่เห็นได้ชัดในทางการเมืองระดับท้องถิ่น อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสามารถของสตรีซึ่งนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ได้มีงานวิจัยหลายเล่มที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำสตรีท้องถิ่นเหล่านี้ทำให้ทราบภาพสะท้อนที่คนหลายกลุ่ม รวมทั้งตัวผู้นำสตรีเองมองบทบาทของตนเองด้วย ดังเห็นได้จากงานของ อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ และเทพี พันธุมเมธา เรื่องปัญหาและอุปสรรคของสตรีที่เป็นผู้นำท้องถิ่น : การวิจัยแบบจัดกลุ่มสนทนา (2528: 102-118) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยผู้นำท้องถิ่นสตรีของกรมการปกครอง โดยได้ดำเนินการวิจัยแบบจัดกลุ่มสนทนาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสตรีมาเข้ากลุ่มในคราวที่เดินทางมารับการอบรมที่ศึกษาศรณอ้อมทรัพย์วังสุนันทา กรุงเทพฯ ฯ ในปี 2527 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. แม้การมีเพศเป็นสตรีของผู้นำจะทำให้เกิดปัญหาในระยะแรกๆ ของการทำงาน แต่เมื่อผู้นำสตรีได้แสดงความสามารถออกมาให้เป็นที่ยอมรับแก่ลูกบ้านแล้ว เพศมิได้เป็นปัญหาต่อการทำงานเลย และผู้นำท้องถิ่นสตรีทุกคนมีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถทำงานได้เท่าๆ กับบุรุษทีเดียว

2. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่เกิดขึ้นแก่ผู้นำท้องถิ่นสตรีนั้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับผู้นำท้องถิ่นที่เป็นเพศชาย ปัญหาที่เกิดจากความเป็นสตรีเพศเป็นเพียงปัญหาส่วนน้อยที่มีได้เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำงาน

3. ผู้นำท้องถิ่นสตรีมีความเห็นว่าสตรีในปัจจุบันนี้มีสิทธิที่จะก้าวสูงขึ้นไปในบทบาททางการเมืองการปกครอง ถ้ามีระดับการศึกษาที่สูงพอและได้รับการสนับสนุน

และผู้วิจัยยังได้ให้ข้อสังเกตว่า สตรีนั้นสามารถทำงานได้ในระดับผู้นำเช่นเดียวกับบุรุษ ปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงที่ขัดขวางมิให้สตรีก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครอง น่าจะเป็นเพราะสตรีขาดความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาททางการเมืองการปกครองนั่นเอง ในงานของ พงษ์ฤทธิ์ คงประสิทธิ์ (ดูรายละเอียดในเรื่องโครงการวิจัยผู้นำท้องถิ่นสตรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์และการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ กองวิชาการและแผนงานกรมการปกครอง พ.ศ. 2528 อัดสำเนา) ได้สรุปผลจากการสัมภาษณ์ กำนันชาย 29 คน กำนันหญิง 2 คน ข้าราชการฝ่ายปกครองจำนวน 66 คน ใน 13 จังหวัด เพื่อขอทราบทัศนคติของกำนันและข้าราชการปกครองที่มีต่อสตรีผู้นำทางการเมืองในระดับตำบลและหมู่บ้าน ผลของการวิเคราะห์พบว่าสามารถจำแนกความเห็นได้เป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนเห็นว่าสตรีมีความรู้ความสามารถทำอะไรได้เหมือนบุรุษ ผลงานของสตรีทำให้เกิดความศรัทธา สตรีได้เปรียบบุรุษในด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์เพราะสามารถใช้ความอ่อนโยนในการทำงานได้ดีกว่าบุรุษ ฝ่ายไม่สนับสนุน

เห็นว่า ข้อจำกัดในเรื่องเพศ ภาระทางครอบครัว ทำให้สตรีเป็นผู้นำได้ไม่ดีเท่าชาย โดยเฉพาะในงานที่ต้องเสี่ยงภัยหรือต้องใช้ความเด็ดขาด ส่วนฝ่ายที่เป็นกลางเห็นว่า การมีผู้นำท้องถิ่นเป็นสตรี นั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียผสมผสานกันไป สิ่งสำคัญอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่าอื่นใด เรื่องเพศไม่สำคัญสำหรับความเห็นของปลัดอำเภอส่วนใหญ่ยอมรับว่าสตรีผู้นำทางการเมืองระดับตำบล หมู่บ้าน มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้เป็นอย่างดี และมีความรู้ ความสามารถไม่ด้อยไปกว่าบุรุษ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่เอาใจใส่ในหน้าที่ สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และที่สำคัญอย่างมากก็คือ ผู้นำสตรีท้องถิ่นต้องการแสดงความสามารถเพื่อที่จะเอาชนะชายในเรื่องของความสามารถในการทำงาน จึงทำงานพัฒนาชนบทได้ผลดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอขึ้นต้นนี้ ทำให้มองเห็นภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพของสตรีไทย โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองของสตรีในระดับท้องถิ่นได้ชัดเจนมากขึ้น

2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เทศบาล

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ที่มีวิวัฒนาการมาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยเป็นแนวคิดมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าอยู่หัว แต่ก็ยังไม่มีการดำเนินการใด ๆ จนในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และหลังจากนี้เพียง 1 ปี ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ขึ้นมาจัดตั้งเทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบแรก ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งเทศบาลเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2478 โดยยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิม 35 แห่ง เป็นเทศบาล (กิตติ ประทุมแก้ว 2529: 79) และจัดตั้งท้องถิ่นอีกหลายแห่งที่ยังไม่เป็นสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลเพิ่มอีก

จนในปี พ.ศ. 2496 จึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายเทศบาลใหม่ เป็นพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปี พ.ศ. 2543 กำหนดเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยในการจัดตั้งเทศบาลแต่ละประเภท ให้คำนึงถึงรายได้จำนวนประชากร ความเห็นชอบจากประชาชน และความสำคัญทางการเมืองการปกครองของพื้นที่

เทศบาลนครอุดรธานี เป็นชุมชนเมืองที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัดและเป็นศูนย์กลาง การคมนาคม ธุรกิจ การค้า การพาณิชย์ และการบริการของภาคอีสานตอนบน เป็น

ประตูสู่อินโดจีนในปัจจุบัน จึงได้รับการพัฒนาความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว มีประชาชนเข้ามาพำนักอาศัยตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก มีอาคาร ร้านค้า บ้านเรือน ที่พักอาศัย ตลอดจนห้างสรรพสินค้า ตลาด และหน่วยราชการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างหนาแน่น

เทศบาลนครอุดรธานีเดิมเป็นเทศบาลเมืองอุดรธานี จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พุทธศักราช 2479 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2479 มีพื้นที่ 5.60 ตารางกิโลเมตร ต่อมามีการขยายเขต 2 ครั้ง

การขยายเขตครั้งที่ 1

ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2495 เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2495 มีพื้นที่ 8.30 ตารางกิโลเมตร เหตุผลที่มีการขยายเขตเพราะท้องที่นอกเขตเทศบาลด้านทิศใต้ ได้เจริญก้าวหน้าและมีชุมชนรวมกันอยู่อย่างหนาแน่นสมควรขยายเขตเทศบาลทางด้านทิศใต้ เพื่อให้เทศบาลได้ทำการทะนุบำรุงท้องที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย

การขยายเขตครั้งที่ 2

ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 มีพื้นที่ 47.70 ตารางกิโลเมตร โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2536 เหตุผลที่มีการขยายเขตเนื่องจากท้องที่นอกเขตเทศบาล ได้เจริญขึ้นและมีชุมชนอยู่หนาแน่นสมควรขยายเขตเทศบาลเพื่อประโยชน์ในการบริหารและทะนุบำรุงท้องที่ การขยายเขตครั้งที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่เพิ่มอีก 5 ตำบล คือ ตำบลนาดี ตำบลหนองบัว ตำบลบ้านจั่น ตำบลบ้านเลื่อม ตำบลหนองขอนกว้าง และมีอาณาเขตติดต่อกับ อบต.นาดี อบต.บ้านจั่น อบต.หนองนาคำ เทศบาลตำบลหนองบัว และเทศบาลตำบลหนองสำโรง

การยกฐานะเป็นเทศบาลนครอุดรธานี

เทศบาลเมืองอุดรธานี ยกฐานะเป็นเทศบาลนครอุดรธานีตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลนครอุดรธานี พ.ศ. 2538 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538

อาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียง มีดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อบต.หมู่มั่น อบต.กุดสระ อบต.สามพร้าว

ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลตำบลบ้านจั่น อบต.บ้านจั่น อบต.นาดี อบต.หนองขอนกว้าง

ทิศตะวันออก ติดกับ อบต.หนองนาคำ เทศบาลตำบลหนองบัว

ทิศตะวันตก ติดกับ เทศบาลหนองสำโรง อบต.เซียงพิณ อบต.บ้านเลื่อม

ประชากร

ในเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 144,537 คน เป็นชาย 71,165 คน เป็นหญิง 73,372 คน จำนวนครัวเรือน 47,600 หลัง (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2547) และมีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 102,961 คน แยกเป็นเขตชุมชน ดังนี้ เขตชุมชนที่ 1 จำนวน 24,871 คน เขตชุมชนที่ 2 จำนวน 26,055 คน เขตชุมชนที่ 3 จำนวน 27,794 คน และเขตชุมชนที่ 4 จำนวน 24,241 คน

ระเบียบเทศบาลนครอุดรธานี ว่าด้วยชุมชน พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2548

เทศบาลนครอุดรธานีเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น มีลักษณะเป็นพหุสังคม การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง และพัฒนาท้องถิ่นของตนนั้น จำเป็นจะต้องมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันพื้นฐานของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ นั้น ก็ย่อมจะต้องมาจากพื้นฐานทางขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม นั้นด้วย เทศบาลนครอุดรธานี จึงได้จัดตั้งชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 100 ชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 เขตชุมชน ดังนี้

เขตชุมชนที่ 1 มี 21 ชุมชน

โพธิ์ทอง หนองเตาเหล็ก 1 หนองเตาเหล็ก 2 หนองเตาเหล็ก 3 คลองเจริญ 1 คลองเจริญ 2 โพธิ์สว่าง 1 โพธิ์สว่าง 2 โพธิ์สว่าง 3 โพธิ์สมภรณ์หนองนาเกลือ โนนอุทุมพร โนนพิบูลย์ 1 โนนพิบูลย์ 2 โนนวัฒนาบ้านโนน เบญจรงค์ บ้านห้วย 3 มิตรประชา พิษัรักษ์ ท.6 และโนนนิเวศน์

เขตชุมชนที่ 2 มี 22 ชุมชน

เวียงพิงค์ มรุรส บ้านเหล่า 1 บ้านเหล่า 2 บ้านเหล่า 3 บ้านเคื่อ 1 บ้านเคื่อ 2 ทุ่งมั่งรถไฟ เทศบาล 9 ทุ่งสว่างตะวันตก ทุ่งสว่างตะวันออก 1 ทุ่งสว่างตะวันออก 2 ทองใหญ่ 1 ทองใหญ่ หนองเหล็ก 1 หนองเหล็ก 2 หนองบัว 1 หนองบัว 2 ชลประทาน แจ่มศิริ และบ้านห้วย 1

เขตชุมชนที่ 3 มี 31 ชุมชน

หนองบัว 3 หนองบัว 4 หนองบัว 5 หนองบัว 6 หนองบัว 7 หนองตุ 1 หนองตุ 2 หนองตุ 3 เก่างาน 1 เก่างาน 2 เก่างาน 3 เก่างาน 4 เก่างาน 5 เก่างาน 6 เก่างาน 7 เมืองทอง บ้านม่วง 1 บ้านม่วง 2 สามัคคี โพธิ์วาราม สร้างแก้ว 1 สร้างแก้ว 2 สร้างแก้ว 3 ทองคำอุทิศ 1 ทองคำอุทิศ 2 ศรีพิณิจ โนนยาง 1 ศรีเจริญสุข หนองขอนกว้าง 1 หนองขอนกว้าง 2 และหนองขอนกว้าง 3

เขตชุมชนที่ 4 มี 26 ชุมชน

ศรีชมชื่น 1 ศรีชมชื่น 2 ศรีชมชื่น 3 บ้านจิก ผาสุก คอนอุดม 1 คอนอุดม 2 คอนอุดม 3 คอนอุดม 4 คอนอุดม 5 โนนยาง 2 ดงวัด หนองใหญ่ บ้านช้าง 1 บ้านช้าง 2 โพนบก นาดี หนองหิน ค่ายประจักษ์ฯ 1 ค่ายประจักษ์ฯ 2 ค่ายประจักษ์ฯ 3 ค่ายประจักษ์ฯ 4 ศรีสุข กองบิน 23 ยั่งยืน 1 กองบิน 23 ยั่งยืน 2 และกองบิน 23 ยั่งยืน 3

มีประธานชุมชน ที่มาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิกผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตชุมชน จำนวน 100 คน แบ่งเป็นประธานชุมชนที่เป็นชาย 67 คน ประธานชุมชนที่เป็นหญิง 33 คน ดำรงตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี

ประธานชุมชนมีหน้าที่ดำเนินกิจการขององค์กรชุมชนให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน และมีหน้าที่ให้การสนับสนุนกิจการของเทศบาล และให้ประธานชุมชนแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อช่วยควบคุมดูแลรับผิดชอบในการบริหารองค์กรชุมชนของตน ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ โดยมีประธานชุมชนเป็นหัวหน้า

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539) จากรายงานผลการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนในการเลือกตั้งที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ความรู้ของประชาชนที่เกี่ยวกับข่าวสารการเลือกตั้ง แหล่งข่าวที่ทำให้ประชาชนทราบว่ามีการเลือกตั้งในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 มากที่สุด คือ โทรทัศน์ ขณะที่แหล่งข่าวที่ทำให้ประชาชนทราบว่ามิใครเป็นผู้สมัครเลือกตั้งมากที่สุด คือ ใบปลิว โปสเตอร์ และแผ่นโฆษณา โดยทั่วไปประชาชนได้รับทราบว่าใครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในช่วงเวลาหลังวันรับสมัครเลือกตั้ง นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่เคยฟังการปราศรัยหาเสียงจากผู้สมัครรับเลือกตั้งในประเด็นต่าง ๆ มากที่สุด คือ นโยบายของพรรคและผู้สมัครรวมทั้งคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้สมัคร ส่วนลักษณะการหาเสียงที่ไม่เหมาะสมที่ประชาชนพบเห็นมากที่สุด คือ โจมตีฝ่ายตรงข้าม

2. พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เหตุผลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ เพื่อรักษาสิทธิของตนตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด ส่วนเหตุผลที่ไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ เบื่อหน่ายพฤติกรรมของนักการเมืองที่ผ่านมามากที่สุด ส่วนช่วงเวลาที่ประชาชนตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ก่อนที่จะถึงวันเลือกตั้งมากกว่า 3 วัน อย่างไรก็ตามผู้มีสิทธิ

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยวิจารณญาณของตนเอง และผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใช้หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ คำนึงถึงพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3. พฤติกรรมการซื้อขายเสียงและปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อขายเสียง พฤติกรรมการซื้อขายเสียงเพื่อจูงใจ ให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้ พบว่ายังมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลายอย่างแต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการแจกเงินยังเป็นวิธีการที่นำมาใช้มากที่สุด ส่วนบุคคลที่ผู้สมัครใช้ในการหาคะแนนเสียงมากที่สุด คือ ตัวแทนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (หัวหน้าคะแนน) สำหรับสาเหตุที่ทำให้เกิดการซื้อขายเสียงมากที่สุด คือ ผู้สมัครต่าง ๆ เห็นว่าจำเป็นต้องมีเพื่อให้ตนเองชนะ แต่ในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครที่ซื้อเสียงกับผู้สมัครที่ไม่ซื้อเสียงนั้น ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่จะเลือกผู้สมัครที่ไม่ซื้อเสียง และเมื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพบเห็นการซื้อขายเสียงจะแจ้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น องค์กรกลาง ๆ มากที่สุด

4. แนวความคิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไปประกอบอาชีพ / ศึกษาในต่างท้องที่ที่สามารถลงคะแนนเสียง หน่วยเลือกตั้งอื่น ได้นั้น ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวความคิดนี้ ส่วนแนวความคิดเกี่ยวกับการนับคะแนนเสียงผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ เห็นด้วยการให้นับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งเดิม และไม่เห็นด้วยกับการนำหีบบัตรไปนับคะแนนเสียงที่อำเภอหรือ

5. ผลการสังเกตการณ์เลือกตั้งระดับจังหวัดและอำเภอ พบว่า การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ การเลือกตั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ สื่อประชาสัมพันธ์ที่ใช้มากที่สุด คือ การประชุมชี้แจง ส่วนวิธีการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ใช้มากที่สุดทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ คือ การใช้รถโฆษณา และพฤติกรรมการซื้อขายเสียงที่พบมากทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ คือ การแจกเงิน

ธงชัย พิมพ์สกุล (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องปัญหาทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า การทุจริตในการเลือกตั้งของจังหวัดชลบุรีเกิดขึ้นนับแต่ปี 2512 เรื่อยมา โดยเห็นได้อย่างแจ่มชัดว่าเงินเป็นปัจจัยหลัก เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งขึ้น ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็เพียงเพื่อความหวังของการเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งให้ได้เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น นักเลือกตั้งที่กระทำการทุจริตด้วยวิธีการต่าง ๆ ขึ้นมา โดยมีได้คำนึงถึงหลักแห่งความสุจริต ยุติธรรม ตลอดจนความชอบธรรมใด ๆ และไม่รักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง และเนื่องจากปัจจัยเรื่องเงินที่นับว่าเป็นตัวการก่อให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งเป็นหลักใหญ่ ดังกล่าวมาแล้ว ก็ยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ อิทธิพลและอำนาจเดือนที่เป็นทั้งตัวควบคุม ชี้นำ และเร่งปฏิกิริยาของปัจจัยเงินด้วยอีกแรงหนึ่ง จนทำให้การซื้อเสียงแพร่ขยายวงไปสู่หมู่ประชาชนอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ แม้จะมีประสิทธิภาพส่วน

ใหญ่ต่อประชาชนชั้นกลางเท่านั้นก็ตาม แต่ก็ส่งผลให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งไม่สุจริตและโปร่งใส อีกทั้งเพราะเนื่องจากปัจจัยทางการเงินนี้ ทำให้ข้าราชการผู้ดำเนินการเลือกตั้งจำนวนหนึ่ง ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตกเป็นทาสของเงินตราแทบหมดสิ้น โดยต่างยอมให้ความร่วมมือในการทุจริตด้วยอย่างเป็นทางการ ทำให้เจตนาธรรมณ์ของการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตยไม่ประสบผลสำเร็จลุล่วงตามความประสงค์ที่แท้จริงของประเทศชาติ ทั้งนี้ น่าจะเกิดจากความสำนึกของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีต่อการเลือกตั้ง เนื่องจากประชาชนมีสิทธิที่จะต้องไปเลือกตั้งตามกฎหมายจะหลีกเลี่ยงมิได้ ข้อกำหนดนี้น่าจะเป็นข้อดีส่วนหนึ่งที่จะช่วยขจัดปัญหาการซื้อเสียงได้ประการแรก อีกทั้งยังช่วยป้องกันผู้อื่นมาใช้สิทธิแทนตนอย่างทุจริตได้ด้วย

คำรง อกะเส (2540) ได้ศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาชุมชน พบว่าการรวมกลุ่มของสตรีในชุมชนชนบทเกิดขึ้นมายาวนาน จากรากฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน มี 2 รูปแบบคือ

1. แบบไม่เป็นทางการ สตรีเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจช่วงเวลาในการรวมกลุ่มอาจจะยาวนานหรือสลายไปขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางเหตุการณ์มากระตุ้น เกิดการเรียนรู้แบบธรรมชาติภายในชุมชน

2. แบบเป็นทางการ การรวมกลุ่มของสตรีเกิดจากนโยบายของรัฐ ในการสร้างกลุ่มที่เป็นรากฐานที่มีอยู่ในชุมชนโดยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ทั้งให้ศึกษาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มและงบประมาณในการทำกิจกรรม ซึ่งจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอาชีพ ครอบครัวและชุมชน การรวมกลุ่มของสตรีได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น ความสามารถในการแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง การได้รับการยอมรับในบทบาทและสถานภาพในครอบครัวและในชุมชนเพิ่มขึ้น

จิตรา พรหมชุติมา (2541) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ พบว่า

1. ความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีต่อการเลือกตั้ง ประชาชนมีความคิดเห็นว่าเป็นสิทธิมากกว่าเป็นหน้าที่ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับนักการเมืองเป็นไปในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก และเห็นว่า การเลือกตั้งมีการซื้อสิทธิขายเสียงกันมาก แต่อย่างไรก็ดี การไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะต้องการคนดีเข้าสภา นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนแออัดจะมีความเชื่อและอุดมการณ์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

2. ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนแออัด ไปเลือกตั้ง เพราะอยากได้ผู้แทนดี ดังนั้น คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้งด้วย

แต่อย่างไรก็ดี การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำในชุมชนและบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย สำหรับพฤติกรรมเลือกตั้งประชาชนในชุมชนแออัดจะพบเห็นพฤติกรรมแจกเงินมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในชุมชนแออัดไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมแจกเงินของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือหัวคะแนน

สถาบันประชากรแห่งชาติและสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2541) ได้ทำการวิจัยใน 16 หมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเรื่องบทบาทความสามารถของสตรีไทยในงานพัฒนาชนบท ผลการวิจัยพบว่า

ประการที่ 1 ชาวบ้านที่มีโอกาสได้คิด ได้เถียง ได้ตัดสินใจ จะทำให้เขามีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงชุมชนของเขา หากเพียงให้สำเร็จ

ประการที่ 2 สตรีที่เข้ามามีบทบาทร่วมมองปัญหาของชุมชนนั้น จะมีแนวการมองปัญหาที่ไม่เหมือนกับชาย เช่น การมองปัญหาด้านสังคม จะมองเรื่องเด็ก เยาวชน เรื่องสุขภาพอนามัย จะมองเรื่องสังคมส่วนรวมของคนในชุมชน ส่วนของผู้ชายมักจะมองเรื่องอาชีพ การทำมาหากิน และรายได้เป็นหลัก

ประการที่ 3 งานวิจัยนี้ได้ชี้ถึงในการจัดการของสตรี สามารถที่จะหาข้อยุติที่เหมาะสมและมีความละเอียดอ่อนที่จะมองว่า ในการทำงานนั้น ๆ อาจมีอุปสรรคหลายด้าน เป็นการเตรียมการวางแผนไว้

พ.ต.ท. อักษร วงศ์ใหญ่ (2543) ได้ศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องมีบทบาททางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในระดับปานกลาง มีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้น โดยที่บทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะมีมากกว่าในระดับชาติเพราะการที่กลุ่มแม่บ้านมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นทำได้ง่ายกว่านักการเมืองระดับชาติ โดยที่นักการเมืองระดับชาติจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มแม่บ้านผ่านทางนักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตย ในการใช้พลังของกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย อิทธิพลของกรอบโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทของเพศหญิงมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของเพศหญิง แต่มีแนวโน้มว่าบทบาททางการเมืองจะมีมากขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อยู่พักอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 398 คน โดยใช้แบบสอบถาม และกลุ่มสตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

วิธีการคัดเลือกขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จากประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 102,961 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 เขตชุมชน คือ เขตชุมชนที่ 1 จำนวน 24,871 คน เขตชุมชนที่ 2 จำนวน 26,055 คน เขตชุมชนที่ 3 จำนวน 27,794 คน และเขตชุมชนที่ 4 จำนวน 24,241 คน โดยใช้หลักการคำนวณตามสูตร ดังต่อไปนี้ (Taro Yamane 1973)

ขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = จำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนรวมของประชากรที่ใช้ในการศึกษา (102,961 คน)
e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้โดยกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{102,961}{1 + (102,961 \times 0.05^2)} \\ &= 398 \text{ คน} \end{aligned}$$

เมื่อกำหนดได้ขนาดตัวอย่างที่จะศึกษาวิจัยแล้ว (398 คน) ผู้ศึกษาได้คัดเลือกตัวอย่างศึกษาวิจัยแต่ละเขตชุมชน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) คือการจับฉลากเลือกชุมชนทั้ง 4 เขตชุมชน ๆ ละ 10 ชุมชน รวมเป็น 40 ชุมชน ซึ่งรายละเอียดได้แสดงไว้ในตารางที่ 3.1 - 3.4 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย และใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างโดยใช้สูตร Mercado 1977 ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (398 คน)
 N = จำนวนประชากรในเขตชุมชนทั้งหมด (102,961 คน)
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละเขตชุมชน
 n_i = จำนวนตัวอย่างศึกษาวิจัยในแต่ละเขตชุมชน

แทนค่า เขตชุมชนที่ 1 จำนวน 24,871 คน

$$n_i = \frac{398 \times 24,871}{102,961}$$

$$= 96 \text{ คน}$$

แทนค่า เขตชุมชนที่ 2 จำนวน 26,055 คน

$$n_i = \frac{398 \times 26,055}{102,961}$$

$$= 101 \text{ คน}$$

แทนค่า เขตชุมชนที่ 3 จำนวน 27,794 คน

$$n_i = \frac{398 \times 27,794}{102,961}$$

$$= 107 \text{ คน}$$

$$\begin{aligned}
 \text{แทนค่า } n_1 &= \frac{24,241 \text{ คน}}{102,961} \\
 &= \frac{398 \times 24,241}{102,961} \\
 &= 94 \text{ คน}
 \end{aligned}$$

ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 1 จำนวน 10 ชุมชน รวม 96 คน

ที่	ชุมชน	จำนวนตัวอย่าง
1	เบญจรงค์	10
2	โพธิสมภรณ์	10
3	โพธิ์สว่าง 1	10
4	โพธิ์สว่าง 2	10
5	คลองเจริญ 2	10
6	หนองเตาเหล็ก 1	10
7	หนองเตาเหล็ก 3	9
8	บ้านโนน	9
9	มิตรประชา	9
10	พิชัยรักษ์	9
		96

ตารางที่ 3.2 จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 2 จำนวน 10 ชุมชน รวม 101 คน

ที่	ชุมชน	จำนวนตัวอย่าง
1	เวียงพิงศ์	10
2	หนองบัว 2	10
3	มธุรส	10
4	บ้านเหล่า 3	10
5	ทุ่งมั่ง	10
6	รถไฟ	10
7	ทุ่งสว่างตะวันออก 2	10
8	ทองใหญ่	10

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	ชุมชน	จำนวนตัวอย่าง
9	ชลประทาน	10
10	แจ่มศิริ	11
		101

ตารางที่ 3.3 จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 3 จำนวน 10 ชุมชน รวม 107 คน

ที่	ชุมชน	จำนวนตัวอย่าง
1	หนองบัว 3	11
2	หนองบัว 4	11
3	หนองบัว 5	11
4	หนองตุ 1	11
5	หนองตุ 3	11
6	เก่าจาน 1	11
7	เก่าจาน 6	11
8	โพธิ์วาราม	10
9	โนนยาง 1	10
10	ศรีพินิจ	10
		107

ตารางที่ 3.4 จำนวนตัวอย่างในเขตชุมชนที่ 4 จำนวน 10 ชุมชน รวม 94 คน

ที่	ชุมชน	จำนวนตัวอย่าง
1	ศรีชมชื่น 3	10
2	บ้านจิก	10
3	ดอนอุคม 2	10
4	โนนยาง 2	10
5	หนองใหญ่	9

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ที่	ชุมชน	จำนวนตัวอย่าง
6	บ้านซ่าง 1	9
7	ค่ายประจักษ์ศิลปาคม 1	9
8	ค่ายประจักษ์ศิลปาคม 2	9
9	กองบิน 23 ย้งยี่น 2	9
10	กองบิน 23 ย้งยี่น 3	9
		94

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม ใช้ศึกษากับกลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 398 คน โดยแบบสอบถามมี 4 ตอน รวม 52 ข้อ สามารถจำแนกได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และปัจจัยระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ เครือญาติ พึ่งพาทางเศรษฐกิจ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ตอบแทนบุญคุณ จำนวน 23 ข้อ

ตอนที่ 2 บทบาทและวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบด้วย บทบาท ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ โฆษณา การจัดตั้งทีมงาน การประสานงาน การระดมคน การรวบรวมคะแนนเสียง และวิธีการ ได้แก่ แจกใบปลิว ใบแนะนำตัว ติดโปสเตอร์ จัดให้มีมหรสพ พาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเที่ยว แจกเงินหรือสิ่งของ สัญญาว่าจะให้ จัดรถยนต์รับ – ส่ง จำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้ง จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 1 ข้อ

ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ
ได้แก่

ระดับ 5 คะแนน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับ 4 คะแนน	เห็นด้วย
ระดับ 3 คะแนน	ไม่แน่ใจ
ระดับ 2 คะแนน	ไม่เห็นด้วย
ระดับ 1 คะแนน	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ในการแปลผลของข้อมูลทั้งหมด ผู้ศึกษาใช้เกณฑ์ในการแปลผลตามลักษณะข้อมูลที่
เก็บมา ดังนี้

ระดับคะแนนที่ 1.00 - 1.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับคะแนนที่ 1.50 - 2.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
ระดับคะแนนที่ 2.51 - 3.50	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
ระดับคะแนนที่ 3.51 - 4.50	หมายถึง	เห็นด้วย
ระดับคะแนนที่ 4.51 - 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ใช้ศึกษากับกลุ่มสตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขต
เทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน โดยแบบสัมภาษณ์มี 4 ตอน รวม 10 ข้อ สามารถจำแนก
ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี
ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี
ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี
ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 1 ข้อ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. ได้ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัยจากตำรา เอกสารงานวิจัย
ปรึกษาผู้มีประสบการณ์ (หัวหน้าแผนก) ปรึกษาคณาจารย์ และอาจารย์ที่ปรึกษา
2. กำหนดขอบเขตส่วนของเนื้อหาคำถาม เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรต่าง ๆ ที่จะศึกษา

3. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจ วิเคราะห์ และแก้ไข เพื่อให้ได้ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)
4. ทำการปรับภาษาที่ใช้ เพื่อให้มีความกระชับและสามารถใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น จึงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง
5. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ไปทำการทดลองกับประชากรในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะวิจัย แยกได้ดังนี้ แบบสอบถาม 4 เขตชุมชน ๆ ละ 10 คน รวม 40 คน
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) เท่ากับ 0.8830 และแบบสัมภาษณ์ไปศึกษาวิจัยกับประชากรตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งแต่ละประเภท มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 40 ชุมชน เขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 398 คน โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากสตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน โดยมีผู้ศึกษาและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้ดำเนินการ กำหนดช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม พ.ศ. 2550
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ แหล่งข้อมูล วิทยานิพนธ์ และผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง (หัวคะแนน) เป็นสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังเก็บข้อมูลผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แล้ว นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

4.1 วิเคราะห์แบบสอบถาม จำแนกออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในเขตชุมชนเทศบาลนครอุดรธานี คือ

(1) ปัจจัยส่วนบุคคลใช้ผลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage)

(2) ปัจจัยระบบอุปถัมภ์ ใช้ผลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ใช้ผลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ใช้ผลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ใช้ผลวิเคราะห์จากเนื้อหา แล้วแปลผลเป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้ค่าสถิติ ไคสแควร์ (Chi SPuare) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.2 การวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเปิด ใช้การวิเคราะห์โดยวิเคราะห์จากเนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งจำแนกการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยในด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยในด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และปัจจัยระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ เครือญาติ การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และการตอบแทนบุญคุณ

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล (แบบสอบถาม)

(n=398)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	154	38.7
หญิง	244	61.3
รวม	398	100
อายุ		
18 - 30 ปี	112	28.1

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
31 - 40 ปี	104	26.1
41 - 50 ปี	126	31.7
51 - 60 ปี	48	12.1
61 ปีขึ้นไป	8	2.0
รวม	398	100
การศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	39	9.8
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	61	15.3
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	87	21.9
ปริญญาตรี	211	53.0
รวม	398	100
อาชีพ		
เกษตรกร	8	2.0
รับจ้างทั่วไป	57	14.3
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	50	12.6
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	219	55.0
แม่บ้าน	11	2.8
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	53	13.3
รวม	398	100
รายได้ต่อเดือน		
5,000 บาทและต่ำกว่า	72	18.1
5,001 - 10,000 บาท	75	18.8
10,001 บาทขึ้นไป	231	58.1
อื่น ๆ (ไม่มีรายได้)	20	5.0
รวม	398	100

จากตารางที่ 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลจากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 61.3 และเป็นเพศชาย จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 อายุ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด คือ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมา มีอายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

การศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 รองลงมา มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 87 คิดเป็นร้อยละ 21.9 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างไม่ตอบในคำถามดังกล่าว จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

รายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 58.1 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 5,000-10,000 บาท จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 มีรายได้ต่อเดือน 5,000 บาทและต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด ไม่มีรายได้ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยส่วนบุคคล (แบบสัมภาษณ์)

(n=33)		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
31 - 40 ปี	4	12.12
41 - 50 ปี	15	45.46
51 - 60 ปี	7	21.21
61 ปีขึ้นไป	7	21.21
รวม	33	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	8	24.24
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	18	54.55
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	3	9.09
ปริญญาตรี	4	12.12
รวม	33	100
อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป	2	6.06
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	15	45.46
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	6.06
ข้าราชการบำนาญ	4	12.12
แม่บ้าน	10	30.30
รวม	33	100
รายได้		
5,000 บาทและต่ำกว่า	11	33.33
5,001 - 10,000 บาท	3	9.09
10,001 บาทขึ้นไป	15	45.46
ไม่มีรายได้	2	6.06
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดมีอายุระหว่าง 41—50 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 45.46 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 54.55 จำนวนมากที่สุดมีอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 45.46 และมีรายได้ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 45.46

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน ในประเด็นปัจจัยส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

อายุ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 28 คน มีความคิดเห็นว่า อายุไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1 อายุ 52 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความคิดเห็นว่า “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นอยู่ที่ตัวบุคคล และประสบการณ์มากกว่าการมีอายุมากหรืออายุน้อย” เช่นเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 12 อายุ 61 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว ที่มีความคิดเห็นว่า “คนที่มีอายุน้อยหรืออายุมากอาจจะอยากเป็นหรือไม่อยากเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ได้ อยู่ที่ความชอบ ความต้องการ หรืออาจมีเหตุผลบางอย่างที่จำเป็นต้องเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ได้”

การศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 22 คน มีความคิดเห็นว่า การศึกษาไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 3 อายุ 42 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความคิดเห็นว่า “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของสตรีในชุมชนนี้การศึกษาไม่มีความจำเป็น หรือต้องจบการศึกษาระดับใด เพียงแต่ขอให้อ่านออกเขียนได้ และต้องเป็นผู้ที่คนในชุมชนยอมรับ มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อทุกคนในชุมชน” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 8 อายุ 43 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความคิดเห็นว่า “คนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหลายคนในชุมชนที่มาเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ยังทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ดีเหมือนผู้ที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยซ้ำไป”

อาชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 24 คน มีความคิดเห็นว่า อาชีพไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 7 อายุ 33 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความคิดเห็นว่า “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะมีอาชีพอะไรก็ได้ ไม่จำเป็นจะต้องมีอาชีพใดอาชีพหนึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่า” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 20 อายุ 68 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความคิดเห็นว่า “เห็นคนที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีอาชีพหลากหลาย มีทั้งครู ตำรวจ ทหาร แม่บ้าน คนที่เกษียณอายุแล้ว และทำธุรกิจส่วนตัวก็เยอะ” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 11 อายุ 48 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความคิดเห็นว่า “อาชีพ อะไรก็เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเห็นว่าคน ๆ นั้นเหมาะที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้เขาได้”

รายได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 22 คน มีความคิดเห็นว่า รายได้ไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5 อายุ 62 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความคิดเห็นว่า “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนนี้ คิดว่าไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใดๆ แต่ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้เพราะผู้สมัครเป็นคนดี มีประวัติดี มีคุณธรรม เป็นที่รู้จัก และคนในชุมชนให้การยอมรับมา

โดยตลอด” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 23 อายุ 55 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความคิดเห็นว่า “คนที่
เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนส่วนมากจะเป็นคนที่มีฐานะการเงินดีอยู่แล้ว และเป็นญาติที่
น้องของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คิดว่าคงจะไม่หวังสิ่งตอบแทนเพื่อมาจุนเจือครอบครัวเท่าไร”
ตารางที่ 4.3 ปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านเครือญาติ

(n=398)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
เกี่ยวกับเครือญาติ							
ทางสายเลือด							
(1) เป็นบิดา-มารดา	155 (38.9)	175 (44.0)	32 (8.0)	31 (7.8)	5 (1.3)	4.12 (0.94)	เห็นด้วย
(2) เป็นลูก-หลาน	118 (29.6)	196 (49.2)	53 (13.3)	27 (6.8)	4 (1.0)	4.0 (0.89)	เห็นด้วย
(3) เป็นพี่-น้อง	108 (27.1)	215 (54.0)	41 (10.3)	29 (7.3)	5 (1.3)	3.98 (0.89)	เห็นด้วย
(4) เป็นลุง-ป้า	83 (20.4)	199 (50.0)	73 (18.3)	39 (9.8)	4 (1.0)	3.80 (0.91)	เห็นด้วย
(5) เป็นน้ำ-อา	81 (20.4)	199 (50.0)	75 (18.8)	39 (9.8)	4 (1.0)	3.79 (0.91)	เห็นด้วย
ทางกฎหมาย							
(1) เป็นสามี-ภรรยา	156 (39.2)	161 (40.5)	41 (10.3)	34 (8.5)	6 (1.5)	4.07 (0.98)	เห็นด้วย
(2) เป็นบิดา-มารดา บุญธรรม	103 (25.9)	171 (43.0)	75 (18.8)	43 (10.8)	6 (1.5)	3.81 (0.99)	เห็นด้วย
(3) เป็นบุตรบุญธรรม	92 (23.1)	179 (45.0)	84 (21.1)	37 (9.3)	6 (1.5)	3.79 (0.95)	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม						3.92 (0.81)	เห็นด้วย

จากตารางที่ 4.3 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในส่วนของปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านเครือญาติพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{x}=3.92$) โดย 3 ลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นบิดา-มารดา ($\bar{x}=4.12$) รองลงมาเป็นสามี-ภรรยา ($\bar{x}=4.07$) เป็นลูก-หลาน ($\bar{x}=4.0$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดกรณีเป็นน้ำ-อา และเป็นบุตรบุญธรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}=3.79$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีดังนี้

ประเด็นเครือญาติทางสายเลือด กรณีเป็นบิดา-มารดา กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 เห็นด้วยอย่างยิ่ง กรณีเป็นลูก-หลาน กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 เห็นด้วยอย่างยิ่ง กรณีเป็นพี่-น้อง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 เห็นด้วย และรองลงมา จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 เห็นด้วยอย่างยิ่ง กรณีเป็นลุง-ป้า กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่ง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง และกรณีเป็นน้ำ-อา กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่ง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 เห็นด้วย รองลงมา จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นเครือญาติทางกฎหมาย กรณีเป็นสามี-ภรรยา กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุด จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 เห็นด้วยอย่างยิ่ง กรณีเป็นบิดา-มารดาบุญธรรม กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุด จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 เห็นด้วยอย่างยิ่ง และกรณีเป็นบุตรบุญธรรม กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุด จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 เห็นด้วย รองลงมา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 4.4 การพึงพาทางเศรษฐกิจ

(n=398)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(1) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งจะให้การ คุ้มครองและ ช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจ	68 (17.1)	152 (38.2)	98 (24.6)	65 (17.1)	15 (3.8)	3.48 (1.07)	ไม่แน่ใจ
(2) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำให้มีรายได้มาจน เดือดร้อนครัว	59 (14.8)	130 (32.7)	103 (25.9)	82 (20.6)	24 (6.0)	3.30 (1.13)	ไม่แน่ใจ
(3) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งจะให้การ คุ้มครองและ ช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจของชุมชน	55 (13.5)	170 (42.7)	100 (25.1)	52 (13.1)	21 (5.3)	3.47 (1.05)	ไม่แน่ใจ
(4) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะครอบครัวของ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะ ให้ความคุ้มครองและ ช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจได้	41 (10.3)	127 (31.9)	117 (29.4)	93 (23.4)	20 (5.0)	3.19 (1.06)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(5) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะทำให้รายได้ของ ครอบครัวเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการ ทำงานประจำ	57 (14.3)	109 (27.4)	103 (25.9)	104 (26.1)	25 (6.3)	3.17 (1.15)	ไม่แน่ใจ
ค่าเฉลี่ยรวม						3.32 (0.93)	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 4.4 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในส่วนของปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.22$) โดย 3 ลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทำให้การคุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 3.48$) รองลงมาคือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทำให้การคุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของชุมชน ($\bar{x} = 3.47$) การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ($\bar{x} = 3.30$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำให้รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการทำงานประจำ ($\bar{x} = 3.17$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีดังนี้

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทำให้การคุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้การคุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะครอบครัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจได้ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะทำให้รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการทำงานประจำ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 4.5 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

(n=398)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(1) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งสัญญาจะ ให้ผลประโยชน์ ต่างๆ ตอบแทน	50 (12.6)	97 (24.4)	89 (22.4)	117 (29.4)	45 (11.3)	2.97 (1.22)	ไม่แน่ใจ
(2) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งให้เงินหรือ สิ่งของ	58 (14.6)	84 (21.1)	62 (15.6)	130 (30.7)	64 (16.1)	2.85 (1.32)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(3) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งจะสนับสนุน ธุรกิจที่ตนทำอยู่	63 (15.8)	105 (26.4)	95 (23.9)	104 (26.1)	31 (7.8)	3.16 (1.20)	ไม่แน่ใจ
(4) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะจะทำให้กิจการ ค้าของคนดีขึ้น	39 (9.8)	116 (29.1)	108 (27.1)	102 (25.6)	33 (8.3)	3.07 (1.13)	ไม่แน่ใจ
	รวมค่าเฉลี่ย					3.01 (1.09)	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 4.5 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในส่วนของปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.01$) โดย 2 ลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะ ผู้รับสมัครรับเลือกตั้งจะสนับสนุนธุรกิจที่ตนทำอยู่ ($\bar{x} = 3.10$) รองลงมาคือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะจะทำให้กิจการค้าของคนดีขึ้น ($\bar{x} = 3.07$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เงินหรือสิ่งของ ($\bar{x} = 2.85$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีดังนี้

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งสัญญาจะให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ ตอบแทน กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 เห็นด้วย

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เงินหรือสิ่งของ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 เห็นด้วย

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสนับสนุนธุรกิจที่ตนทำ อยู่กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 เห็นด้วย รองลงมา จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 ไม่เห็นด้วย

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะจะทำให้กิจการค้าของตนดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.6 การตอบแทนบุญคุณ

(n=398)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(1) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งเคยเป็น ผู้บังคับบัญชามาก่อน	42 (10.6)	124 (31.2)	110 (27.6)	99 (24.9)	23 (5.8)	3.16 (1.09)	ไม่แน่ใจ
(2) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งได้ช่วยเหลือ ให้ลูก-หลานเข้า โรงเรียนที่มีชื่อเสียง	42 (10.6)	133 (33.4)	87 (21.9)	112 (28.1)	24 (6.0)	3.14 (1.12)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(3) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งได้ช่วยเหลือ ให้สมาชิกใน ครอบครัวได้มีงานทำ	45 (11.3)	162 (40.7)	93 (23.4)	79 (19.8)	19 (4.8)	3.34 (1.07)	ไม่แน่ใจ
(4) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งเคยช่วยเหลือ ในเรื่องตำแหน่ง หน้าที่การงาน	43 (10.8)	135 (33.9)	106 (26.6)	90 (22.6)	24 (6.0)	3.21 (1.09)	ไม่แน่ใจ
(5) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งเคยช่วยเหลือ ในเรื่องคดีความ	45 (11.3)	131 (32.9)	113 (28.4)	89 (22.4)	20 (5.0)	3.23 (1.07)	ไม่แน่ใจ
(6) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งเคยช่วยเหลือ ในยามที่ตน/สมาชิก ในครอบครัวเจ็บป่วย	37 (9.3)	151 (22.4)	103 (25.9)	89 (22.4)	18 (4.5)	3.25 (1.05)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(7) การเป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับ เลือกตั้งเคยช่วยเหลือ งานศพสมาชิกใน ครอบครัว	42 (10.6)	113 (28.4)	115 (28.9)	99 (24.9)	29 (7.3)	3.10 (1.11)	ไม่แน่ใจ
	ค่าเฉลี่ยรวม					3.20 (0.92)	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 4.6 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในส่วนของปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านการตอบแทนบุญคุณ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.20$) โดย 4 ลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้รับสมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยเหลือให้สมาชิกในครอบครัวได้มีงานทำ ($\bar{x} = 3.34$) รองลงมาคือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือในยามที่ตน/สมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย ($\bar{x} = 3.25$) การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือในเรื่องคดีความ ($\bar{x} = 3.23$) การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือในเรื่องตำแหน่งหน้าที่การงาน ($\bar{x} = 3.21$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลืองานศพสมาชิกในครอบครัว ($\bar{x} = 3.10$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีดังนี้

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยเป็นผู้บังคับบัญชามาก่อน กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยเหลือให้ลูก - หลาน เข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.4 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 ไม่เห็นด้วย

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยเหลือให้สมาชิกใน ครอบครัวได้มีงานทำ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือในเรื่องตำแหน่ง หน้าที่การงาน กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือในเรื่องคดีความ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือในยามที่ตน/ สมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 ไม่แน่ใจ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลืองานศพสมาชิก ในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 เห็นด้วย

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาล นครอุดรธานี จำนวน 33 คน ในประเด็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในด้านปัจจัยระบบอุปถัมภ์ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

เครือข่าย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 28 คน มีความคิดเห็นว่า เครือข่ายเป็น เงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 2 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “เครือข่ายนั้นมีความ สำคัญมากในการตัดสินใจ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะวัฒนธรรมประเพณีของไทย ได้ตั้งสอนให้คนในครอบครัวรักกันและต้องช่วยเหลือกัน” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 21 อายุ 64 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือข่ายเราจะประชาสัมพันธ์ หรือแนะนำประวัติ พฤติกรรมต่างๆ ได้ดีกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนอื่น” และผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 33 อายุ 52 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “นิสัยของคนไทยจะช่วยเหลือคนใน ครอบครัวตนเองก่อน และจะทำอะไรตามๆ กัน”

การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 26 คน มีความคิดเห็นว่าการพึ่งพาทางเศรษฐกิจไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 4 อายุ 55 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “คนที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ส่วนมากจะไม่มีธุรกิจเป็นของตนเอง แต่จะมีฐานะดี จึงคิดว่าน่าจะสามารพพึ่งพาตนเองได้” และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25 อายุ 46 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ที่ยอมเป็นฐานคะแนนเสียงให้เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคนดีมากกว่า”

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 20 คน มีความคิดเห็นว่าจะไม่แน่ใจว่าการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีหรือไม่ เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 6 อายุ 45 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “มีคนที่มีอาชีพหลากหลายที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จึงไม่ทราบว่าการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หรือไม่” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 27 อายุ 48 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “คนที่ยอมเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนนี้ส่วนมากเป็นด้วยความสมัครใจเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นเป็นคนดี มีคุณธรรม มีประวัติดี แต่ก็อาจได้รับเงินหรือสิ่งของตอบแทนด้วยก็ดี”

การตอบแทนบุญคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 19 คน มีความคิดเห็นว่าจะไม่แน่ใจว่า การตอบแทนบุญคุณจะเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีหรือไม่ เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 10 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “มีคนที่มีอาชีพหลากหลายที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จึงไม่ทราบว่าการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะต้องการตอบแทนบุญคุณหรือไม่” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 23 อายุ 55 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะอยากเป็นมากกว่า”

ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขต
เทศบาลนครอุดรธานี

ตารางที่ 4.7 บทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนคร
อุดรธานี

(n=398)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(1) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ในการ ประชาสัมพันธ์ และ โฆษณาให้ผู้สมัครรับ เลือกตั้ง	72 (18.1)	142 (35.7)	143 (35.9)	26 (6.5)	15 (3.8)	3.58 (0.98)	เห็นด้วย
(2) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ในการจัดตั้ง ทีมงานเพื่อช่วยหา เสียงให้ผู้สมัครรับ เลือกตั้ง	69 (17.3)	137 (34.4)	125 (31.4)	46 (11.6)	21 (5.3)	3.47 (1.07)	ไม่แน่ใจ
(3) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ ประสานงานกับ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยตรง	67 (16.8)	137 (34.4)	139 (34.9)	34 (8.5)	21 (5.3)	3.49 (1.04)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(4) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ ประสานงานกับแกน นำโดยตรง	84 (21.1)	136 (34.2)	128 (32.2)	33 (8.3)	17 (4.3)	3.60 (1.04)	เห็นด้วย
(5) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ ประสานงานกับผู้มี สิทธิเลือกตั้งโดยตรง	79 (19.8)	118 (29.6)	137 (34.4)	41 (10.3)	23 (5.8)	3.47 (1.10)	ไม่แน่ใจ
(6) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ในการ ระดมผู้มีสิทธิ เลือกตั้งเข้าร่วมรับฟัง แถลงนโยบายของ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง	70 (17.6)	122 (30.7)	131 (32.9)	48 (12.1)	27 (6.8)	3.40 (1.12)	ไม่แน่ใจ
(7) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่รวบรวมผู้มี สิทธิเลือกตั้งไป ลงคะแนนเสียง เลือกตั้งให้ได้ตาม เป้าหมาย	46 (11.6)	107 (26.9)	121 (30.4)	68 (17.1)	56 (14.1)	3.05 (1.21)	ไม่แน่ใจ
	ค่าเฉลี่ยรวม					3.44 (0.84)	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 4.7 บทบาทการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเป็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่น่าใจ ($\bar{x} = 3.44$) โดย 5 ลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับแกนนำโดยตรง ($\bar{x} = 3.60$) รองลงมาคือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ และโฆษณาให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.58$) ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง ($\bar{x} = 3.49$) ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ในการจัดตั้งทีมงานเพื่อช่วยเหลือให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.47$) ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง ($\bar{x} = 3.47$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่รวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย ($\bar{x} = 3.05$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีดังนี้

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ ในการประชาสัมพันธ์ และโฆษณาให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 ไม่น่าใจ รองลงมา จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 เห็นด้วย

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ ในการจัดตั้งทีมงานเพื่อช่วยเหลือให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 เห็นด้วย รองลงมา จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 ไม่น่าใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 ไม่น่าใจ รองลงมา จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 เห็นด้วย

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับแกนนำโดยตรง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 ไม่น่าใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 ไม่น่าใจ รองลงมา จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 เห็นด้วย

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ ในการระดมผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าร่วมรับฟังแถลงนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 ไม่น่าใจ รองลงมาจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 เห็นด้วย

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่รวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 ไม่น่าใจ รongลงมาจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 เห็นด้วย

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน ในประเด็นบทบาทการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และโฆษณา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 27 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 14 อายุ 45 ปี อาชีพรับราชการ มีความเห็นว่า “จะได้แนะนำและประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เห็นภาพถ่าย ทราบประวัติ และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 32 อายุ 68 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความเห็นว่า “การประชาสัมพันธ์และโฆษณายเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจอย่างหนึ่งให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่จัดตั้งทีมงานในชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 26 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 24 อายุ 50 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป มีความเห็นว่า “เป็นการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ให้ทีมงานไปดำเนินการแทน” เช่นเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29 อายุ 38 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “จะทำงานให้ได้ดีและประสบผลสำเร็จจะต้องมีทีมงาน”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่ประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 17 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1 อายุ 52 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ต้องประสานผู้สมัครรับเลือกตั้งในเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการในการช่วยเหลือเสียง” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 11 อายุ 48 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ต้องปรึกษาหารือถึงขั้นตอน และวิธีการที่ใช้ในการหาเสียง”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่ประสานงานกับแกนนำในชุมชนโดยตรง กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ จำนวน 19 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5 อายุ 62 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “คนที่เป็นแกนนำในชุมชนจะเป็นคนที่ประชาชนให้ความนับถือและถ้าแกนนำว่าอย่างไรก็จะว่าอย่างนั้น” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 22 อายุ 60 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “คนที่เป็นแกนนำจะรู้จักประชาชนในชุมชนของตนดี และจะพูดได้ง่าย”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่ประสานงานกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 17 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1 อายุ 52 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ถ้าเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำหน้าที่นี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละชุมชนรวมแล้วมีจำนวนมากอาจประสานไม่ได้ทุกคน” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 2 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “เห็นคนที่พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่นี้แล้วได้ผลดี”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่ระดมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากที่สุด จำนวน 18 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 10 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ควรให้เป็นหน้าที่ของทีมงานดีกว่า” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 33 อายุ 52 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคนดีเพียงบอกปากต่อปากคนในชุมชนนี้ก็ไปฟังอยู่แล้ว”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรทำหน้าที่รวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 20 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 20 อายุ 68 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความเห็นว่า “วิธีนี้เป็นการบังคับคนที่พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องทำตามคำสั่งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ถ้าเป็นเราจะไม่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 27 อายุ 48 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ถ้าต้องรวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้ได้ตามเป้า ก็หมายถึงคนที่พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องรับเงินหรือสิ่งของจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

ตารางที่ 4.8 วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุตรธานี (n=398)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(1) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการแจก ใบปลิว ใบแนะนำ ตัว และติดโปสเตอร์ ของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง	111 (27.9)	112 (28.1)	132 (33.2)	35 (8.8)	8 (2.0)	3.71 (1.03)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(2) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการเข้าพบผู้ มีสิทธิเลือกตั้งใน ชุมชนเพื่อขอคะแนน เสียงให้ผู้สมัครรับ เลือกตั้ง	89 (22.4)	132 (33.2)	123 (30.9)	34 (8.5)	20 (5.0)	3.59 (1.08)	เห็นด้วย
(3) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการจัดให้มี มหรสพ รื่นเริงใน ชุมชน และแจ้งว่า ได้รับการสนับสนุน จากผู้สมัครรับ เลือกตั้ง	30 (7.5)	52 (13.1)	123 (30.9)	82 (20.6)	111 (27.9)	2.52 (1.23)	ไม่แน่ใจ
(4) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการพาสผู้มี สิทธิเลือกตั้งไปเที่ยว ในสถานที่ต่างๆ และ แจ้งว่าได้รับการ สนับสนุนจาก ผู้สมัครรับเลือกตั้ง	42 (10.6)	50 (12.3)	97 (24.4)	78 (19.6)	131 (32.9)	2.48 (1.34)	ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(5) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการแจกเงิน หรือสิ่งของให้ผู้มี สิทธิเลือกตั้ง	58 (14.6)	48 (12.1)	90 (22.6)	52 (13.1)	150 (37.7)	2.53 (1.46)	ไม่แน่ใจ
(6) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการสัญญาว่า หากผู้สมัครได้รับ เลือกตั้งจะให้เงิน หรือสิ่งของ	38 (9.5)	58 (14.6)	76 (19.1)	72 (18.1)	154 (38.7)	2.38 (1.37)	ไม่เห็นด้วย
(7) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการจ่าย ค่าตอบแทนให้ผู้มี สิทธิเลือกตั้งที่เข้า ร่วมฟังแถลงนโยบาย	42 (10.6)	66 (16.6)	98 (24.6)	58 (14.6)	134 (33.7)	2.56 (1.37)	ไม่แน่ใจ
(8) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการจัด รถยนต์รับ-ส่งในการ พาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปเข้าร่วมฟังแถลง นโยบาย	45 (11.3)	74 (18.6)	101 (25.4)	75 (18.8)	103 (25.9)	2.71 (1.33)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(9) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการเก็บบัตร ประชาชนของผู้มี สิทธิเลือกตั้ง	23 (5.8)	34 (8.5)	87 (21.9)	52 (13.1)	202 (50.8)	2.06 (1.26)	ไม่เห็นด้วย
(10) ผู้เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการบังคับ ขู่ เชิญ ใช้อิทธิพล คุกคามให้ลงคะแนน เสียงให้ผู้สมัครรับ เลือกตั้ง	17 (4.3)	38 (9.5)	68 (17.1)	43 (10.8)	232 (58.3)	1.91 (1.23)	ไม่เห็นด้วย
	ค่าเฉลี่ยรวม					2.64 (0.95)	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 4.8 วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 2.64$) โดย 5 ลำดับแรก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการเข้าพบผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนเพื่อขอคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.59$) ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการจัดรถยนต์รับ - ส่งในการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย ($\bar{x} = 2.71$) ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย ($\bar{x} = 2.56$) ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกเงินหรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ($\bar{x} = 2.53$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้เป็นฐาน

คะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการบังคับ ชู่เช่ญู ใช้สิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 1.91$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีดังนี้

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธี การแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 เห็นด้วย

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการเข้าพบผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนขอคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการ จัดให้มีมหรสพ รื่นเริงในชุมชน และแจ้งว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 ไม่เห็นด้วย

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ และแจ้งว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธี การแจกเงินหรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมา จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการ สัญญาว่าหากผู้สมัครรับได้รับเลือกตั้งจะให้เงินหรือสิ่งของ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการ จ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการ จัดรถยนต์รับ - ส่งในการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการ เก็บบัตรประชาชนของผู้สิทธิเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 ไม่แน่ใจ

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการบังคับ ชูเชิญใช้อิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 ไม่แน่ใจ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน ในประเด็นวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 28 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 3 อายุ 42 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ใช้วิธีนี้ดีที่สุดเพราะเป็นวิธีที่ไม่ผิดกฎหมาย” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 15 อายุ 49 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “เป็นวิธีที่ทำให้ประชาชนได้ทราบประวัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งอาจเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเสียง”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการเข้าพบผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนขอคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 20 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 20 อายุ 68 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความเห็นว่า “ใช้วิธีนี้จะเป็นการแสดงความจริงใจของคนที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งที่สนับสนุนคนนี้เพราะเขาเป็นคนดี” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 30 อายุ 55 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป มีความเห็นว่า “เป็นวิธีที่ดีแต่เหนื่อยมากและต้องวางแผนให้ดีเพราะต้องใช้เวลามากด้วย”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการจัดให้มี horseshoe ring ในชุมชนและแจ้งว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 22 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 8 อายุ 43 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “เป็นวิธีที่ผิดกฎหมาย” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 24 อายุ 50 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป มีความเห็นว่า “ไม่เคยทำเพราะเป็นการสิ้นเปลืองเงินโดยเปล่าประโยชน์”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ และแจ้งว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 19 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 2 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ไม่ชอบใช้วิธีนี้ อยากให้การตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นไปตามธรรมชาติโดยความสมัครใจ” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 7 อายุ 33 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “น่าจะเป็นวิธีที่ผิดกฎหมาย ในชุมชนนี้ไม่เคยทำ”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกเงิน หรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 28 คน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 9 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “เป็นวิธีที่ผิดกฎหมาย ปัจจุบันไม่ใช้ในชุมชนนี้แล้วจะใช้แต่ความจริงใจ” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 22 อายุ 60 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคนดีจริงประชาชนในชุมชนนี้คงคะแนนเสียงให้แน่นอน ไม่ต้องเอาเงินมาให้ก็ได้”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการสัญญาว่าหากผู้สมัครรับได้รับเลือกตั้งจะให้เงินหรือสิ่งของ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 28 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 6 อายุ 45 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ถ้าทำไม่ได้ตามสัญญาจะทำให้เสียหน้า ประชาชนจะหมดศรัทธา ความเชื่อถือ” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 17 อายุ 65 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความเห็นว่า “การสัญญาไม่สามารถสัมผัสได้เป็นการโกหกหลอกลวงมากกว่า”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากที่สุด จำนวน 18 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 11 อายุ 48 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ถ้าให้เงินตอบแทนก็ดีเป็นค่าเสียเวลาแต่จะลงคะแนนเสียงให้หรือเปล่าไม่แน่ใจ” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 25 อายุ 46 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ได้เงินก็เอาแต่จะไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย หรือเปล่าไม่แน่ใจ”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการจัดรถยนต์รับ - ส่งในการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากที่สุด จำนวน 19 คน ไม่เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5 อายุ 62 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ส่วนมากประชาชนในชุมชนก็มีรถยนต์เป็นของตัวเองอยู่แล้ว ส่วนมากจะนัดกันเองในชุมชนว่าจะไปกันอย่างไร” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 30 อายุ 55 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป มีความเห็นว่า “อยากให้ประชาชนเป็นคนตัดสินใจเองจะไปอย่างไรและโดยความสมัครใจด้วย”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการเก็บบัตรประชาชนของผู้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 27 คน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 18 อายุ 67 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความเห็นว่า “เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และเลิกใช้วิธีนี้มานานแล้ว” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 31 อายุ 33 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “เป็นการดูถูกประชาชนมาก และในปัจจุบันประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งมากขึ้นแล้ว”

ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการบังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 30 คน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1 อายุ 52 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ไม่เคยเห็นผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งใช้กับประชาชนในชุมชนนี้ และคิดว่าประชาชนก็คงไม่ชอบแน่ถ้าถูกรังแก บ้านเมืองมีขี้มีแป้”

และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 26 อายุ 45 ปี อาชีพรับราชการ มีความเห็นว่า “เป็นวิธีที่ปัจจุบันเขาเลิกใช้แล้ว และผิดกฎหมายอย่างร้ายแรงด้วย”

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ตารางที่ 4.9 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(1) ท่านมีความคิดเห็น อย่างไรต่อประเด็นที่ว่า ปัจจุบันสตรีมีบทบาท ในการเป็นฐานคะแนน เสียงเลือกตั้งขึ้น มากกว่าเดิม	119 (29.9)	171 (43.0)	78 (19.6)	24 (6.0)	6 (1.5)	3.94 (0.93)	เห็นด้วย
(2) ท่านมีความคิดเห็น อย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการ ทำหน้าที่เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งได้ เท่าเทียมกับผู้ชาย	92 (23.1)	197 (49.5)	81 (20.4)	26 (6.5)	2 (0.5)	3.88 (0.85)	เห็นด้วย
(3) ท่านมีความคิดเห็น อย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการ ทำหน้าที่เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งได้ ดีกว่าผู้ชาย	70 (17.6)	147 (36.9)	143 (35.9)	31 (7.8)	7 (1.8)	3.61 (.92)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(4) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือญาติ	74 (18.6)	176 (44.2)	100 (25.1)	38 (9.5)	10 (2.5)	3.67 (0.97)	เห็นด้วย
(5) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	28 (7.0)	77 (19.3)	105 (26.4)	95 (23.9)	93 (23.4)	2.63 (1.23)	เห็นด้วย
(6) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	27 (6.8)	125 (31.4)	126 (31.7)	65 (16.3)	55 (13.8)	3.01 (1.14)	ไม่แน่ใจ

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					\bar{X} (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(7) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรจะมีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	62 (15.6)	129 (32.4)	120 (30.2)	46 (11.6)	41 (10.3)	3.31 (1.17)	ไม่แน่ใจ
(8) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป	117 (29.4)	117 (29.4)	96 (24.1)	42 (10.6)	26 (6.5)	3.65 (1.19)	เห็นด้วย
(9) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรจะมีความเป็นผู้นำ มีความสุขุม รอบคอบ เป็นที่ยอมรับของชุมชน	179 (45.0)	142 (35.7)	58 (14.6)	14 (3.5)	5 (1.3)	4.20 (0.90)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					X (S.D.)	การแปลผล
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(10) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรจะมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนในชุมชนได้ดี	199 (50.0)	140 (35.2)	44 (11.1)	12 (3.0)	3 (0.8)	4.31 (0.98)	เห็นด้วย
(11) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ที่จะสนับสนุนให้สตรีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง	138 (34.7)	152 (38.2)	79 (19.8)	19 (4.8)	10 (2.5)	3.98 (0.98)	เห็นด้วย
	ค่าเฉลี่ยรวม					3.65 (0.6 ^a)	เห็นด้วย

จากตารางที่ 4.9 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{x} = 3.65$) โดย 5 ลำดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความคิดเห็นต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนในชุมชนได้ดี ($\bar{x} = 4.31$) รองลงมาคือ ความคิดเห็นต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีความเป็นผู้นำมีความสุ่ม รอบคอบ เป็นที่ยอมรับของชุมชน ($\bar{x} = 4.20$) ความคิดเห็นที่จะสนับสนุนให้สตรีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.98$) ความคิดเห็นต่อประเด็นที่ว่า ปัจจุบันสตรีมีบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งขึ้นมากกว่าเดิม ($\bar{x} = 3.94$) ความคิดเห็นต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เท่าเทียมกับผู้ชาย ($\bar{x} = 3.88$) และประเด็นที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความคิดเห็นต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ($\bar{x} = 2.63$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีดังนี้

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า ปัจจุบันสตรีมีบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้นกว่าเดิม กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เท่ากับผู้ชาย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ดีกว่าผู้ชาย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 ไม่แน่ใจ

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือข่าย กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 ไม่แน่ใจ

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 ไม่เห็นด้วย

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 ไม่แน่ใจ รองลงมาจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 เห็นด้วย

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีจะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 ไม่แน่ใจ

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 ไม่แน่ใจ

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีความเป็นผู้นำ มีความสุขุม รอบคอบ เป็นที่ยอมรับของชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 เห็นด้วย

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะ มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนในชุมชนได้ดี กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่ง จำนวน 199 คน คิดเป็น ร้อยละ 50.0 เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 เห็นด้วย

ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะสนับสนุนให้สตรีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่าง จำนวนมากที่สุด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 เห็นด้วย รองลงมาจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.7 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาล นครอุดรธานี จำนวน 33 คน ในประเด็นแนวโน้มในอนาคตของสตรีในการเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า ปัจจุบันสตรีมีบทบาทในการเป็นฐานคะแนน เสียงเลือกตั้งขึ้นมากกว่าเดิม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 26 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ ลำดับที่ 1 อายุ 52 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ปัจจุบันสตรีมีการศึกษามากขึ้น มีความกล้า แสดงออกจึงทำให้มีบทบาทมากขึ้น” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 22 อายุ 60 ปี อาชีพธุรกิจ ส่วนตัว มีความเห็นว่า “ปัจจุบันเห็นมีแต่สตรีที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง และทำหน้าที่ได้ดี ด้วย”

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งได้เท่าเทียมผู้ชาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 22 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5 อายุ 62 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ผู้หญิงทำงานได้เท่าเทียมกับผู้ชาย อีกทั้งในด้านการศึกษา ความสามารถ จึงเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ในการเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งได้ดีเท่าเทียมกับผู้ชาย” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 32 อายุ 68 ปี อาชีพข้าราชการบำนาญ มีความเห็นว่า “ผู้หญิงในชุมชนนี้ทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ดีพอ ๆ กับผู้ชาย”

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งได้ดีกว่าผู้ชาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 27 คน เห็นด้วย เช่น ผู้ให้ สัมภาษณ์ลำดับที่ 10 อายุ 50 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “ผู้หญิงจะมีความกล้าได้กล้าเสีย มากกว่าผู้ชาย พุดจาโน้มน้าวคนได้ดีกว่าผู้ชาย พุดจาประจบประแจงเก่งกว่าผู้ชาย” ขณะที่ผู้ให้ สัมภาษณ์ลำดับที่ 25 อายุ 46 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว “ในชุมชนก็เห็นแต่ผู้หญิงเป็นฐานคะแนน เสียงเลือกตั้งและส่วนใหญ่ทำงานได้ดีด้วย ผู้นำ แกนนำ เป็นผู้หญิงก็เยอะ และในชุมชนก็ยอมรับ ในความสามารถของผู้หญิง”

ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อสตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรจะมีการศึกษาตั้งแต่ระดับใด ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 26 คน มีความเห็นว่าระดับใดก็ได้ เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 12 อายุ 61 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “จะระดับก็ได้ขอให้มีความเป็นผู้ นำ มีความซื่อสัตย์ มีความรู้ด้านกฎหมายเลือกตั้ง สามารถถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ได้” ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 23 อายุ 55 ปี อาชีพแม่บ้าน มีความเห็นว่า “การศึกษาไม่เกี่ยวข้องที่มนุษย์สัมพันธ์ การศึกษาสูงก็อาจทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ดีก็ได้” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 33 อายุ 52 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “มีการศึกษาระดับใดก็ได้สามารถเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้หมดขอให้มีความรับผิดชอบ เป็นคนดี มีมนุษยสัมพันธ์ ซื่อสัตย์ นานับถือ และเป็นที่ศรัทธาในชุมชนก็พอ”

ท่านมีความคิดที่จะให้การสนับสนุนสตรีในชุมชนของท่านเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวน 31 คน สนับสนุน เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 7 มีความเห็นว่า “เป็นผู้หญิงเหมือนกันก็ต้องสนับสนุนผู้หญิงด้วยกัน” และผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 22 อายุ 60 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความเห็นว่า “ปัจจุบันผู้หญิงส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจในสถานการณ์บ้านเมืองดีขึ้นมาก”

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

(n=108)		
ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี		
ไม่จำเป็นต้องเป็นมีการศึกษาสูง แต่ควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ เข้ากับประชาชนได้ เป็นผู้ นำที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับในชุมชน	29	26.85

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
2. ปัจจุบันสตรีมีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ การเมืองมากกว่าในอดีต จึงขอให้สตรีใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางที่ถูกต้อง และให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชนให้มากที่สุด	25	23.15
3. สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรมี จริยธรรม สนับสนุนแต่คนดี มีคุณธรรม และไม่ตกเป็นเครื่องมือของคนไม่ดี	22	20.37
4. การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสำคัญ มากกว่าผลประโยชน์ด้านการเงิน อย่างเดียว เพราะนั่นจะทำให้ผู้สมัครที่ได้รับ เลือกตั้งเข้าไปทำการทุจริต คอร์รัปชัน ซึ่งจะ เกิดผลเสียหายต่อรัฐ	18	16.67
5. นอกจากจะมีความสุขุม รอบคอบ มีมนุษย สัมพันธ์เข้ากับประชาชนได้ดีแล้ว ควรจะมี ความซื่อสัตย์ เทียงตรง และเสียสละเพื่อ ส่วนรวมด้วย	14	12.96

จากตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีใน ชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 26.85 ให้ข้อเสนอแนะว่า การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีการศึกษา สูง แต่ควรเป็นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ เข้ากับประชาชนได้ เป็นผู้นำ ที่มีความน่า เชื่อถือ เป็นที่ยอมรับในชุมชน รองลงมาจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 23.15 ให้ข้อเสนอแนะว่า ปัจจุบันสตรีมีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจการเมืองมากกว่าในอดีต จึงขอให้สตรีใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางที่ถูกต้องและให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนให้มากที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.37 ให้ข้อเสนอแนะว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรมีจริยธรรม สนับสนุน

แต่คนดี มีคุณธรรม และไม่ตกเป็นเครื่องมือของคนไม่ดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ให้ข้อเสนอแนะว่า การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญ มากกว่าผลประโยชน์ด้านการเงินเพียงอย่างเดียว เพราะนั่นจะทำให้ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำการทุจริต คอรัปชั่น ซึ่งจะเกิดผลเสียหายต่อรัฐ และต่ำสุดจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 12.96 ให้ข้อเสนอแนะว่า นอกจากจะมีความสุข รอบคอบ มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนได้ดีแล้ว ควรจะมีความซื่อสัตย์ เทียงตรง และเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วย

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน ในประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 18 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีไว้หลากหลาย จึงได้นำมาประมวลสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีนั้น ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูง แต่ขอให้เป็นคนดี เป็นที่นับถือของชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับทุกคนในชุมชนได้และต้องมีความสามารถที่ชุมชนยอมรับ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ขอให้สตรีศึกษาหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในทุกๆ ด้าน และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้งดี และสามารถนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนในชุมชนได้รู้ และเข้าใจอย่างถูกต้อง

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ควรเป็นผู้มีความตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรม มีเหตุมีผลในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่ยุยง ใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตรงข้าม

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ควรให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดี มีคุณธรรม ประวัติดี เป็นที่ยอมรับของชุมชนนั้นๆ

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ขอให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว อย่าเห็นแต่เงินสิ่งตอบแทนเพียงอย่างเดียว

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี ขอให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สังกัดพรรคที่กล้าคิด กล้าทำ พุดจริง ทำจริง และมีนโยบายเพื่อประชาชนเป็นส่วนใหญ่

การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี รัฐ องค์กรต่างๆ ควรให้การสนับสนุนและยอมรับอย่างเปิดเผย หรือกำหนดให้เป็นอาชีพอีกอาชีพหนึ่ง มีกฎหมายรองรับ ทำให้รัฐเข้าไป

ตรวจสอบได้ง่าย ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดทำถูกหรือทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง จากการดำเนินงานของตัวแทนที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัย

จากสมมติฐานการศึกษาวิจัยที่ได้กำหนดไว้ สามารถนำมาทดสอบค่าสถิติไคสแควร์ (Chi square) โดยกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

ปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์		
ทางเครือญาติ	χ^2	P
เพศ	10.417	0.034*
อายุ	28.968	0.024*
การศึกษา	13.155	0.358
อาชีพ	13.155	0.358
รายได้	31.350	0.012*

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ กรณีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่การศึกษา และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

ตารางที่ 4.12 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ	χ^2	P
เพศ	1.463	0.883
อายุ	34.761	0.004*
การศึกษา	39.571	0.000*
อาชีพ	68.679	0.000*
รายได้	76.909	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.12 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ กรณีความสัมพันธ์ทางการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ กรณีมีความสัมพันธ์ทางการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการพึ่งพาเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4.13 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

ปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์	χ^2	P
เพศ	3.165	0.531
อายุ	28.055	0.031*
การศึกษา	30.517	0.002*
อาชีพ	69.445	0.000*
รายได้	47.819	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.13 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ กรณีความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการตอบแทนบุญคุณ

ปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการตอบแทนบุญคุณ		
การตอบแทนบุญคุณ	χ^2	P
เพศ	5.338	0.254
อายุ	23.000	0.111
การศึกษา	48.529	0.000*
อาชีพ	74.605	0.000*
รายได้	79.274	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ กรณีความสัมพันธ์ทางการตอบแทนบุญคุณ ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการตอบแทนบุญคุณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เพศ และอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์กรณีมีความสัมพันธ์ทางการตอบแทนบุญคุณ

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

บทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง		
มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	P
เพศ	6.637	0.156
อายุ	19.827	0.228
การศึกษา	24.034	0.020*
อาชีพ	69.445	0.000*
รายได้	63.311	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.15 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เพศ และอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง		
มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	P
เพศ	1.171	0.883
อายุ	15.743	0.471
การศึกษา	19.033	0.088
อาชีพ	85.911	0.000*
รายได้	38.475	0.001*

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ เพศ อายุ และการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรี:กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ผู้ศึกษาจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นสำคัญมานำเสนอ โดยจำแนกการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี (2) เพื่อศึกษาถึงบทบาทและวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี (3) เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้ง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 398 คน และกลุ่มสตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นตัวเลขค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi Square)

1.3 ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การเป็นฐานคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้จำแนกออกเป็น 4 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.3 กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.7 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.0 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 55.0 มีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 58.1 และจากการสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

1.2 ปัจจัยระบบอุปถัมภ์ คือ เครือญาติ การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และการตอบแทนบุญคุณ

1.2.1 เครือญาติ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{x} = 3.92$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดกรณีเป็นบิดา - มารดา ($\bar{x} = 4.12$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดกรณีเป็นน้ำ - อา ($\bar{x} = 3.79$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เครือญาติเป็นเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

1.2.2 การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.22$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้การคุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 3.48$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำให้รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการทำงานประจำ ($\bar{x} = 3.17$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ไม่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

1.2.3 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.01$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสนับสนุนธุรกิจที่ตนทำอยู่ ($\bar{x} = 3.16$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เงินหรือสิ่งของ ($\bar{x} = 2.87$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่แน่ใจว่าการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจะเป็นเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

1.2.4 การตอบแทนบุญคุณ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.20$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยเหลือให้สมาชิกในครอบครัวได้มีงานทำ ($\bar{x} = 3.34$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้ง เคยช่วยเหลืองานศพสมาชิกในครอบครัว ($\bar{x} = 3.10$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจว่าการตอบแทนบุญคุณ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

2.1 บทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.44$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับแกนนำโดยตรง ($\bar{x} = 3.60$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่รวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย ($\bar{x} = 3.05$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เห็นด้วย ที่ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ประสานงานกับแกนนำโดยตรง และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่รวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย

2.2 วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 2.64$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.71$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการบังคับ ชูเกียรติ ใช้อิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{x} = 1.91$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เห็นด้วย ที่ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการบังคับ ชูเกียรติ ใช้อิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{x} = 3.65$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ต่อประเด็นที่ว่าสตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนในชุมชนได้ดี ($\bar{x} = 4.31$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดต่อประเด็นที่ว่าสตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ($\bar{x} = 2.63$) และจากสัมภาษณ์สตรีที่ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีที่เป็นคนดี มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความซื่อสัตย์เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ตอนที่ 4 ผลทดสอบสมมติฐาน

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ ผลการศึกษาพบว่า

4.1.1 เพศ อายุ และรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางเครือญาติ

4.1.2 อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ

4.1.3 อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

4.1.4 การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการตอบแทนบุญคุณ

4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับบทบาทและวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า

4.2.1 การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

4.2.2 อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี:กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ในครั้งนี้ จะเห็นว่าประเด็นของแต่ละปัจจัยที่มีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ศึกษาจะนำเสนอประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ปัจจัยระบบอุปถัมภ์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเห็นด้วยกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านเครือข่าย โดยเฉพาะในกรณีเครือข่ายทางสายเลือดที่เป็นบิดา-มารดา และกรณีเครือข่ายทางกฎหมายที่เป็นสามี-ภรรยา ว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เพราะว่า วัฒนธรรมและประเพณีสังคมไทยสั่งสอนให้คนในครอบครัวรักกันและต้องช่วยเหลือกัน ดังนั้น ปัจจัยด้านเครือข่ายจึงมีความสำคัญมาก ในการตัดสินใจในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อรอนงค์ ธรรมกุล (2539: 21) ที่ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นประการหนึ่ง คือ ด้านความผูกพันเป็นเครือข่ายและความสัมพันธ์ในชุมชน

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แน่ใจกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ด้านการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และการตอบแทนบุญคุณ ว่าจะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีหรือไม่ อาจเป็นเพราะผู้ที่ยอมเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีนั้น เห็นว่าผู้รับสมัครรับเลือกตั้งเป็นคนดี และยอมเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสมัครใจ แต่ในขณะที่เดียวกันที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็เพื่อต้องการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ เช่น ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะครอบครัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เช่น ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะทำให้กิจการค้าของตนดีขึ้น เป็นต้น และต้องการตอบแทนบุญคุณ เช่น ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลืองานสหสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา พงศาพิชญ์, ปรีชา คุวินทร์พันธ์ (2539) ที่ว่าเครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ใน

การหาคะแนนเสียงในชนบท ผู้รับอุปถัมภ์ในทางการเมืองมักจะถูกพรรคการเมืองใช้ให้เป็นหัวคะแนน โดยอาจให้ผลตอบแทนแก่ผู้รับการอุปถัมภ์ เช่น การให้สัญญาในการปฏิรูปที่ดินเพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียงดังกล่าว ในการแข่งขันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับพรรคคริสเตียนเดโมแครตในอิตาลี และในเวเนซุเอลา เป็นต้น ทั้งหมดเป็นกระบวนการทางการเมืองของมวลชนที่ได้รับการจัดตั้งจากเบื้องบนเชื่อมโยงมาจนถึงท้องถิ่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นถูกผนวกเข้าไปภายในระบบอุปถัมภ์ และต้องสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง อีกทั้ง วัฒนธรรม ความเชื่อของศาสนา ท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เป็นเหตุที่ทำให้มีการสั่งสอนให้ประชาชนมีความรู้สำนึกในบุญคุณต่อผู้อื่น และในการเลือกตั้งถึงแม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะไม่จ่ายเงินซื้อเสียงให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรงแต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเคยช่วยเหลือทำบุญงานศพหรือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ชาวบ้านไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อถึงเวลาเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วยความสำนึกในบุญคุณที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้กระทำไว้ก็จะลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร บางครั้งญาติพี่น้องบางคนไปรับเงินจากหัวคะแนนของผู้สมัครไว้แล้ว ด้วยความสำนึกในบุญคุณของญาติที่มาขอร้องให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ก็จะลงให้ด้วยความสำนึกที่ญาติมีบุญคุณต่อตนเอง แต่ประชาชนอีกประเภทหนึ่งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ บริการ และเกียรติยศซื้อเสียงที่ตนเองจะพึงได้รับสนองตอบจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็มีไม่น้อย และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างในสองนคราประชาธิปไตย 2546) ที่ว่าการที่ชาวบ้านชาวไร่จะสนับสนุนใครในทางการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับบุญคุณที่ผู้สมัคร หรือเครือข่ายของผู้สมัคร มีต่อตนเองและครอบครัวรวมทั้งขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในอนาคตจากผู้สมัคร และบริวารอย่างไรเมื่อหย่อนบัตรเลือกตั้งให้ โดยไม่มองว่าการลงคะแนนให้ผู้ที่ใช้เงินทองแก่ตนเอง หรือกลุ่มของตนในระหว่างการหาเสียงเป็นการรับอำิสสินจ้างแต่อย่างไร

2.2 บทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนคร

อุดรธานี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นคิดโดยภาพรวมไม่แน่ใจ กับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างยังไม่เคยเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งมาก่อน ทำให้ไม่แน่ใจว่าการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นต้องมีบทบาททำหน้าที่อะไรบ้าง หรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่าไร ซึ่งมีบางประเด็นที่กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย และไม่แน่ใจกับบทบาทการทำหน้าที่ของผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี เช่น

กรณีเห็นด้วย กับผู้ที่เป็พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ โฆษณาให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะจะได้แนะนำและประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เห็น รูปภาพ ทราบประวัติ และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง และเห็นด้วยกับผู้ที่เป็พื้นฐาน คะแนนเสียงเลือกตั้งทำหน้าที่ในการประสานงานกับแกนนำในชุมชนโดยตรง เพราะคนที่เป็แกน นำในชุมชนจะเป็นคนที่ประชาชนให้ความนับถือ ซึ่งถ้าแกนนำมีความเห็นอย่างไรก็จะมีความเห็น เช่นเดียวกัน และแกนนำจะรู้จักประชาชนในชุมชนของตนดี ทำให้รู้วิธีในการพูดโน้มน้าวประชาชน ให้ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา สุภาพ (2535: 30) ที่ว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของสถานภาพ ตำแหน่ง และงานหรือหน้าที่แต่ละคนตามบทบาท ซึ่งกำหนดขึ้นตามตำแหน่ง หรือฐานะของคนในสังคมแต่ละแห่ง และไม่อาจปฏิบัติได้เพียงลำพัง โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ได้ และมีความสอดคล้องกับแนวคิด ของ ทศนา บุญทอง (2525: 95) ในเรื่องมโนทัศน์ของทฤษฎีบทบาทว่าบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่ง ใดตำแหน่งหนึ่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่นๆ รอบตัว ผู้ร่วมงาน รวมทั้งตัวเราเองด้วย สิ่งเหล่านี้จากกระบวนการซึ่งเรียกว่า “กระบวนการสังคม” ถ้า ความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกัน และผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับตัวให้มีความพอดี ก็จะทำให้เกิด ปัญหาต่อความขัดแย้งในบทบาท หรือความล้มเหลวในบทบาทได้ และผลที่ตามมาก็คือความ ล้มเหลวของงาน ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตนแสดง หรือต้องปฏิบัติ (2) ประสิทธิภาพของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท (3) บุคลิกภาพของผู้แสดง บทบาทนั้น

หรือกรณีไม่แน่ใจกับผู้ที่เป็พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้สมัคร รับเลือกตั้งโดยตรง อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจว่าถ้าเป็พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้วจำเป็น จะต้องประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรงหรือไม่ และถ้าประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยตรงแล้วจะถูกเพ่งเล็งและจ้องจําผิดจากรัฐบาล และจากฝ่ายตรงข้าม ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตราย ต่อชีวิต หรือร่างกายก็ได้ จึงไม่แน่ใจว่าการทำหน้าที่ประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรงจะ เป็นผลดีต่อผู้เป็พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลพอร์ต (AllPort 1937: 186-188) ที่ว่าการยอมรับบทบาทของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้อง กันของบทบาทตามความหวังของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้อยู่ การยอมรับบทบาทนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อระหว่างสังคม และบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะว่ บุคคลไม่ได้ยินยอมรับบทบาททุกบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือก หรือถูกแรงผลักดัน จากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากว่าบทบาทที่ได้รับนั้น ทำ

ให้ได้รับผลเสียหาย หรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือ ค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

2.3 วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นคิดโดยภาพรวมไม่แน่ใจกับวิธีการ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อาจเป็นเพราะกลุ่ม ตัวอย่างไม่เคยเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งมาก่อน ทำให้ไม่แน่ใจว่าการเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งต้องใช้วิธีการใด เพื่อจะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุนได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งมี บางประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจกับวิธีการที่ผู้เป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ใช้ในการช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น

กรณีเห็นด้วยกับผู้ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด และถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็น วิธีการที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เห็นรูปภาพ ทราบประวัติ นโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ อาจจะเป็นตัวกำหนดสำคัญที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็ได้ ซึ่งไม่ สอดคล้องกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539) จากรายงานผลการวิจัยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนในการเลือกตั้ง ที่ว่าพฤติกรรมการซื้อขายเสียง เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้ พบว่ายังมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้น หลายอย่างแต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการแจกเงินยังเป็นวิธีการที่นำมาใช้มากที่สุด ส่วนบุคคลที่ผู้สมัคร ใช้ในการหาคะแนนเสียงมากที่สุด คือ ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้ง (หัวคะแนน)

กรณีไม่เห็นด้วยกับผู้ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการสัญญาว่าหากผู้สมัครรับ เลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งจะให้เงินหรือสิ่งของ อาจเป็นเพราะเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือก ตั้งแล้วไม่สามารถทำได้ตามสัญญาที่ให้ไว้ได้ จะทำให้ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งเสียหน้า หมด ความน่าเชื่อถือ ประชาชนไม่ศรัทธา และการสัญญาไม่สามารถสัมพัสได้เป็นการโกหกหลอกลวง มากกว่า และเป็นวิธีการที่ผิดกฎหมาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลพอร์ต (AllPort 1937: 186-188) ที่ว่าการยอมรับบทบาทของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้องกันของ บทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้อยู่ การยอมรับบทบาทนี้เป็น เรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อระหว่างสังคม และบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคุณคน ไม่ได้ยินดียอมรับบทบาททุกบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือก หรือถูกแรงผลักดันจากสังคม

ให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากว่าบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้รับผลเสียหาย หรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

หรือกรณีไม่แน่ใจกับผู้ที่พื้นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการแจกเงินหรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพราะเป็นวิธีการที่ผิดกฎหมาย แต่ก็คิดว่าถ้าไม่ใช้วิธีการนี้อาจทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุนอยู่ไม่ได้รับเลือกตั้งก็ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ ธงชัย พิมพ์สกุล (2539) ในเรื่องปัญหาทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ที่ว่าเห็นได้อย่างแจ่มชัดว่าเงินเป็นปัจจัยหลัก เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งขึ้น ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพียงเพื่อความหวังของการเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งให้ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

2.4 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนเขต

เทศบาล นครอุดรธานี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนสตรีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะปัจจุบัน (พ.ศ.2550) สตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีมีการศึกษาเพิ่มขึ้น มีความสนใจทางการเมืองมากขึ้น มีความรู้ ความสามารถ มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก มีสิทธิเท่าเทียมบุรุษ ทำหน้าที่ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ดีหรือดีมากกว่าบุรุษ ที่สำคัญสังคมในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีให้การยอมรับสตรีในการดำเนินการในทุก ๆ ด้าน เช่น เทศบาลนครอุดรธานีมีประธานชุมชนเป็นสตรีถึง 33 คนจาก 100 คน เป็นต้น และยังสตรีมีความรู้ ความสามารถทำอะไรได้เช่นเดียวกับบุรุษ ผลงานของสตรีทำให้เกิดความศรัทธา สตรีได้เปรียบบุรุษในด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ เพราะสามารถใช้ความอ่อนโยนในการทำงานได้ดีกว่าบุรุษ ถึงแม้การมีเพศเป็นสตรีของผู้นำจะทำให้เกิดปัญหาที่เพียงแต่ในระยะแรก ๆ ของการทำงานเท่านั้น เมื่อผู้นำสตรีได้แสดงความสามารถออกมาให้เป็นที่ประจักษ์แก่ลูกบ้านแล้ว เพศมิได้เป็นปัญหาต่อการทำงานเลย และผู้นำท้องถิ่นสตรีทุกคนมีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถทำงานได้ดีเท่ากับบุรุษ และในอนาคตมีแนวโน้มว่า สตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีจะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขอให้สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ เข้ากับประชาชนได้ เป็นผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับในชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานของ พ.ต.ท. อักษร วงศ์ใหญ่ (2543) ที่ว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีบทบาททางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในระดับปานกลาง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้น โดยที่บทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะมี

มากกว่าในระดับ ชาติ เพราะการที่กลุ่มแม่บ้านมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นทำได้ง่ายกว่านักการเมืองระดับชาติ โดยที่นักการเมืองระดับชาติจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มแม่บ้านผ่านทางนักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตยในการใช้พลังของกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย อิทธิพลของกรอบโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทของเพศหญิงมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของเพศหญิง และมีแนวโน้มว่าบทบาททางการเมืองจะมีมากขึ้น

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ มีดังนี้

2.5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางเครือญาติ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางเครือญาติ ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลสรุปของ คีอ์ฟแมน (Kaufman อ้างใน วาริลิน วัชชัย 2545: 48) พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ และรายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการพึ่งพาเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการพึ่งพาเศรษฐกิจในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ (Roger อ้างในวาริลิน วัชชัย 2545: 50) ที่ว่าปัจจัยอีกตัวหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นให้ บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆ คือ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (personal characteristic) ประกอบด้วย อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา

2.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเป็นฐาน

คะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ (Roger อังในวาริติน วัจชัย 2545: 50) ที่ว่า ปัจจัยอีกตัวหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆ คือ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (personal characteristic) ประกอบด้วย อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา

2.5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการตอบแทนบุญคุณ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระบบอุปถัมภ์ทางการตอบแทนบุญคุณในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลวิน เบ็ทเธนด์ (Alvin Bertrand อังใน วาริติน วัจชัย 2545: 29) ที่ว่า ปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะของบุคคล คือ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่นั้น ค่านิยม และทัศนคติ

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

2.6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความแตกต่างจากแนวคิดของ เซอร์มาร์ฮอร์น และคนอื่น ๆ (Schermarhorn, et al., 1991: 104-112) ที่ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล คือ ลักษณะส่วนบุคคล เป็นตัวแปรที่ช่วยให้เห็นถึงภูมิหลังของบุคคล เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจสังคม สถานที่อยู่อาศัย ขนาดของครอบครัว ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามลักษณะส่วนบุคคลอย่างเดียว ยังไม่เป็นเครื่องชี้วัดที่ดีที่จะแสดงถึงผลการปฏิบัติงานที่ดี ทั้งนี้ยังมีสิ่งเกี่ยวข้อง คือ ความรู้ ความสามารถ และ/หรือลักษณะทางจิตวิทยา

2.6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับ วิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยศ สันติวงษ์ (2537: 67) ที่ว่าปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะบางประการดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

3.1.1 จากการศึกษาพบว่าเครือข่ายทั้งทางสายเลือดและทางกฎหมาย เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีการวางแผน วางระบบ ด้านกฎหมายเลือกตั้งที่ชัดเจน หรือมีกฎหมายรองรับในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง อาจจะกำหนดคุณสมบัติของการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง กำหนดวิธีการการดำเนินการของผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ที่จะใช้ในการช่วยรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้เกิดความยุติธรรม เสมอภาค โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ง่าย

3.1.2 จากการศึกษาพบว่าประชาชนยังไม่แน่ใจในบทบาทของการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น รัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือผู้ที่คิดจะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยอาจจัดให้มีการอบรมในแต่ละจังหวัดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพราะอาจทำให้การเลือกตั้งในครั้งต่อไปมีความผิดพลาดหรือพบการทุจริตลดลง หรือไม่พบการทุจริตเลย เลือกตั้งเสร็จสิ้นภายในครั้งเดียว เป็นผลให้ไม่ต้องเสียเวลาดำเนินการเลือกตั้งใหม่ จะส่งผลให้การพัฒนาของประเทศดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดเก่า

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.2.1 ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เห็นเป็นภาพรวม อันอาจจะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลสารสนเทศไปศึกษาต่อได้ในระดับประเทศ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการพัฒนาการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ให้มีความก้าวหน้า มีความยุติธรรม โปร่งใสต่อไป

3.2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเดี่ยว และเจาะจงแต่ระดับผู้นำในชุมชนทั้งบุรุษและสตรีทั้งจังหวัด อาจจะทำให้ทราบถึงบทบาทและวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งที่กว้างมากขึ้น เพื่อนำมาพัฒนาการเลือกตั้งให้ทันต่อสถานการณ์ต่อไป

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ
(แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหาโดยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้ง 3 ท่าน ทำการตรวจสอบ ซึ่งมีรายนามดังต่อไปนี้

1. นางมารศรี ศิริรัตนพงษ์ ตำแหน่ง นักบริหารงานคลัง 7 รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการกองพัสดุและทรัพย์สิน
องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี
2. นายรังสฤษฎ์ โพธิญาณ ตำแหน่ง หัวหน้างานการมีส่วนร่วม
สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง
จังหวัดอุดรธานี
3. นางสาวกิติมา สายีน ตำแหน่ง พนักงานการเลือกตั้ง
สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง
จังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษา
 ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยโขทัยธรรมาราช

ผู้ศึกษาขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามตามความจริง และขอรับรองว่าคำตอบ
 ของท่านจะเป็นความลับและไม่มีผลอื่นใด นอกจากการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้น

ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางครุณี กุลวงศ์

นักศึกษามหาวิทยาลัยโขทัยธรรมาราช

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน
 เขตเทศบาลนครอุดรธานี
- ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี
 ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี
- ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี
 ในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี
 ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ชื่อชุมชน.....เขตชุมชนที่.....เทศบาลนครอุดรธานี

แบบสอบถาม

เรื่อง การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษา
ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี
ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. ปัจจัยระบบอุปถัมภ์

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงใน (.....) ที่เกี่ยวข้องกับตัวท่านตามความเป็นจริง

1.1 เพศ	(.....) ชาย	(.....) หญิง
1.2 อายุ	(.....) 18 - 30 ปี	(.....) 31 - 40 ปี
	(.....) 41 - 50 ปี	(.....) 51 - 60 ปี
	(.....) 61 ปีขึ้นไป	
1.3 ระดับการศึกษา	(.....) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	(.....) มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
	(.....) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	(.....) ปริญญาตรี
	(.....) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	
1.4 อาชีพ	(.....) เกษตรกร	(.....) รับจ้างทั่วไป
	(.....) ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	(.....) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
	(.....) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	
1.5 รายได้ต่อเดือน	(.....) 5,000 บาทและต่ำกว่า	(.....) 5,001 - 10,000 บาท
	(.....) 10,001 บาทขึ้นไป	(.....) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2. ปัจจัยระบบอุปถัมภ์

2.1 เครือญาติ

2.1.1 เครือญาติทางสายเลือด

2.1.2 เครือญาติทางกฎหมาย

2.2 พี่งพาทางเศรษฐกิจ

2.3 แลกเปลี่ยนผลประโยชน์

2.4 ตอบแทนบุญคุณ

โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

2.1 คำถามเกี่ยวกับเครือญาติ

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.1.1 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือญาติ ทางสายเลือด คือ					
(1) เป็นบิดา - มารดา					
(2) เป็นลูก - หลาน					
(3) เป็นพี่ - น้อง					
(4) เป็นลุง - ป้า					
(5) เป็นน้ำ - อา					
2.1.2 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือญาติ ทางกฎหมาย คือ					
(1) เป็นสามี - ภรรยา					
(2) เป็นบิดา - มารดาบุญธรรม					
(3) เป็นลูกบุญธรรม					

2.2 คำถามเกี่ยวกับฟังก์ชันทางเศรษฐกิจ

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.2.1 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้การ คุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ					
2.2.2 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว					
2.2.3 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้การ คุ้มครองและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของ ชุมชน					
2.2.4 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะครอบครัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจได้					
2.2.5 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะทำให้รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการทำงานประจำ					

2.3 คำถามเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.3.1 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งสัญญาจะให้ผล ประโยชน์ต่าง ๆ ตอบแทน					
2.3.2 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เงินหรือสิ่งของ					

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.3.3 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสนับสนุน ธุรกิจที่ตนทำอยู่					
2.3.4 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะจะทำให้กิจการค้าของตนดีขึ้น					

2.4 คำถามเกี่ยวกับการตอบแทนบุญคุณ

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.4.1 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยเป็นผู้บังคับ บัญชามาก่อน					
2.4.2 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยเหลือให้ ลูก - หลานเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียง					
2.4.3 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยเหลือให้ สมาชิกในครอบครัวได้มีงานทำ					
2.4.4 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือใน เรื่องตำแหน่งหน้าที่การงาน					
2.4.5 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือใน เรื่องคดีความ					
2.4.6 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือใน ยามที่ตน/สมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย					

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.4.7 การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยช่วยเหลือ งานสหสมาชิกในครอบครัว					

**ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี**

โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. คำถามเกี่ยวกับบทบาท

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.1 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำ หน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ และ โฆษณา ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
1.2 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำ หน้าที่ในการจัดตั้งทีมงานเพื่อช่วยหา เสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
1.3 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำ หน้าที่ประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยตรง					
1.4 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำ หน้าที่ประสานงานกับแกนนำในชุมชน โดยตรง					
1.5 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำ หน้าที่ประสานงานกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยตรง					

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.6 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่ในการระดมผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าร่วมรับฟังแถลงนโยบายของผู้สมัครรับ					
1.7 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำหน้าที่รวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย					

2. คำถามเกี่ยวกับวิธีการ

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.1 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
2.2 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการเข้าพบผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนเพื่อขอคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
2.3 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการจัดให้มีมหรสพ รื่นเริงในชุมชนและแจ้งว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
2.4 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ และแจ้งว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
2.5 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้วิธีการแจกเงินหรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง					

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.6 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้ วิธีการสัญญาว่าหากผู้สมัครรับ ได้รับ เลือกตั้งจะให้เงินหรือสิ่งของ					
2.7 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้ วิธีการจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่เข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย					
2.8 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้ วิธีการจัดรถยนต์รับ — ส่งในการพาผู้มี สิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบาย					
2.9 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้ วิธีการเก็บบัตรประชาชนของผู้สิทธิ เลือกตั้ง					
2.10 ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะใช้ วิธีการบังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง					

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการ
เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า ปัจจุบันสตรีมีบทบาทในการเป็น ฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งขึ้นมากกว่าเดิม					

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่ เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เท่าเทียม กับผู้ชาย					
3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่ เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ดีกว่า ผู้ชาย					
4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือญาติ					
5. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือก ตั้งควรจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า					
6. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า					
7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า					
8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งควรจะมีการศึกษาระดับปริญญา ขึ้นไป					

ประเด็น	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็น ที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียง เลือกตั้งควรมีความเป็นผู้นำ มีความ สุชุม รอบคอบ เป็นที่ยอมรับของชุมชน					
10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ ประเด็นที่ว่า สตรีที่จะเป็นฐานคะแนน เสียงเลือกตั้งควรมีมนุษยสัมพันธ์ เข้า กับประชาชนในชุมชนได้ดี					
11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ที่จะสนับสนุน ให้สตรีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง					

**ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษา
ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยโขทัยธรรมมาธิราช

ผู้ศึกษาขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ตามความจริง และขอรับรองว่าคำตอบ
ของท่านจะเป็นความลับและไม่มีผลอื่นใด นอกจากการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้น

ขอขอบคุณในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

นางครุณี กุลวงศ์

นักศึกษามหาวิทยาลัยโขทัยธรรมมาธิราช

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี
- ตอนที่ 2 บทบาท และวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี
- ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ชื่อ.....ชื่อสกุล.....

อายุ.....ปี การศึกษา.....อาชีพ.....รายได้.....

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี : กรณีศึกษา
ในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ตอนที่ 1 **ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี**

1. ท่านคิดว่าปัจจัยส่วนบุคคลเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี หรือไม่อย่างไร (โปรดอธิบายเหตุผลทุกข้อ)

1.1 อายุ.....

.....

1.2 วุฒิการศึกษา.....

.....

1.3 อาชีพ.....

.....

1.4 รายได้.....

.....

1.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

2. ท่านคิดว่าปัจจัยระบบอุปถัมภ์ เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี หรือไม่อย่างไร (โปรดอธิบายเหตุผลทุกข้อ)

2.1 เครือญาติ.....

.....

2.2 พึ่งพาทางเศรษฐกิจ.....

.....

2.3 แลกเปลี่ยนผลประโยชน์.....

.....

2.4 ตอบแทนบุญคุณ.....

.....

2.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

**ตอนที่ 2 บทบาทและวิธีการในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี**

**1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรมีบทบาททำหน้าที่ดังต่อไปนี้
(โปรดอธิบายทุกข้อ)**

4.1 การประชาสัมพันธ์ และโฆษณา.....

.....

4.2 การจัดตั้งทีมงานในชุมชน.....

.....

4.3 การประสานงานกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง.....

.....

4.4 การประสานงานกับแกนนำในชุมชนโดยตรง.....

.....

4.5 การประสานงานกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง.....

.....

4.6 การระดมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง..

.....

4.7 การรวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ได้ตามเป้าหมาย....

.....

4.8 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อวิธีการที่ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งนำมาใช้ในการช่วย
ผู้สมัครรับเลือกตั้งหาคะแนนเสียงดังต่อไปนี้ (โปรดอธิบายทุกข้อ)

2.1 แจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง.....

2.2 เข้าหาผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนขอคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง.....

2.3 พาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ.....

2.4 จัดให้มีมหรสพ งานรื่นเริงในชุมชน.....

2.5 แจกเงินหรือสิ่งของให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง.....

2.6 สัญญาว่า หากผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกจะให้เงินหรือสิ่งของ.....

2.7 จ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าร่วมฟังแถลงนโยบายของผู้สมัครรับ
เลือกตั้ง.....

2.8 จัดรถยนตร์รับ - ส่งในการพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเข้าร่วมฟังแถลงนโยบายของ
ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.9 เก็บบัตรประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง.....

2.10 บังคับ ชูเจ้าชู ใช้อิทธิพลคุกคามให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง.....

2.11 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีในการเป็น
ฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า “ปัจจุบันสตรีมีบทบาทในการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งขึ้นมากกว่าเดิม” เพราะอะไร

.....
.....
.....
.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า “สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เท่าเทียมกับผู้ชาย”

.....
.....
.....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นที่ว่า “สตรีมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ดีกว่าผู้ชาย”

.....
.....
.....

4. ท่านคิดอย่างไร ต่อสตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งควรมีการศึกษาตั้งแต่ระดับใด

.....
.....
.....

5. ท่านมีความคิดที่จะให้การสนับสนุนสตรีในชุมชนของท่านเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

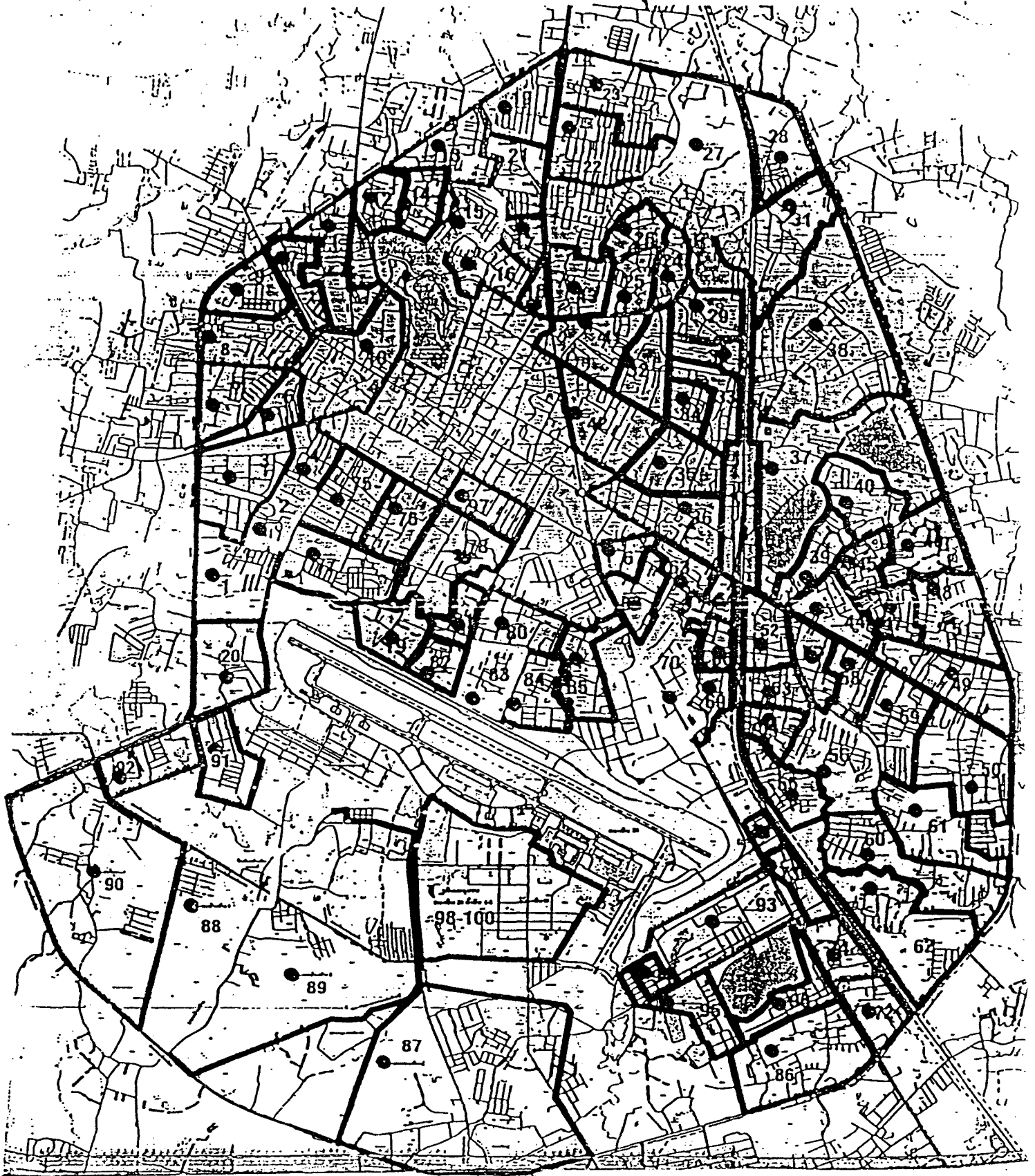
**ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชน
เขตเทศบาลนครอุดรธานี**

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ง
แผนที่ชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี

แผนที่ชุมชนเทศบาลนครอุดรธานี 100 ชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ (2531) “การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรสภาพของรัฐบาล”
กรุงเทพมหานคร ฝ่ายวิจัยคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาสเตอร์เพลส
กัญญาภัก ตรีสินชัย (2548) “ข้อพิพาทภัย: สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์” วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช
18,1 (ม.ค.-มิ.ย.) : 67-73
- กนก วงษ์ตระหวาน (2530) การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กนกนุช นากสุวรรณ (2547) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณีในเขต
ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538) “รายงานวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2 กรกฎาคม 2538” กรุงเทพมหานคร กองวิชาการและแผน กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย
- เกรียงศักดิ์ จันทร์แดง (2544) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณี
สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ภาคนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- จิตรา พรหมชุติมา (2541) “รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชน
แออัดในกรุงเทพมหานคร” กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- จรัส ช่างเรื่อน (2544) “การยอมรับของชุมชนในบทบาทการเมืองของกลุ่มแม่บ้านในอำเภอ
เชียงของ จังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชนะ แท่งพิบูลย์ (2537) “บทบาทของผู้นำสตรีในการพัฒนาหมู่บ้าน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ฐปนรรต พรหมอินทร์, จุมพล หนิมพานิช และยุทธพร อิศรชัย (2546) “การเมืองภาคประชาชน
กับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย ศึกษากรณีขององค์กรพัฒนาเอกชน”
สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ณรงค์ศักดิ์ ธีระวงษ์ 2530 “ความคิดเกี่ยวกับอำนาจในวรรณกรรมอีสาน” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ดำรง องคเส (2540) “การรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาชุมชนชนบท” วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประหยัด หงส์ทองคำ (2547) *การเมืองการปกครองไทย* สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช
- ประทีป จงสืบธรรม (2528) “ผู้นำสตรีในการปกครองระดับท้องถิ่นของไทย : ศึกษาบทบาท
ความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสตรีทั่วประเทศ” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคนอื่นๆ ปราณี ชัดยศ บรรณารักษ์ (2545) “วิถีชีวิตวิถี: ขบวนการประชาชน
ร่วมสมัย” เชียงใหม่ สำนักพิมพ์ศรีสวริน (ซิลค์ เวิร์กบุคส์)
- พิพาดา ยังเจริญ และสุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา (2525) “การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทยสมัย
รัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 – 2394” ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพียงกมล มานะรัตน์ (2547) “การเมืองเรื่องการเลือกตั้ง : กรณีศึกษาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
นายกเทศมนตรีของเทศบาลนครเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิระดา สมสวัสดิ์ (2523) *ผู้หญิง...กับความเป็นจริงในสังคม* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์รุ่งวัฒนา
- _____ (2546) *ผู้ชายในปริวิตถลตตรีศึกษาและสตรีนิยม* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์คปไฟ
- _____ (2546) *กฎหมายครอบครัว* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์คปไฟ
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2547) “หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์” สาขาวิชารัฐศาสตร์ มห.วิทาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช
- วิวัฒน์ เปรมประภา (2528) “การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานการไฟฟ้านครหลวง” สารนิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วาริลิน วัชชัย (2545) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต.
ในจังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิสุทธิ จำรัสพันธ์, คารารัตน์ เมตตารินานันท์, ปนัดดา เผือกพันธ์ (2535) “แนวคิด บทบาท
และปัญญา ในการพัฒนาของผู้นำสตรีชนบทอีสาน” คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2547) “ประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” กรุงเทพมหานคร ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด (มหาชน)
- _____ (2548) “คู่มือประชาชนสำหรับการเลือกตั้ง” พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ราไทยเพรส
- เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์ (2544) “การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุโขทัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2541) “รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- อักษร วงศ์ใหญ่ (2543) “บทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงล่อง จังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อคิน รพีพัฒน์ ม.ร.ว. (2533) “สตรีไทยในสลัม : กรณีของตรอกใต้” ไทยคดีศึกษา : รวมบทความทางวิชาการ กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พินดิ้ง กรู๊ป
- อมร พงศาพิชญ์, ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ บรรณาธิการ (2539) “ระบบอุปถัมภ์” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) *สองนคราประชาธิปไตย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ Tipping Point Press
- Andermahr, Sonya; Lovell, Terry and Wolkowita, (1997) “A Concise Glossary of Feminist Theory” JW Arrowsmith.
- Chapman, Audrey and Sage ed., Russell. (2002) “Core Obligation: Building a Framework for Economic, Social and Cultural Rights” Intersentia.
- Hooks, Bell. (2000) “Feminism is for Passionate Politics” Cambridge: South End Press.
- Jacobs, Norman. (1971) *Modernization Without Development*. New York : Praeger
- M. Carolyn, Elliott. (1997) “Theorier of Development: An Assessment, Women and National”

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางครุณี กุลวงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	9 กรกฎาคม 2505
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลราชวิถี กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. วิทยาลัยครูอุดรธานี พ.ศ. 2533 ร.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา พ.ศ. 2546
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ถนนมุขมนตรี ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 ว